EVROPSKÁ
KOMISE

V Bruselu dne 26.2.2020
SWD(2020) 502 final

PRACOVNÍ DOKUMENT ÚTVARŮ KOMISE

Zpráva o České republice 2020

Průvodní dokument k

SDĚLENÍ KOMISE EVROPSKÉMU PARLAMENTU, EVROPSKÉ RADĚ, RADĚ, EVROPSKÉ CENTRÁLNÍ BANCE A EUROSKUPINĚ

Evropský semestr 2020: Posouzení pokroku ve strukturálních reformách a v předcházení a nápravě makroekonomické nerovnováhy a výsledky hloubkových přezkumů strukturálních reforem podle nařízení (EU) č. 1176/2011

{COM(2020) 150 final}

OBSAH

Shrnutí 3

1. Hospodářská situace a výhled 7

2. Pokrok v oblasti doporučení pro Českou republiku 15

3. Priority reforem 19

3.1. Veřejné finance a daňový systém 19
3.2. Finanční sektor 22
3.3. Trh práce, vzdělávání a sociální politika 26
3.4. Konkurenceschopnost, reformy a investice 36
3.5. Environmentální udržitelnost 52

Příloha A: Souhrnná tabulka 57

Příloha B: Analýza udržitelnosti dluhu a fiskálních rizik provedená Komisí 64

Příloha C: Standardní tabulky 65

Příloha D: Investiční pokyny k Fondu pro spravedlivou transformaci na období 2021–2027 pro Českou republiku 72

Příloha E: Pokrok při plnění cílů udržitelného rozvoje 74

Odkazy 79

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1.1: **Hlavní hospodářské a finanční ukazatele – Česká republika** 14
Tabulka 2.1: **Hodnocení provádění doporučení z roku 2019 adresovaných České republice (*)** 17
Tabulka C.1: **Ukazatele finančního trhu** 65
Tabulka C.2: **Hlavní ukazatele srovnávacího přehledu sociálních ukazatelů** 66
Tabulka C.3: **Ukazatele trhu práce a vzdělávání** 67
Tabulka C.4: **Ukazatele v oblasti sociálního začlenění a zdraví** 68
Tabulka C.5: **Ukazatele výkonnosti produktových trhů a politiky** 69
Tabulka C.6: **Zelený růst** 70
Tabulka E.1: **Ukazatele pro měření pokroku České republiky v plnění cílů udržitelného rozvoje** 74

SEZNAM GRAFŮ

Graf 1.1:	**Růst reálného HDP a jeho složky**	7
Graf 1.2:	**Hrubý národní důchod na osobu, přepočtený pomocí parity kupní síly (% průměru EU)**	7
Graf 1.3:	**Potenciální HDP a hybné síly**	8
Graf 1.4:	**Soukromé a veřejné investice, čtvrtletní profil**	8
Graf 1.5:	**Investice podle odvětví jako podíl HDP**	9
Graf 1.6:	**Skladba nominálních jednotkových nákladů práce**	9
Graf 1.7:	**Vývoj produktivity práce**	10
Graf 1.8:	**Nezaměstnanost a volná pracovní místa**	10
Graf 1.9:	**Vývoj zadlužení domácností a úvěrů na bydlení**	12
Graf 2.1:	**Celkové víceleté plnění doporučení z let 2011–2019 (současný stav)**	15
Graf 3.1.1:	**Struktura environmentálních daní (v % HDP)**	19
Graf 3.2.1:	**Počet zahájených a dokončených projektů rezidenční výstavby (dvanáctiměsíční klouzavý průměr)**	24
Graf 3.2.2:	**Vývoj úvěrů na bydlení a hypoték**	24
Graf 3.3.1	**Vývoj na trhu práce**	26
Graf 3.3.2	**Vývoj nedostatku pracovních sil**	26
Graf 3.3.3	**Rozdíly mezi zvýhodněnými a znevýhodněnými školami ve výsledcích ve čtení**	31
Graf 3.3.4:	**Věkové skupiny ohrožené chudobou nebo sociálním vyloučením**	33
Graf 3.4.1:	**Skladba vývozu ČR, v % z celku**	37
Graf 3.4.2:	**Rizikový kapitál v roce 2018 vyjádřený jako podíl HDP**	38
Graf 3.4.3:	**Dokončené km dálnic**	42
Graf1:	**Aktivní hráči v oblasti UI a hustota robotů ve výrobě automobilů**	45
Graf 3.4.4:	**Míra zakládání a zániku podniků (churn rate) ve vybraných odvětvích v roce 2017**	46
Graf 3.4.5:	**Index regionální konkurenceschopnosti 2019**	47
Graf 3.5.1:	**Energetická náročnost ve vybraných zemích**	52
Graf 3.5.2:	**Konečná spotřeba energie dle odvětví a výroba dle zdrojů**	53
Graf 3.5.3:	**Emise skleníkových plynů na obyvatele**	54
Graf 3.5.4:	**Uhelné regiony v České republice**	56

SEZNAM RÁMEČKŮ

Rámeček 3.3.1:	**Sledování výsledků v souvislosti s evropským pilířem sociálních práv**	**28**
Rámeček 3.4.3:	**Národní rozvojový fond**	39
Rámeček 3.4.4:	**Automatizace a umělá inteligence v Česku**	44
Rámeček 3.4.5:	**Problémy v oblasti investic a reformy v České republice**	**51**

SHRNUTÍ

Pro to, aby se životní úroveň v České republice i nadále trvale přibližovala průměru EU, bude zásadní schopnost země diverzifikovat svou ekonomiku ([1]). Hospodářství s výrazným zastoupením průmyslu podporované otevřeností obchodu a zahraničními investicemi České republice doposud umožňovalo trvalou konvergenci s ostatními státy EU. Je však možné, že tento model růstu narazil na své hranice. Další směřování ekonomiky bude záviset na její schopnosti diverzifikovat se a zvyšovat produktivitu a přidanou hodnotu výrobků a služeb, ale zároveň zůstat atraktivní pro investice. Budoucí růst závisí také na tom, jak Česká republika dokáže čelit výzvám souvisejícím se stárnutím obyvatelstva, technologickými změnami a potřebou zajistit environmentální udržitelnost. Faktory, jako jsou i) nízké investice do udržitelné dopravy, do přechodu na nízkouhlíkové hospodářství a do transformace energetiky, ii) nepříliš silné výsledky domácího výzkumu a inovací a iii) akutní nedostatek pracovních sil a chybějící dovednosti, představují významnou strukturální překážku pro úspěšnou sociálně-ekonomickou transformaci. Provedení těchto strukturálních reforem by České republice pomohlo dosáhnout dalšího růstu životní úrovně a zajistit udržitelný rozvoj.

Hospodářský růst bude v nadcházejících letech zpomalovat. Podle prognózy Komise ze zimy 2020 tempo růstu reálného HDP v roce 2019 v souladu s mezinárodním vývojem dále mírně zpomalilo na 2,5 %. Silný růst mezd při napjaté situaci na trhu práce stále podporuje spotřebitelské výdaje jakožto hlavní hnací sílu růstu. Oslabení zahraniční poptávky vedlo k poklesu soukromých investic a k mnohem menšímu nárůstu vývozu a dovozu. V kontextu stagnující průmyslové výroby se očekává, že hospodářský růst bude až do roku 2021 dále zpomalovat.

Veřejné finance sice neohrožují žádná krátkodobá rizika, ale dlouhodobý výhled se vzhledem k nákladům souvisejícím se stárnutím obyvatelstva zhoršuje. V krátkodobém horizontu se očekává, že veřejné finance zůstanou vyvážené a veřejný dluh klesne na přibližně 30 % HDP. Na druhou stranu neexistence konkrétních opatření, která by řešila stoupající náklady související se stárnutím obyvatelstva, zvyšuje tlak na dlouhodobou udržitelnost veřejných financí.

Trh práce je stále silný, ale další růst mohou brzdit nedostatek pracovních sil a chybějící dovednosti a trvalé zvyšování jednotkových nákladů práce. Míra zaměstnanosti dosáhla 80 % a nezaměstnanost je na rekordně nízké úrovni. Obavy však vyvolává trvalý nedostatek pracovních sil. Nízká míra nezaměstnanosti vedla k růstu mezd, který zvyšuje jednotkové náklady práce a potenciálně snižuje celkovou nákladovou konkurenceschopnost. Trvalé zvyšování mezd převyšující růst produktivity práce by ve střednědobém horizontu mohlo snížit ziskovost společností a negativně ovlivnit investice. Osoby s nízkou kvalifikací, starší osoby a osoby se zdravotním postižením i přes určitá zlepšení stále nejsou plně integrovány do trhu práce, což je částečně způsobeno tím, že aktivní politiky na trhu práce nejsou dobře zacílené a přizpůsobené individuálním potřebám. Účasti žen na trhu práce brání menší dostupnost služeb péče o děti za přijatelné ceny. Problémem je rovněž integrace zahraničních pracovníků na trh práce.

Při plnění doporučení z roku 2019 vykázala Česká republika omezený pokrok.

Určitého pokroku bylo dosaženo u těchto doporučení:

- odstranit překážky bránící rozvoji plně funkčního inovačního ekosystému,
- zvýšit kvalitu a inkluzivnost systémů vzdělávání a odborné přípravy, mimo jiné podporou technických a digitálních dovedností a podporou učitelského povolání,
- v oblasti zadávání veřejných zakázek podporovat soutěž více založenou na kritériích kvality.

Omezeného pokroku bylo dosaženo u těchto doporučení:

([1]) Tato zpráva hodnotí české hospodářství z hlediska roční strategie udržitelného růstu, kterou Evropská komise zveřejnila dne 17. prosince 2019. V tomto dokumentu Komise stanoví novou strategii, jak řešit nejen krátkodobé hospodářské problémy, ale také otázky dlouhodobějšího charakteru. Tato nová hospodářská agenda je zaměřena na konkurenceschopnou udržitelnost a má čtyři dimenze: environmentální udržitelnost, zvyšování produktivity, spravedlnost a makroekonomickou stabilitu.

- zaměřit se v rámci investiční hospodářské politiky na dopravu, a zejména její udržitelnost, na digitální infrastrukturu a na přechod na nízkouhlíkové hospodářství a transformaci energetiky včetně zvýšení energetické účinnosti, a to s ohledem na regionální rozdíly,

- přijmout projednávaná protikorupční opatření,

- podporovat zaměstnávání žen s malými dětmi, mimo jiné zlepšením přístupu k cenově dostupné péči o děti, a zaměstnávání znevýhodněných skupin,

- snížit administrativní zátěž pro investice.

Žádný pokrok nenastal u tohoto doporučení:

- zlepšit dlouhodobou fiskální udržitelnost důchodového systému a systému zdravotní péče.

Ve srovnávacím přehledu sociálních ukazatelů, na němž se zakládá evropský pilíř sociálních práv, dosahuje Česká republika celkově dobrých výsledků. Míra zaměstnanosti je jedna z nejvyšších a míra nezaměstnanosti nejnižší v EU. Stále však existuje prostor pro zlepšení přístupu žen a zranitelných skupin na trh práce. Rovněž rozdíly v odměňování žen a mužů nadále patří mezi největší v EU. Přestože podíl osob ohrožených chudobou nebo sociálním vyloučením je relativně nízký, v některých oblastech a u některých skupin obyvatelstva zůstává míra chudoby vysoká. Míra předčasných odchodů ze vzdělávání je nadále pod průměrem EU. Úroveň základních digitálních dovedností je sice lepší než průměr EU, bude však zapotřebí dalšího úsilí v oblasti podpory pokročilých digitálních dovedností, aby bylo možné plně využít přínosy digitální transformace.

Pokud jde o strategii Evropa 2020, Česká republika svých vnitrostátních cílů ve většině oblastí již dosáhla nebo je na dobré cestě k jejich dosažení. To se týká cílů v oblasti chudoby, sociálního vyloučení, zaměstnanosti, obnovitelné energie, emisí skleníkových plynů a vysokoškolského vzdělávání. Cíle týkající se veřejných výdajů na výzkum a vývoj a předčasných odchodů ze vzdělávání však zatím splněny nebyly.

Při plnění cílů OSN v oblasti udržitelného rozvoje dosahuje Česká republika celkově pokroku. Zaznamenala přinejmenším mírný pokrok ve všech oblastech, zejména pokud jde o odstranění chudoby. U opatření v oblasti klimatu (cíl č. 13) a rovnosti žen a mužů (cíl č. 5) však bude třeba většího pokroku ([2]).

Hlavní strukturální problémy analyzované v této zprávě, které poukazují na konkrétní výzvy pro české hospodářství, jsou následující:

- **Chybí opatření, která by zajistila dlouhodobou udržitelnost veřejných financí.** Přestože úřady uznávají, že dlouhodobá udržitelnost představuje stále větší problém, a proběhla diskuse o důchodové reformě, vláda nedávno rozhodla, že v příštích pěti letech nenaváže zákonem stanovený věk odchodu do důchodu na očekávané prodlužování střední délky života ani nezavede alternativní opatření. Dlouhodobou udržitelnost veřejných financí ohrožuje rovněž předpokládané zvyšování výdajů na zdravotní péči souvisejících se stárnutím obyvatelstva, přičemž zde může existovat prostor pro zlepšení nákladové efektivnosti poskytování zdravotnických a pečovatelských služeb.

- **Zdanění práce je nadále vysoké, kdežto daně z nemovitostí a environmentální daně patří k nejnižším v EU.** Zdanění práce je vysoké, zejména u zaměstnanců s nízkými příjmy. Naopak daně z nemovitostí a environmentální daně zůstávají na nízké úrovni, a to i přes výrazný nárůst cen rezidenčních nemovitostí a vysokou uhlíkovou náročnost ekonomiky.

- **Ačkoli růst cen nemovitostí zpomaluje, stoupající ceny snižují dostupnost bydlení.** Různé ukazatele naznačují, že trh s bydlením je nadhodnocen o 10–20 %. Značný růst cen vyplývá z omezené nabídky ve spojení

([2]) Evropský semestr může v rámci daném jeho právním základem pomáhat směřovat vnitrostátní hospodářské politiky a politiky zaměstnanosti k plnění cílů OSN v oblasti udržitelného rozvoje tím, že sleduje pokrok a zajišťuje užší koordinaci úsilí jednotlivých států. Tato zpráva zahrnuje prohloubenou analýzu a monitorování těchto cílů. Nová příloha (příloha E) obsahuje statistické vyhodnocení trendů v souvislosti s cíli udržitelného rozvoje v České republice za posledních pět let, které vychází ze souboru ukazatelů Eurostatu týkajících se daných cílů v EU.

s rostoucí poptávkou po bydlení ve velkých městech. Ke zjednodušení a urychlení postupů souvisejících s povolováním staveb může přispět navrhovaný nový stavební zákon. Ačkoli růst úvěrů na bydlení v roce 2019 zpomalil, částečně v důsledku provádění makroobezřetnostních doporučení centrální banky, může zvyšování cen nemovitostí ve střednědobém horizontu představovat riziko pro finanční stabilitu.

- **Systém sociální ochrany vykazuje určité nedostatky.** Starší osoby, nezaměstnaní, rodiče samoživitelé a osoby se zdravotním postižením čelí vyššímu riziku chudoby nebo sociálního vyloučení. K chudobě a nerovnosti přispívají faktory, jako je nadměrné zadlužení, bezdomovectví a rostoucí počet sociálně vyloučených lokalit. Zdravotní a sociální služby a služby dlouhodobé péče kromě toho nejsou zcela připraveny na stále rychlejší stárnutí obyvatelstva.

- **Výsledky vzdělávání jsou negativně ovlivněny menší atraktivností učitelského povolání, sociálně-ekonomickými nerovnostmi a nízkými investicemi.** Kvůli malé prestiži povolání, omezeným možnostem profesního rozvoje a mzdám, které jsou ve srovnání s jinými profesemi vyžadujícími podobnou úroveň kvalifikace nižší, je nedostatek učitelů. Veřejné výdaje na jednoho studenta jsou na všech úrovních vzdělávání stále poměrně nízké. Přestože míra předčasných odchodů ze vzdělávání na celostátní úrovni klesla, regionální rozdíly se dále prohloubily. Výsledky vzdělávání a přístup k vysokoškolskému vzdělání jsou nadále ovlivněny sociálně-ekonomickým statusem rodiny.

- **Pokrok v oblasti zlepšování dopravní infrastruktury je pomalý, což brzdí soukromé investice.** Úroveň veřejných investic do dopravní infrastruktury nedosahuje průměru EU, a proto má dopravní síť značné mezery. S nerovnoměrným rozvojem a propojeností se potýkají především jih a severovýchod země. Některé tyto investiční mezery by měl vyřešit nedávno představený Národní investiční plán. S ohledem na zvyšování emisí skleníkových plynů z dopravy se však tento plán dostatečně nezabývá otázkou udržitelné mobility. Existují plány na využití určitých možností inovativního financování, včetně partnerství veřejného a soukromého sektoru, avšak v zemi jsou s využíváním tohoto typu finančních nástrojů zatím jen omezené zkušenosti.

- **Určité překážky pro podnikání a hospodářskou soutěž poukazují na suboptimální alokaci zdrojů.** Regulační zátěž pro odborné služby a svobodná povolání brání růstu a konkurenceschopnosti. Dynamika podnikání se navrátila na úroveň před krizí, zůstává však slabá. Za hlavní překážky pro další investice, zejména v méně rozvinutých regionech, považuje většina podniků rychle se měnící právní předpisy a složité správní postupy.

- **Pro podporu udržitelného modelu hospodářského růstu jsou důležité domácí inovace.** Česká republika zůstává navzdory určitému pokroku v posledních letech v rámci EU nepříliš velkým inovátorem. Veřejné investice nejsou podpořeny systémovými reformami, které by vedly ke zlepšení výkonnosti výzkumu a spolupráce mezi soukromým sektorem a akademickou obcí. Inovační výkonnost domácích firem a úroveň transferu technologií je vzhledem k nedostatečnému počtu absolventů vědeckých, inženýrských a počítačových oborů a chybějícím dovednostem nadále poměrně nízká.

- **Podpora pro inovativní domácí podniky je stále omezená.** Propagace a podpora podnikání zůstává nízká, což brzdí růst produktivity. Významný podíl na růstu české ekonomiky mají zahraniční investice, ale efekt přelévání ve prospěch domácích podniků je omezený. České firmy jsou silně integrované v globálních i regionálních hodnotových řetězcích, ale stále se zaměřují převážně na činnosti s nízkou přidanou hodnotou, zejména ve výrobě. Přestože některé úspěšné inovativní iniciativy se dostaly na trh, rizikový kapitál i vlastní kapitál jsou i nadále na velmi nízké úrovni. Existují plány na zvýšení finanční podpory inovativním firmám, zejména těm, které produkují výrobky a služby s vyšší přidanou

hodnotou. Hospodářskou efektivnost by mohlo zvýšit také zlepšení insolvenčního rámce.

- **Nové digitální technologie nabízejí ekonomice možnosti, jak se stát inovativnější.** Vzhledem k tomu, že páteř ekonomiky stále představuje automobilový průmysl, lze očekávat, že se v České republice výrazně projeví technologická změna. Robotizace, k níž dochází vlivem zahraničních investic, již dnes tvoří významnou složku českého hospodářství. V poslední době se k hlavním politickým prioritám zařadily také automatizace a umělá inteligence, avšak pokrok v této oblasti by se měl teprve projevit. K tomu, aby bylo možné podpořit hlubší ekonomickou změnu a využít jejích přínosů, jsou zapotřebí přiměřené, účinné a udržitelné investice do dovedností.

- **České regiony se potýkají s rozdílnými problémy.** Bohatší regiony trápí cenová nedostupnost bydlení a tlak na příměstské dopravní sítě, kdežto v nejchudších oblastech je problémem odlehlost, demografické tlaky, sociální vyloučení a nedostatečné zaměření na důležité oblasti, jako je transformace energetiky, inovace a digitalizace.

- **Pro ekonomickou změnu je zásadní zlepšit výkonnost veřejného sektoru.** Profesionalita úředníků, transparentnost vlády i kontrola korupce jsou v České republice pod průměrem EU. Totéž platí i pro elektronickou veřejnou správu, ačkoli zde došlo ke značnému pokroku. Jsou zde také jedny z největších rozdílů mezi regiony, pokud jde o kvalitu veřejné správy. Rámec pro zadávání veřejných zakázek se sice zlepšuje, ale může ještě vyžadovat další doladění. Stále se čeká na přijetí některých protikorupčních opatření.

- **Pro Českou republiku bude obtížné dosáhnout klimatické neutrality a opustit využívání pevných fosilních paliv.** Země je stále výrazně závislá na pevných fosilních palivech s vysokými emisemi CO_2. Míra využívání energie z obnovitelných zdrojů je pod průměrem EU, jelikož toto odvětví postrádá vhodný právní a institucionální rámec na podporu jeho dalšího rozvoje. Předpokládá se, že odklon od uhlí bude mít dopad na regiony, v nichž stále hraje významnou roli těžební průmysl. Uvedenou změnu může usnadnit využívání nízkouhlíkových technologií, avšak ambice investovat do nich jsou i nadále nízké. Klíčem k dosažení cílů v oblasti klimatu a energetiky a k vytvoření nového modelu růstu bude identifikace potřebných investic do zelených technologií a udržitelných řešení a zajištění odpovídajícího financování. Návrh Komise na mechanismus pro spravedlivou transformaci obsažený v příštím víceletém finančním rámci na období 2021–2027 zahrnuje Fond pro spravedlivou transformaci, zvláštní režim pro spravedlivou transformaci v rámci programu InvestEU a nový úvěrový nástroj pro veřejný sektor ve spolupráci s Evropskou investiční bankou. Mechanismus je navržen tak, aby přechod na klimatickou neutralitu v EU byl spravedlivý, a pomůže tedy nejvíce postiženým regionům České republiky řešit související sociální a hospodářské důsledky. Klíčové priority Fondu pro spravedlivou transformaci zřízeného v rámci mechanismu pro spravedlivou transformaci jsou uvedeny v příloze D. Vycházejí z analýzy výzev v oblasti transformace, které popisuje tato zpráva.

1. HOSPODÁŘSKÁ SITUACE A VÝHLED

Hospodářský růst

Hospodářství nadále rostlo, i když v souladu s vnějším vývojem pomalejším tempem než v roce 2018. V roce 2019 vzrostla ekonomika podle odhadů o 2,5 % (prognóza Komise ze zimy 2020) a pokračovalo tak zpomalování zaznamenané již v roce 2018 (2,8 %). Hlavní hnací silou růstu byla soukromá spotřeba, kterou podporovalo trvalé a silné zvyšování mezd při napjaté situaci na trhu práce. Naopak investice v roce 2019 prudce zpomalily. Čistý vývoz podle odhadů přispěl k růstu, avšak oslabení vnější poptávky a geopolitická nejistota vedly k menšímu nárůstu dovozu i vývozu.

Graf 1.1: **Růst reálného HDP a jeho složky**

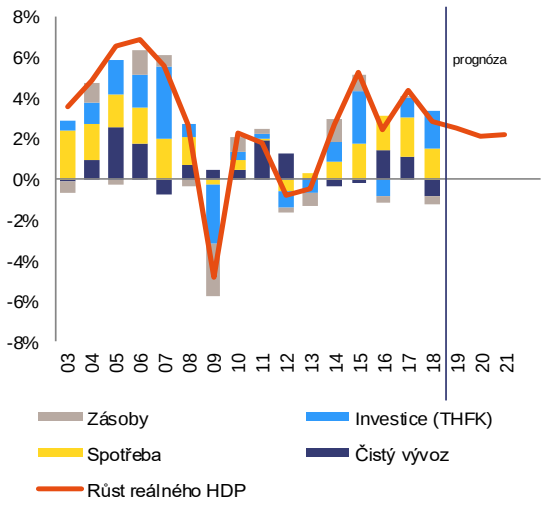

Zdroj: AMECO, prognóza Komise ze zimy 2020

V nadcházejících letech se očekává zpomalení hospodářského růstu, což odráží vývoj u hlavních obchodních partnerů. V letech 2020 a 2021 má hospodářství podle prognóz nadále růst pomalejším tempem, o 2,1 % a 2,2 % (prognóza Komise ze zimy 2020). Růst domácí poptávky sice oslabí, ale pravděpodobně zůstane hlavním faktorem růstu. U investic se v roce 2020 očekává zpomalení. Vývoz a dovoz z/do České republiky budou i nadále silně ovlivněny hospodářskou situací hlavních obchodních partnerů.

Výzvu pro růst české ekonomiky představují celosvětový vývoj, nejistota v oblasti obchodu, napjatá situace na trhu práce a přechod na ekologičtější hospodářství. Očekává se, že trvající geopolitické napětí sníží poptávku ze strany hlavních obchodních partnerů. To je pro malou otevřenou ekonomiku, jako je Česká republika, obzvláště významné. Napjatá situace na trhu práce a z toho plynoucí značný růst mezd mohou představovat rostoucí riziko pro nákladovou konkurenceschopnost vývozu. S ohledem na nejnižší míru nezaměstnanosti v EU a nejvyšší míru volných pracovních míst hrozí přehřátí trhu práce. Na to poukazuje i zvyšování reálných mezd (5,3 % v roce 2018) a jednotkových nákladů práce (6,3 % v roce 2018) a slabý růst produktivity (který se ovšem liší podle odvětví). V první polovině roku 2019 se však objevily náznaky mírného zklidnění situace jak v případě nedostatku pracovních sil, tak i růstu mezd. Rovněž je třeba uvést, že pro hospodářství s velkou mírou průmyslu a s vysokými emisemi uhlíku, jako má Česká republika, může ekologická transformace vyžadovat značné investice.

Graf 1.2: **Hrubý národní důchod na osobu, přepočtený pomocí parity kupní síly (% průměru EU)**

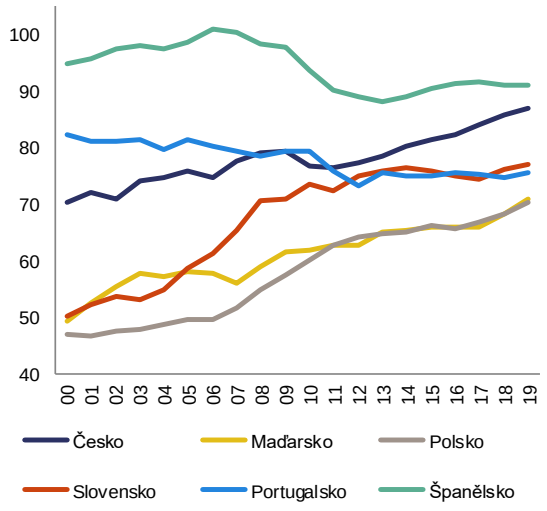

Zdroj: AMECO

Nadále probíhá hospodářská konvergence směrem k průměru EU. Přímé zahraniční investice, které podněcuje zeměpisná blízkost a mzdová konkurenceschopnost, a příliv finančních prostředků z EU od počátku 21. století podporují růst produktivity a zaměstnanost. V průběhu recese počínaje rokem 2009 se konvergence zastavila, ale od roku 2013 opět nabrala relativně rychlé a trvalé tempo a dosáhla již 88 % průměru EU, což je hodnota podobná některým starším členským

státům (viz graf 1.2). Do budoucna se očekává, že míra růstu bude přibližně o jeden procentní bod nad průměrem eurozóny, a proces konvergence tak bude pokračovat.

Graf 1.3: **Potenciální HDP a hybné síly**

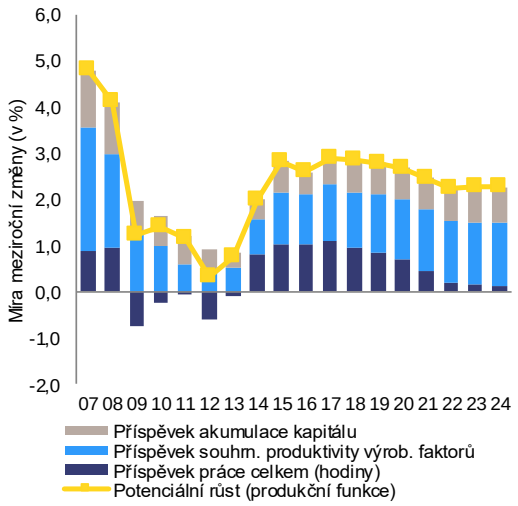

Zdroj: Evropská komise

Potenciální produkt bude pozvolna klesat a přibližovat se růstu reálného HDP. Potenciální růst, který v letech 2017 a 2018 dosahoval konstantní hodnoty 2,9 %, podle očekávání do roku 2021 vzhledem k vývoji na trhu práce zpomalí na 2,5 % (viz graf 1.3). Díky tomu se mezera výstupu sníží z 1,4 % v roce 2018 na 0,3 % v roce 2021. Pomalejší růst zaměstnanosti, zejména pokud jde o odpracované hodiny, a vysoký, ale mírnější růst mezd naznačují, že hospodářský cyklus možná již dosáhl svého vrcholu. To by mělo snížit inflační tlaky. Do budoucna povede stárnutí obyvatelstva k trvalému poklesu populace v produktivním věku, což vyvolá další tlak na potenciální růst. V této souvislosti může k diverzifikaci ekonomiky a zlepšení potenciálního růstu přispět další prohloubení základního kapitálu a investice do nehmotného kapitálu a technologií s vysokou přidanou hodnotou.

Hlavním faktorem růstu je i nadále spotřeba domácností, která by však v nadcházejících letech měla zpomalit. Spotřebu domácností posilovala vysoká míra zaměstnanosti spolu s nárůstem reálných mezd a hrubého disponibilního příjmu. Zatímco vysoká míra zaměstnanosti a růst mezd budou spotřebu podporovat i nadále, celosvětový vývoj a zvýšená obchodní nejistota budou mít negativní dopad na ukazatele produkce a důvěry, což je již patrné v některých souvisejících indexech. Důvěra spotřebitelů je stále relativně vysoká, avšak od počátku roku 2019 klesá. V kombinaci s potenciálně vyššími úrokovými sazbami by to mohlo vést k tomu, že domácnosti budou snižovat spotřebu a zvyšovat preventivní úspory, čímž by se částečně kompenzovalo působení mezd.

Graf 1.4: **Soukromé a veřejné investice, čtvrtletní profil**

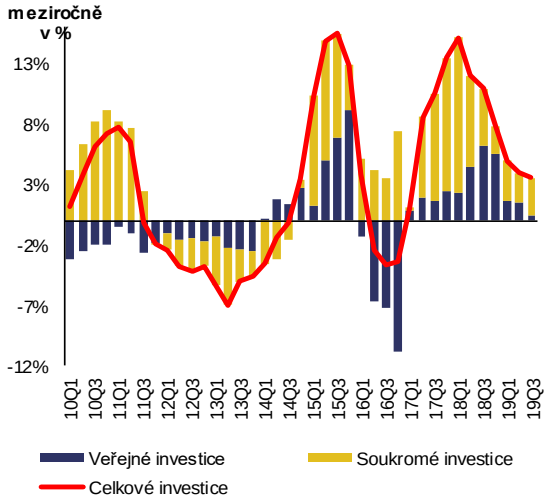

Zdroj: Eurostat

Investice v roce 2019 po dvou velmi pozitivních letech poněkud oslabily. Poté, co v roce 2017 stouply o 3,7 % a v roce 2018 o 7,6 %, se investice v roce 2019 podle odhadů zvýšily pouze o 1,1 % a v roce 2020 se očekává růst o 1 % (prognóza Evropské komise z podzimu 2019). Soukromé investice v roce 2018 poklesly, zejména pokud jde o strojní zařízení. Zpomalení hospodářského růstu u hlavních obchodních partnerů a napětí ve světovém obchodu se projevily snížením počtu objednávek a velmi slabými ukazateli důvěry. Index manažerů nákupu (PMI) ve výrobním sektoru poklesl na nejnižší úroveň za poslední desetiletí – z téměř 60 bodů na konci roku 2017 na méně než 45 na konci roku 2019. Veřejné investice, které představují přibližně 15 % celkových investic, v roce 2018 silně rostly díky přílivu finančních prostředků z EU, ale následně v roce 2019 výrazně zpomalily (viz graf 1.4).

Investiční aktivita byla díky výrobnímu odvětví stále vyšší než průměr EU. V roce 2018 zůstávala

investiční aktivita nad průměrem EU: představovala 25,5 % HDP oproti 20,9 % (viz graf 1.5). Vzrostla ve většině odvětví, ale zejména ve výrobě a stavebnictví. Vzhledem k nedostatku pracovních sil a zvyšování mezd se prioritou pro podniky (zejména ve výrobním sektoru) staly investice do automatizace, jejichž cílem je udržet si konkurenceschopnost a vyrovnat se s nadcházejícími demografickými a technologickými změnami.

Graf 1.5: **Investice podle odvětví jako podíl HDP**

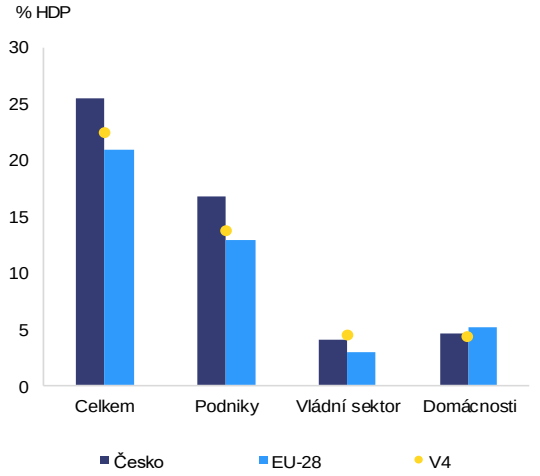

Zdroj: Eurostat

Konkurenceschopnost a produktivita

Nízká míra nezaměstnanosti vedla k růstu mezd, což potenciálně snižuje celkovou nákladovou konkurenceschopnost. Nominální mzda na zaměstnance se v roce 2018 zvýšila o 8 % a předtím v roce 2017 vzrostla o 6,3 %, což je výrazně nad průměrem EU ve výši 2,7 %. Minimální mzda se v roce 2020 dále zvýšila o 1 250 Kč a celkem tedy činí 14 600 Kč. Vzhledem k tomu, že celkový růst produktivity zaostával za růstem mezd, vzrostly jednotkové náklady práce v roce 2018 o 6,3 %, což je více než 3,6 % zaznamenaných v roce 2017 (viz graf 1.6) a podstatně více než průměr EU, který činil 2,5 %. Trvalé zvyšování mezd převyšující růst produktivity práce by mohlo snížit ziskovost společností, což se promítne do vyšších spotřebitelských a vývozních cen, a ve střednědobém horizontu ovlivnit investiční chování.

Stoupající náklady práce se zatím neprojevily snížením podílu na světovém vývozu. Do roku 2018 se České republice dařilo svůj podíl na světovém vývozu udržet a dokonce jej zvyšovat, částečně z důvodu zhoršení světového vývozu v porovnání s vývozem z České republiky. Odhaduje se, že v absolutním vyjádření růst českého vývozu v roce 2019 zpomalil. Prognóza Evropské komise z podzimu 2019 ukazuje, že podíl na světovém vývozu se bude od roku 2019 postupně zhoršovat. Zároveň ovšem předpovídá zpomalení růstu nominálních mezd na 5,2 % v roce 2019 a 4,7 % v roce 2020 a rovněž zpomalení u jednotkových nákladů práce (na 3,7 % v roce 2019 a 1,1 % v roce 2020).

Graf 1.6: **Skladba nominálních jednotkových nákladů práce**

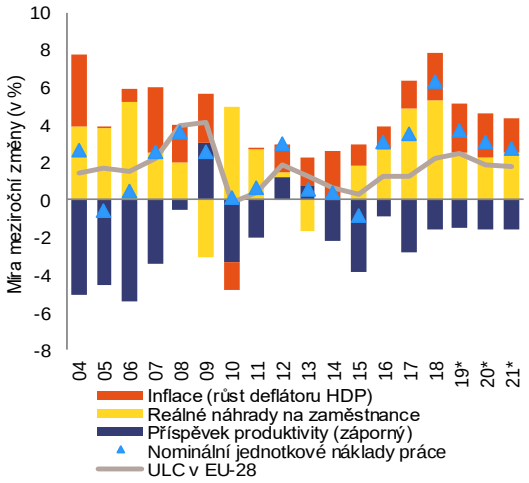

Zdroj: AMECO

Produktivita práce se sice zvyšuje, ale úrovně jiných vyspělých ekonomik stále nedosahuje. Růst hrubé přidané hodnoty na odpracovanou hodinu v letech 2010 až 2018 dosahoval 12,8 %, a byl tedy nad průměrem EU (8 %), ale pod úrovní některých sousedních zemí, například Polska (26,5 %) nebo Slovenska (17 %). V širším pohledu od roku 2000 se hodnota zvýšila o 55,9 %, zatímco v EU to bylo 23,2 %. To odpovídá průměrné roční míře růstu 3,1 %, což je výrazně nad průměrem EU ve výši 1,2 % (viz graf 1.7). Rozdíl v produktivitě mezi Českou republikou a EU se snížil z 59 % v roce 2000 na 48 % v roce 2018. Podobně rozdíl oproti Německu se snížil z 69 % na 59 %, k čemuž však z větší části došlo před rokem 2009.

Podíl výroby na ekonomice je i nadále velmi vysoký. Příspěvek výroby k HDP v České republice (23,1 %) je vyšší než u ostatních zemí Visegrádské skupiny i než průměr EU (14,3 % HDP). Největším odvětvím českého průmyslu z hlediska produkce je automobilový průmysl. V roce 2017 představoval přibližně 25 % hrubé celkové produkce, 18 % celkové přidané hodnoty, 13 % celkové zaměstnanosti a 35 % celkového vývozu průmyslového sektoru (Polský ekonomický institut, 2019). Významný příliv zahraničních investic podpořil růst produktivity a automobilový průmysl nyní patří k nejproduktivnějším odvětvím výroby. Potýká se však s různými výzvami, včetně nejistoty v oblasti celosvětového obchodu, nedostatku pracovních sil, revidovaných norem CO_2 a rostoucí celosvětové poptávky po elektrických automobilech. Ačkoli se tyto otázky dosud neprojevily ve vývozu, který je i nadále silný, automobilový průmysl se jejich vlivem ocitá v kritickém bodě, kdy bude zapotřebí provést strategické změny a investice do zařízení a automatizace, aby si odvětví udrželo konkurenceschopnost a případně získalo výhody spojené s prvenstvím v oboru.

Graf 1.7: **Vývoj produktivity práce**

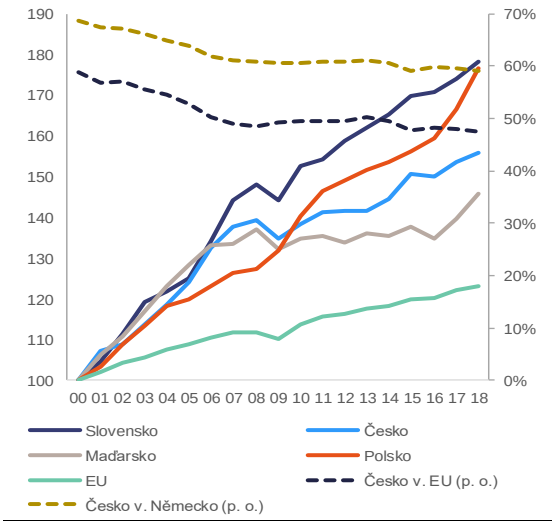

(1) Vypočteno jako hrubá přidaná hodnota na odpracovanou hodinu v PPS.
Zdroj: Eurostat

Trh práce

Výsledky trhu práce jsou stále velmi dobré, ale je možné, že dosáhnou svých mezí. Míra zaměstnanosti osob ve věku 20 až 64 let dosáhla ve třetím čtvrtletí 2019 výše 80,4 %, což je o 6,3 p. b. více než průměr EU. Míra ekonomické aktivity (82,1 %) rovněž značně přesáhla průměr EU (78,8 %). Míra nezaměstnanosti se dále snížila až na přibližně 2 % a Česká republika má v tomto ohledu nejlepší výsledky z celé EU. Růst trhu práce již možná dosáhl svých mezí, zejména v Praze a okolí. I přes mírné uvolnění v roce 2019 přetrvává nedostatek kvalifikovaných pracovních sil a mnoho firem zvyšuje automatizaci a využívá k obsazení volných pracovních míst zahraniční pracovníky. Míra volných pracovních míst zůstává značně vysoká (viz graf 1.8). Míra zaměstnanosti osob s nízkou kvalifikací stále zaostává za mírou zaměstnanosti středně a vysoce kvalifikovaných pracovníků. Kromě toho přetrvává velká nerovnost žen a mužů v oblasti platů i zaměstnanosti a stále je prostor pro zlepšení výsledků zaměstnanosti osob se zdravotním postižením.

Graf 1.8: **Nezaměstnanost a volná pracovní místa**

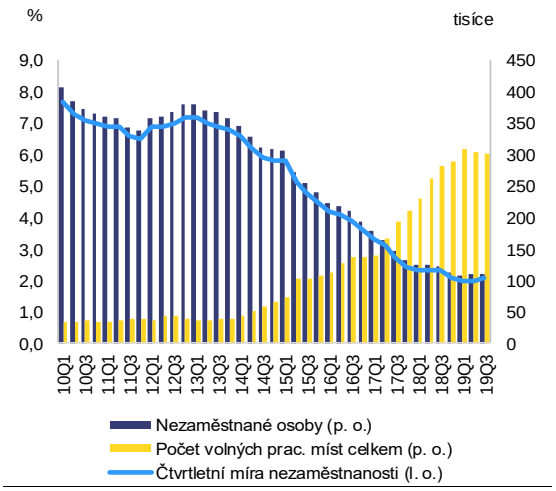

Zdroj: Eurostat

Inflace a měnová politika

Inflace v roce 2019 vzrostla, ale do roku 2021 by měla zpomalit na cílovou hodnotu 2 %. Inflace vyjádřená indexem spotřebitelských cen dosáhla v roce 2019 výše 2,6 %. Toto zvýšení, k němuž došlo zejména ve druhé polovině roku, bylo způsobeno především nárůstem cen potravin a regulovaných cen. Tento trend bude pravděpodobně pokračovat i v první polovině roku 2020, zejména v důsledku nových spotřebních daní z alkoholu a tabáku. Ve druhém pololetí se očekává zmírnění díky pomalejšímu růstu cen potravin, elektřiny, dováženého zboží a služeb.

V důsledku toho inflace podle předpokladů klesne v roce 2020 na 2,4 % a v roce 2021 na 2,0 % (prognóza Komise ze zimy 2020).

Směnný kurz po výrazném posilování v průběhu celého roku 2017 zůstal poměrně stabilní. Nominální efektivní směnný kurz během roku 2018 a na začátku roku 2019 mírně oslaboval. V lednu 2020 došlo k významnému posílení a kurz dosáhl nejvyšší úrovně od ukončení kurzového závazku. Podobný trend vykazuje i reálný efektivní směnný kurz. V současné době se s ohledem na fundamentální veličiny objevují známky podhodnocení měny a očekává se, že reálný efektivní směnný kurz bude ve střednědobém horizontu dále posilovat s tím, jak se příjmy budou blížit zbytku EU (MMF, 2019).

Základní úroková sazba byla zvýšena na 2,25 %, což je výrazně nad hodnotou v eurozóně. Po sedmi zvýšeních, k nimž došlo v období od července 2017 do listopadu 2018, byla základní sazba v roce 2019 poměrně stabilní, pouze v květnu 2019 proběhlo jediné zvýšení na 2 %. V únoru 2020 pak došlo ke zvýšení na 2,25 %, což bylo spíše proti očekáváním trhu. Je pravděpodobné, že sazba zůstane v nadcházejících čtvrtletích v zásadě stabilní, její pohyb však bude záviset na budoucím hospodářském vývoji.

Externí pozice

Obchodní bilance České republiky zůstává i přes mírný pokles nadále vysoká. Větší závislost na dovozu energie a nižší přebytek u zboží vedl v roce 2018 ke snížení přebytku obchodní bilance na 6,3 % HDP, což je o 1,3 p. b. méně než v roce 2017. Saldo běžného účtu tak ve třetím čtvrtletí 2019 dosáhlo výše 0,3 % HDP, 0,2 p. b. nad referenční hodnotou vycházející z fundamentálních veličin ([3]). Hlavními faktory, které zapříčinily zpomalení vývozu, byly slabší vnější poptávka, zejména v Německu a v dalších zemích eurozóny, a dále geopolitická nejistota a pokračující posilování reálného efektivního směnného kurzu v průběhu roku 2018. Silná domácí poptávka vedla na druhé straně ke zvýšení dovozu o více než 5 % (ve srovnání s nárůstem vývozu o 4,4 %), čímž se saldo dále snížilo. Očekává se však, že dovoz v nadcházejících letech výrazně poklesne v důsledku zpomalení výroby a investic, takže vnější bilance zůstane do roku 2021 pozitivní (prognóza Komise z podzimu 2019).

Čistá investiční pozice vůči zahraničí se nadále zlepšovala. Ve třetím čtvrtletí 2019 dosáhla –19 % HDP, což je výrazně nad obezřetnostní referenční úrovní (–57 %). Meziročně se zvýšila o 5,2 %, zejména v důsledku růstu nominálního HDP a zlepšení vnějších závazků bank. Oproti roku 2011 (–45 % HDP) se jedná o značný nárůst, který je do velké míry vyvolán navýšením rezervních aktiv. Vnější závazky zahrnují převážně přímé zahraniční investice (–50 %). Čistá investiční pozice s vyloučením dluhu bez rizika selhání dosáhla ve třetím čtvrtletí 2019 výše 32 % HDP, tedy o 4 p. b. více než v roce 2018, z čehož plyne, že Česká republika nemá problematický profil dluhu.

Trh s bydlením a zadluženost soukromého sektoru

Ceny bydlení nadále rostou, což snižuje jeho finanční dostupnost. Omezení nabídky a silná poptávka tlačí ceny rezidenčních nemovitostí vzhůru, zejména v největších městech. Ačkoli se růst cen v roce 2019 ustálil, zůstává nad úrovní růstu mezd, čímž se snižuje cenová dostupnost. Těžkopádné postupy územního plánování nadále omezují nabídku bydlení, která podle předpokladů ani v blízké budoucnosti nedokáže uspokojit poptávku, a to i přes nárůst výstavby (viz oddíl 3.2).

([3]) Referenční hodnota je odvozena z redukovaných regresních modelů zachycujících hlavní parametry bilance úspor a investic, včetně fundamentálních parametrů (např. demografie, zdroje), politických faktorů a globálních finančních podmínek. Viz též Coutinho, Turrini a Zeugner (2018).

Graf 1.9: **Vývoj zadlužení domácností a úvěrů na bydlení**

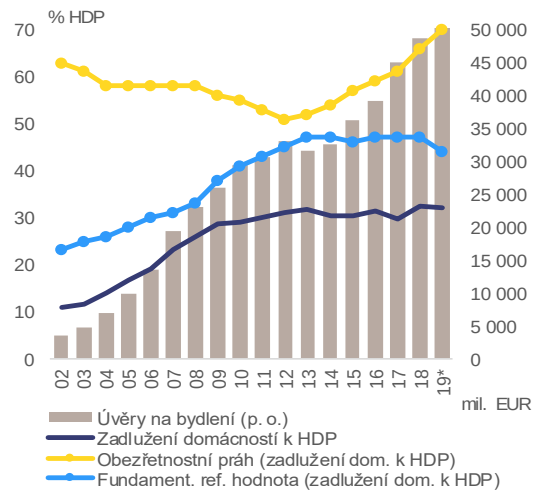

Zdroj: Evropská centrální banka a Evropská komise

Zadlužení domácností roste, ale zatím nepředstavuje systémové riziko pro bankovní sektor. Zadlužení domácností vyjádřené jako podíl disponibilního příjmu se v roce 2018 zvýšilo na 61,4 %, zůstává však výrazně pod průměrem EU (100,6 %). Podobně i zadlužení domácností ve vztahu k HDP bylo stále pod úrovní referenční hodnoty vycházející z fundamentálních veličin (44 %) i obezřetnostního prahu (70 %): v první polovině roku 2019 dosáhlo 32 %, což je výrazně pod průměrem EU (53 %) ([4]). Celková hodnota úvěrů na bydlení, které představují přibližně tři čtvrtiny všech úvěrů poskytovaných domácnostem, se v průběhu roku 2018 a v prvním pololetí roku 2019 nadále zvyšovala. V roce 2019 však objem nových hypotečních úvěrů zaznamenal značný pokles (–16,9 %) v důsledku omezené nabídky bydlení, nižší cenové dostupnosti a nových makroobezřetnostních doporučení, která předložila centrální banka (viz oddíl 3.2). Rostoucí ceny nemovitostí a právně nezávazná povaha makroobezřetnostních doporučení centrální banky však přesto mohou ve střednědobém horizontu představovat riziko pro finanční stabilitu.

([4]) Referenční hodnoty vycházející z fundamentálních veličin jsou odvozeny z regresních modelů zachycujících hlavní parametry, které ovlivňují růst úvěrů, při zohlednění daného počátečního stavu dluhu. Obezřetnostní prahové hodnoty představují míru zadlužení, nad níž je pravděpodobnost bankovní krize relativně vysoká. Metodiky a návrhy aktualizací popisuje Evropská komise (2017 a 2018).

Sociální situace

Přestože celkově je riziko chudoby nízké, přetrvávají zde některé problémy. V roce 2018 bylo chudobou nebo sociálním vyloučením ohroženo 12,2 % obyvatelstva (průměr EU je 21,9 %). Celková příjmová nerovnost zůstává v posledních letech stabilně na nízké úrovni. Existují však určité obavy ohledně cenové dostupnosti bydlení, osobního zadlužení a bezdomovectví u některých skupin obyvatelstva. Přetrvává situace nerovných příležitostí u dětí (viz oddíl 3.3).

Regionální rozdíly

Regionální rozdíly ukazují na zjevnou odlišnost mezi Prahou a zbytkem země. Praha je vysoce rozvinutý region, jehož HDP na obyvatele dosahuje 187 % průměru EU. Dalších šest regionů se řadí mezi středně rozvinuté (mezi 73 % a 84 % průměru EU) a jeden (Severozápad) je znatelně chudší (63 % průměru EU). Zatímco ve většině regionů míra růstu přesahovala průměr EU, v regionu Severozápad stoupl HDP na obyvatele mezi lety 2010 a 2017 o pouhých 0,16 %.

Rychlost, jíž se produktivita přibližuje průměru EU, je různá. Produktivita v Praze je přibližně o 50 % nad celostátním průměrem, kdežto v regionu Severozápad o 23 % pod ním. Ve všech regionech kromě Prahy a Středních Čech dosahuje produktivita práce méně než poloviny průměru EU. Růst produktivity byl sice ve všech regionech vyšší než průměr EU, avšak v regionech Severozápad a Moravskoslezsko se jednalo jen o mírnější zvýšení (viz oddíl 3.4).

Veřejné finance

Očekává se, že v krátkodobém horizontu zůstanou veřejné finance vyvážené. Saldo sektoru vládních institucí je od roku 2016 v přebytku díky trvalému růstu příjmů, převážně z nepřímých daní. Lepší dodržování daňových předpisů se projevilo především na výběru daně z přidané hodnoty (DPH). V příštích letech budou pravděpodobně rovněž zavedena nová opatření na straně příjmů (viz oddíl 3.1). Očekává se však, že veřejné výdaje porostou rychleji, a to zejména v důsledku trvalého zvyšování mezd ve veřejném sektoru a důchodů. Pravděpodobně bude pokračovat také silný růst veřejných investic,

jelikož stávající programové období fondů EU vstupuje do závěrečných let. V souvislosti s klesajícím saldem vládního sektoru se očekává, že strukturální saldo se přesune do záporných hodnot. Naopak poměr dluhu k HDP bude dále klesat a do roku 2021 dosáhne přibližně 30 % HDP (prognóza Komise z podzimu 2019).

Dlouhodobá udržitelnost veřejných financí nadále vzbuzuje obavy. Hlavním rizikem pro dlouhodobou udržitelnost je zvyšování výdajů na důchody. Opatření přijatá v posledních letech a změny demografických prognóz zhoršují dlouhodobý rozpočtový výhled. Navzdory těmto obavám vláda nedávno rozhodla, že nebude zvyšovat důchodový věk nad 65 let ani jej nenaváže na prodlužování střední délky života (viz oddíl 3.1).

Pokrok v plnění cílů udržitelného rozvoje

V plnění cílů OSN v oblasti udržitelného rozvoje má Česká republika celkově dobré výsledky. V uplynulých pěti letech vykázala ve všech oblastech alespoň určitý mírný pokrok (příloha E). Patří mezi nejlepší členské státy v oblastech, jako je odstranění chudoby (cíl č. 1) a omezení nerovností (cíl č. 10). Podíl osob ohrožených chudobou je výrazně pod průměrem EU, zatímco úroveň nerovnosti (měřená Giniho koeficientem) patří k nejnižším. Země stále zaostává, pokud jde o rovnost žen a mužů (cíl č. 5), neboť rozdíly mezi pohlavími v zaměstnanosti a mzdách jsou jedny z nejvyšších v EU. I přes určitý pokrok za posledních pět let má Česká republika rovněž problémy s dosažením cílů v oblasti klimatu (cíl č. 13), neboť emise skleníkových plynů na hlavu, které její energeticky náročná ekonomika produkuje, se stále řadí k nejvyšším v EU.

Tabulka 1.1: **Hlavní hospodářské a finanční ukazatele – Česká republika**

	2004–07	2008–12	2013–16	2017	2018	prognóza 2019	2020	2021
Reálný HDP (meziročně)	6,0	0,2	2,5	4,4	2,8	2,5	2,1	2,2
Potenciální růst (meziročně)	4,5	1,6	2,0	2,9	2,9	2,8	2,7	2,5
Soukromá spotřeba (meziročně)	3,7	0,5	2,4	4,3	3,2	.	.	.
Veřejná spotřeba (meziročně)	0,1	-0,2	2,0	1,3	3,4	.	.	.
Tvorba hrubého fixního kapitálu (meziročně)	7,4	-1,8	2,0	3,7	7,6	.	.	.
Vývoz zboží a služeb (meziročně)	18,1	4,2	4,8	6,7	4,4	.	.	.
Dovoz zboží a služeb (meziročně)	15,7	2,9	4,9	5,9	5,9	.	.	.
Příspěvek k růstu HDP:								
Domácí poptávka (meziročně)	3,9	-0,3	2,1	3,2	4,0	.	.	.
Zásoby (meziročně)	0,7	-0,5	0,2	0,1	-0,4	.	.	.
Čistý vývoz (meziročně)	1,4	1,0	0,2	1,1	-0,8	.	.	.
Příspěvek k růstu potenciálního HDP:								
Práce celkem (v hodinách) (meziročně)	0,5	-0,1	0,7	1,1	1,0	0,9	0,7	0,5
Akumulace kapitálu (meziročně)	1,0	0,7	0,5	0,6	0,7	0,7	0,7	0,7
Souhrnná produktivita výrobních faktorů (meziročně)	3,1	1,1	0,9	1,2	1,2	1,2	1,3	1,3
Mezera výstupu	3,3	-0,4	-1,4	1,3	1,4	1,1	0,6	0,3
Míra nezaměstnanosti	7,2	6,4	5,6	2,9	2,2	2,1	2,2	2,3
Deflátor HDP (meziročně)	2,0	0,9	1,6	1,4	2,6	2,6	2,3	1,8
Harmonizovaný index spotřebitelských cen (HISC, meziročně)	2,3	2,7	0,7	2,4	2,0	2,6	2,4	2,0
Nominální odměna na zaměstnance (meziročně)	6,0	2,3	2,3	6,4	8,0	5,2	4,7	4,4
Produktivita práce (reálná, na zaměstnanou osobu, meziročně)	4,6	0,3	1,5	2,8	1,5	.	.	.
Jednotkové náklady práce (ULC, celé hospodářství, meziročně)	1,3	2,0	0,8	3,6	6,5	3,7	3,0	2,8
Reálné jednotkové náklady práce (meziročně)	-0,7	1,0	-0,8	2,1	3,8	1,1	0,7	0,9
Reálný efektivní směnný kurz (ULC, meziročně)	3,7	1,8	-2,0	5,8	8,0	0,4	1,3	0,8
Reálný efektivní směnný kurz (HISC, meziročně)	3,1	2,1	-1,5	3,9	4,3	0,4	0,9	0,1
Čistá míra úspor domácností (čisté úspory jako procento čistého disp. příjmu)	6,4	6,9	6,4	4,4	6,0	.	.	.
Tok soukromých úvěrů, po konsolidaci (% HDP)	7,0	3,5	2,7	4,2	5,3	.	.	.
Zadluženost soukromého sektoru, po konsolidaci (% HDP)	51,3	67,3	70,5	67,3	70,8	.	.	.
z toho zadluženost domácností, po konsolidaci (% HDP)	18,2	28,8	31,0	29,7	32,3	.	.	.
z toho zadluženost nefin. podniků, po konsolidaci (% HDP)	33,1	38,5	39,6	37,6	38,4	.	.	.
Hrubé úvěry v selhání (% celk. dluhových nástrojů a celk. úvěrů a jiných pohledávek) (2)	.	.	.	2,5	1,9	.	.	.
Podniky, čisté půjčky (+) nebo čisté výpůjčky (–) (% HDP)	-3,1	-1,2	-0,3	-1,1	-1,6	-1,1	-0,7	-0,7
Podniky, hrubý provozní přebytek (% HDP)	29,1	28,9	30,2	29,9	28,0	27,9	27,7	27,6
Domácnosti, čisté půjčky (+) nebo čisté výpůjčky (–) (% HDP)	1,6	2,3	2,0	0,3	1,4	1,9	2,6	3,1
Index cen bydlení, očištěný o inflaci (meziročně)	4,7	-1,0	3,8	9,1	6,2	.	.	.
Investice do bydlení (% HDP)	3,6	3,8	3,5	3,9	4,0	.	.	.
Saldo běžného účtu (% HDP), platební bilance	-3,2	-2,3	0,4	1,7	0,3	0,5	0,9	1,1
Obchodní bilance (% HDP), platební bilance	1,8	3,5	6,3	7,7	6,3	.	.	.
Směnné relace u zboží a služeb (meziročně)	-0,5	-0,7	1,0	-1,0	0,0	-0,2	0,2	0,2
Saldo kapitálového účtu (% HDP)	0,3	0,9	1,5	0,8	0,3	.	.	.
Čistá investiční pozice vůči zahraničí (% HDP)	-27,9	-43,8	-34,4	-25,0	-23,5	.	.	.
NENDI – čistá investiční pozice vůči zahraničí s vyloučením nástrojů bez rizika selhání (% HDP) (1)	17,9	8,7	20,7	27,0	28,3	.	.	.
Závazky investiční pozice vůči zahraničí s vyloučením nástrojů bez rizika selhání (% HDP) (1)	30,7	42,2	53,4	70,6	68,2	.	.	.
Exportní výkonnost oproti vyspělým zemím (% změna během 5 let)	77,2	30,0	-1,0	5,6	9,7	.	.	.
Podíl na světovém vývozu, zboží a služby (meziročně)	10,0	-0,9	1,7	1,6	1,7	0,9	-1,2	-1,3
Čistý tok PZI (% HDP)	-4,8	-1,7	-1,1	-0,9	-1,7	.	.	.
Saldo sektoru vládních institucí (% HDP)	-2,0	-3,7	-0,8	1,6	1,1	0,2	-0,1	-0,3
Strukturální rozpočtové saldo (% HDP)	.	.	-0,1	1,1	0,5	-0,3	-0,4	-0,4
Hrubý veřejný dluh (% HDP)	27,9	36,7	41,0	34,7	32,6	31,5	30,7	30,1
Poměr daní k HDP (v %) (3)	34,4	33,2	34,4	35,4	36,2	36,4	36,7	37,0
Daňová sazba u svobodné osoby pobírající průměrnou mzdu (v %) (4)	23,3	22,9	23,3	24,2	24,6	.	.	.
Daňová sazba u svobodné osoby pobírající 50 % prům. mzdy (v %)	18,7	14,3	15,4	17,2	18,2	.	.	.

(1) Domácí bankovní skupiny a samostatné banky, zahraniční dceřiné společnosti ze zemí EU a mimo EU a zahraniční pobočky ze zemí EU a mimo EU.
(2) Čistá investiční pozice vůči zahraničí kromě přímých a portfoliových investic.
(3) Tento ukazatel poměru daní k HDP zahrnuje imputované sociální příspěvky, a proto se liší od ukazatele poměru daní k HDP používaného v oddíle o daňovém systému.
(4) Definuje se jako daň z příjmu z hrubých mzdových výdělků plus příspěvky zaměstnance na sociální zabezpečení minus univerzální peněžité dávky a vyjadřuje se jako procento z celkových nákladů práce.
Zdroj: Eurostat a ECB k 4. únoru 2020, pokud jsou údaje k dispozici; v případě prognóz Evropská komise (prognóza ze zimy 2020 pro reálný HDP a HISC, jinak prognóza z podzimu 2019)

2. POKROK V OBLASTI DOPORUČENÍ PRO ČESKOU REPUBLIKU

Od zahájení evropského semestru v roce 2011 byl u 59 % všech doporučení adresovaných České republice zaznamenán alespoň „určitý pokrok“ ([5]). U 41 % doporučení byl pokrok „omezený“ nebo „žádný“ (viz graf 2.1). V několika oblastech dosáhla Česká republika „výrazného pokroku“ nebo „provedení v plném rozsahu“. Došlo například k výraznému pokroku v boji proti daňovým únikům a posilování fiskálního rámce.

Graf 2.1: **Celkové víceleté plnění doporučení z let 2011–2019 (současný stav)**

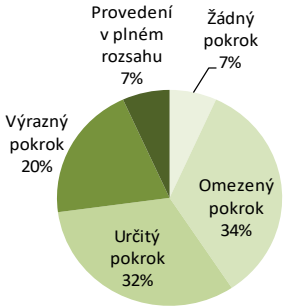

(1) Celkové hodnocení doporučení pro Českou republiku týkajících se fiskální politiky nezahrnuje dodržování Paktu o stabilitě a růstu.
(2) Období 2011–2012: odlišné kategorie pro hodnocení doporučení.
(3) Víceleté hodnocení se vztahuje na provádění doporučení od jejich zavedení až do vydání zprávy o České republice z února 2020.
Zdroj: Evropská komise

Při zlepšování dlouhodobé udržitelnosti veřejných financí dosáhla Česká republika z pohledu víceletého hodnocení omezeného pokroku. Většina opatření se zaměřovala na přiměřenost důchodů, ale neobsahovala záruky dlouhodobé fiskální udržitelnosti. České úřady nyní očekávají, že veřejné výdaje na důchody vzrostou v roce 2059 až na 14,5 % HDP. Zdrojem tlaku na dlouhodobou fiskální udržitelnost je také předpokládaný nárůst veřejných výdajů na zdravotní péči souvisejících se stárnutím obyvatelstva. Na druhou stranu řada iniciativ zvýšila efektivnost systému zdravotní péče.

([5]) Pro hodnocení dalších reforem provedených v minulosti viz zejména oddíl 3.

K určitému pokroku došlo při zvyšování účasti nedostatečně zastoupených skupin na trhu práce. Počet zařízení péče o děti díky finančním prostředkům EU vzrostl, což podporuje účast žen na trhu práce. Pokrok při zvyšování účinnosti aktivních politik na trhu práce byl vzhledem k neefektivnímu zacílení a nedostatku konkrétně uzpůsobených opatření omezený, což uvedeným skupinám znemožňuje využít příznivých podmínek na trhu.

Při plnění doporučení z roku 2019 vykázala Česká republika omezený pokrok ([6]). V oblasti zlepšování dlouhodobé udržitelnosti veřejných financí nebylo dosaženo žádného pokroku. Byl však zaznamenán určitý pokrok, pokud jde o zlepšování systému zdravotní péče. Pokrok při přijímání připravovaných opatření pro boj proti korupci je omezený, neboť některá připravovaná opatření ještě nepřijala vláda či neschválil Parlament. Omezeného pokroku bylo dosaženo také v oblasti podpory zaměstnávání žen s malými dětmi a znevýhodněných skupin.

Určitý pokrok nastal při řešení doporučení týkajících se vzdělávání, zadávání veřejných zakázek a inovací. Zintenzivnilo se úsilí o podporu soutěže založené na kritériích kvality a zvýšila se profesionalizace veřejných zadavatelů. Nedávno schválená inovační strategie má za cíl odstranit překážky bránící rozvoji fungujícího inovačního ekosystému, avšak pokrok v této oblasti by se měl teprve projevit. Mezi politické priority vlády se zařadila také automatizace a umělá inteligence. Bylo dosaženo určitého pokroku v oblasti vzdělávání, zejména pokud jde o zatraktivnění učitelského povolání a digitální dovednosti.

Pokrok v oblasti zaměření investiční hospodářské politiky a snižování administrativní zátěže byl omezenější. Nedávno schválený Národní investiční plán 2020–2050 vyčleňuje značné prostředky na investice do silniční a železniční dopravní infrastruktury. Investice do přechodu na nízkouhlíkové

([6]) Informace o míře pokroku a opatřeních podniknutých v reakci na politická doporučení obsažená v jednotlivých částech doporučení pro Českou republiku uvádí souhrnná tabulka v příloze A. Toto celkové hodnocení nezahrnuje posouzení dodržování Paktu o stabilitě a růstu.

hospodářství a transformace energetiky jsou stále poměrně nízké. Překážku nadále představuje administrativní zátěž, připravuje se však nový stavební zákon, který by měl platit od roku 2021.

Na žádost členského státu může Komise prostřednictvím programu na podporu strukturálních reforem poskytnout individualizované odborné poradenství, které má pomoci s navrhováním a realizací reforem na podporu růstu. Od roku 2016 poskytla České republice tuto podporu na 30 projektů. V roce 2019 bylo v praxi realizováno několik projektů. Komise například pomohla úřadům zjednodušit proces vydávání povolení, aby se urychlilo budování infrastruktury transevropské dopravní sítě, vypracovat strategii podpory malých a středních podniků 2021+ a zlepšit správní kapacity pro výběr daní prostřednictvím elektronických služeb. Dále se v roce 2019 začalo pracovat na snižování regionálních rozdílů ve výsledcích vzdělávání, na zvyšování cenové dostupnosti bydlení ve všech regionech a na vymezení národní strategie pro oběhové hospodářství.

Tabulka 2.1: **Hodnocení provádění doporučení z roku 2019 adresovaných České republice (*)**

Česká republika	Celkové hodnocení pokroku v provádění doporučení z roku 2019: Omezený pokrok
Doporučení č. 1: *Zlepšit dlouhodobou fiskální udržitelnost důchodového systému a systému zdravotní péče. Přijmout projednávaná protikorupční opatření.*	**Omezený pokrok** • Žádný pokrok při zlepšování dlouhodobé fiskální udržitelnosti důchodového systému a systému zdravotní péče. • Omezený pokrok při přijímání projednávaných protikorupčních opatření.
Doporučení č. 2: *Podporovat zaměstnávání žen s malými dětmi, mimo jiné zlepšením přístupu k cenově dostupné péči o děti, a zaměstnávání znevýhodněných skupin. Zvýšit kvalitu a inkluzivnost systémů vzdělávání a odborné přípravy, mimo jiné podporou technických a digitálních dovedností a podporou učitelského povolání.*	**Omezený pokrok** • Omezený pokrok při podpoře zaměstnávání žen s malými dětmi, mimo jiné zlepšením přístupu k cenově dostupné péči o děti, a zaměstnávání znevýhodněných skupin. • Určitý pokrok při zvyšování kvality a inkluzivnosti systémů vzdělávání a odborné přípravy, mimo jiné podporou technických a digitálních dovedností a podporou učitelského povolání.
Doporučení č. 3: *Zaměřit se v rámci investiční hospodářské politiky na dopravu, a zejména její udržitelnost, na digitální infrastrukturu a na přechod na nízkouhlíkové hospodářství a transformaci energetiky včetně zvýšení energetické účinnosti, a to s ohledem na regionální rozdíly. Snížit administrativní zátěž pro investice a v oblasti zadávání veřejných zakázek podporovat soutěž více založenou na kritériích kvality. Odstranit překážky bránící rozvoji plně funkčního inovačního ekosystému.*	**Určitý pokrok** • Omezený pokrok při zaměření investiční hospodářské politiky na dopravu, a zejména její udržitelnost, a to s ohledem na regionální rozdíly. • Omezený pokrok při zaměření investiční hospodářské politiky na digitální infrastrukturu, a to s ohledem na regionální rozdíly. • Omezený pokrok při zaměření investiční hospodářské politiky na přechod na nízkouhlíkové hospodářství a transformaci energetiky včetně zvýšení energetické účinnosti, a to s ohledem na regionální rozdíly. • Omezený pokrok při snižování administrativní zátěže pro investice. • Určitý pokrok v oblasti zadávání veřejných zakázek při podpoře soutěže více založené na kritériích kvality. • Určitý pokrok při odstraňování překážek bránících rozvoji plně funkčního inovačního ekosystému.

Zdroj: Evropská komise

(*) V rámci hodnocení cíle č. 3 se nezohledňuje příspěvek unijních fondů politiky soudržnosti na období 2021–2027. Regulační rámec, na němž se zakládá programování unijních fondů politiky soudržnosti na toto období, zatím nebyl přijat spolunormotvůrci, neboť mimo jiné dosud nebylo dosaženo dohody o víceletém finančním rámci (VFR).

Rámeček 2.1: Fondy a programy EU přispívající k řešení strukturálních výzev a k podpoře růstu a konkurenceschopnosti v České republice

Česká republika patří mezi země, které nejvíce využívají podporu EU. Finanční prostředky z unijních fondů politiky soudržnosti ([1]) činí ve stávajícím víceletém finančním rámci přibližně 29 miliard EUR, což odpovídá 2,2 % ročního HDP. Do konce roku 2019 bylo přiděleno na konkrétní projekty 23,8 miliardy EUR (82 % celkové plánované částky) a 10,7 miliardy EUR již na tyto vybrané projekty bylo vynaloženo a vykázáno ([2]), což představuje podprůměrnou míru čerpání. Ze stávajících programů bylo přiděleno 4,3 miliardy EUR na inteligentní růst, 10,9 miliardy EUR na udržitelný růst a dopravu a 5,6 miliardy EUR na inkluzivní růst. Na základě přezkumu výkonnosti v roce 2019 ([3]) bylo na prioritní oblasti dáno k dispozici dalších 1,5 miliardy EUR.

Finanční prostředky z unijních fondů politiky soudržnosti snižují hospodářské, sociální a územní rozdíly s cílem zajistit vyrovnanější hospodářský vývoj a přitom napomáhají transformaci české ekonomiky. Projekty v rámci Evropského fondu pro regionální rozvoj (EFRR) a Fondu soudržnosti (FS) podporují růst a zaměstnanost prostřednictvím investic do výzkumu, technologického rozvoje a inovací, konkurenceschopnosti podniků, udržitelné dopravy, zaměstnanosti a mobility pracovních sil. Do roku 2019 se na regionální úrovni vystavělo nebo zmodernizovalo 1 082 km silnic, které byly napojeny na síť TEN-T. Bylo podpořeno 2 705 podniků, včetně 46 začínajících, což vedlo k vytvoření 1 817 nových pracovních míst. Tyto fondy dále přispěly ke snížení emisí skleníkových plynů o více než 76 000 tun CO_2. Projekty Evropského sociálního fondu (ESF) pomáhaly vytvářet sociální podniky a zvyšovat účast dlouhodobě nezaměstnaných a osob s nízkou kvalifikací na trhu práce, včetně asi 8 900 příslušníků menšin, například Romů, a 8 000 osob se zdravotním postižením. Byly také impulsem ke strukturálním reformám, a to díky poskytování péče o děti pro 18 000 dětí mladších šesti let a inkluzivního vzdělávání na 6 000 zúčastněných školách.

K naplňování investičních potřeb České republiky přispěly také zemědělské a rybářské fondy a další programy EU. Kromě 3,8 miliardy EUR přidělených z Evropského zemědělského fondu pro rozvoj venkova (EZFRV) a 41 milionů EUR z Evropského námořního a rybářského fondu (ENRF) obdržela Česká republika finanční prostředky z různých dalších programů EU. Z Nástroje pro propojení Evropy bylo přiděleno 970 milionů EUR na projekty zaměřené na strategické dopravní sítě a z programu Horizont 2020 získala země prostředky v celkové výši 341 milionů EUR, včetně 51 milionů EUR určených pro 137 malých a středních podniků.

Financování z EU pomáhá mobilizovat značné soukromé investice. Programy v rámci evropských strukturálních a investičních fondů ([4]) mobilizovaly dodatečný kapitál tím, že z nich bylo přiděleno přibližně 490 milionů EUR ve formě úvěrů, záruk a vlastního kapitálu.

Fondy EU již nyní investují nemalé prostředky do opatření, jejichž účelem je plnit cíle udržitelného rozvoje. V České republice podporují evropské strukturální a investiční fondy 13 ze 17 cílů udržitelného rozvoje, k nimž přispívá až 96 % příslušných výdajů.

([1]) Evropský fond pro regionální rozvoj, Fond soudržnosti, Evropský sociální fond, Iniciativa na podporu zaměstnanosti mladých lidí, včetně vnitrostátního spolufinancování.
([2]) https://cohesiondata.ec.europa.eu/countries/CZ
([3]) Přezkum výkonnosti upravuje článek 22 nařízení (EU) č. 1303/2013, podle něhož se 5–7 % celkových přidělených zdrojů přiděluje na prioritní osy operačních programů, které dosáhly dobrých výkonů (částka včetně vnitrostátního financování).
([4]) Evropský fond pro regionální rozvoj, Fond soudržnosti, Evropský sociální fond, Evropský zemědělský fond pro rozvoj venkova a Evropský námořní a rybářský fond.

3. PRIORITY REFOREM

3.1. VEŘEJNÉ FINANCE A DAŇOVÝ SYSTÉM

Daňový systém

Veřejné finance jsou stále vyrovnané a veřejný dluh se nadále snižuje. Vzhledem k silnému hospodářskému růstu se odhaduje, že v roce 2019 bylo saldo sektoru vládních institucí počtvrté po sobě kladné. Očekává se však, že od roku 2020 bude mírně záporné. Veřejný dluh jako podíl HDP klesl téměř na 30 %, což je jedna z nejnižších hodnot v EU.

Daňové příjmy dosáhly v roce 2018 nového maxima, přesto však zůstávají pod průměrem EU. Z 35,4 % HDP v roce 2017 stouply v roce 2018 na 36,1 % HDP. Přestože tento podíl je stále o 3,1 procentního bodu (p. b.) nižší než průměr EU, rozdíl se snížil (v roce 2009 činil 5 p. b.). Česká republika má nicméně stále jednu z nejnižších hodnot daňových příjmů jako podílu HDP v celé EU. Prognóza Komise z podzimu 2019 počítá do roku 2021 jen s mírným zvýšením daňových příjmů, pokud nebudou přijata nová opatření.

Podíl přímých daní na celkových příjmech zůstává výrazně pod průměrem EU. V EU přímé daně v roce 2018 představovaly 13,4 % HDP a 34,3 % celkových daňových příjmů, kdežto v České republice tvořily pouze 8,0 % HDP a 22,2 % celkových daňových příjmů. Příjmy z daně z příjmů fyzických osob patří k nejnižším v EU a představují pouze 12 % celkových daňových příjmů (oproti 24,2 % v EU v roce 2018), zatímco příjmy z daně z příjmů právnických osob (přibližně 3,5 % HDP) jsou jedny z nejvyšších v EU (průměr EU je 2,7 % HDP). Možná reforma daně z příjmů fyzických osob byla odložena.

Výběr DPH se od zavedení elektronické evidence tržeb zlepšil. Podíl příjmů z DPH na HDP v roce 2018 činil 7,7 %, byl tedy nad průměrem EU ve výši 7,1 % a o 1 p. b. vyšší než v roce 2010. Odhaduje se, že daňové úniky měřené jako výpadek příjmů z DPH poklesly v roce 2018 přibližně na 12 %, o 7 p. b. pod odhadovanou hodnotou z roku 2013, a zhruba odpovídají neváženému průměru EU (Centrum pro sociální a ekonomický výzkum, 2019). Po spuštění závěrečných dvou fází elektronické evidence tržeb v roce 2020 se očekává další zvýšení příjmů z DPH. V roce 2019 získala Česká republika povolení uplatňovat v letech 2020 až 2022 všeobecný mechanismus přenesení daňové povinnosti u DPH v případě plnění nad 17 500 EUR.

Úřady plánují zavést novou digitální daň. Navrhovaná 7% daň z vybraných digitálních služeb, která čeká na schválení Parlamentem, by se měla vztahovat na společnosti, jejichž celkové globální výnosy přesahují 750 milionů EUR, jejichž obrat na českém trhu přesahuje 4 miliony EUR a jež mají v České republice více než 200 000 uživatelských účtů. Mezi služby podléhající této dani budou patřit reklamní kampaně, využívání mnohostranného digitálního rozhraní a poskytování dat o uživatelích. Podle úřadů se jedná o přechodné opatření, které se má uplatňovat do doby, než bude dosaženo obecné dohody o digitálním zdanění na celosvětové nebo evropské úrovni.

Graf 3.1.1: **Struktura environmentálních daní (v % HDP)**

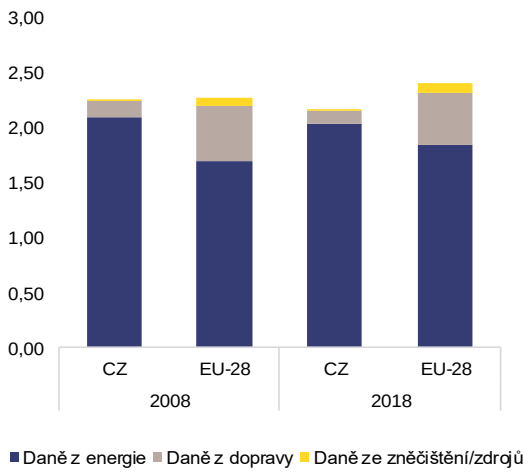

Zdroj: Eurostat

Příjmy z environmentálních daní jsou velmi nízké a ještě klesají. V roce 2018 byly vybrány daně ze znečištění a zdrojů ve výši pouhých 25 milionů EUR, což je jedna z nejnižších částek v EU a jen asi polovina částky vybrané v roce 2010. Většina příjmů pocházela z daní z energie, i když jejich podíl na HDP se za posledních deset let snížil (viz graf 3.1.1). Daně z dopravy jsou rovněž velmi nízké a zdanění vozidel není založeno na

emisích CO_2. Navzdory značné uhlíkové náročnosti hospodářství neexistují žádné konkrétní plány na zvýšení environmentálních daní.

Daně z nemovitostí patří k nejnižším v EU. Přestože se má za to, že mají méně negativních účinků na růst než jiné daně, činily příjmy z nich v roce 2018 pouze 0,6 % HDP (v EU 2,5 %). Periodické daně z nemovitostí jsou obzvláště nízké a tvoří jen 0,2 % HDP (v EU 1,5 %). I přes značné zvýšení cen rezidenčních nemovitostí (viz oddíl 3.2) se tyto daně od roku 2005 nezměnily.

Zdanění práce u zaměstnanců s nízkými příjmy je vysoké. Daňové zatížení osob s nízkými příjmy patří k nejvyšším v EU (3 p. b. nad průměrem EU). Na rozdíl od obecného trendu v EU se toto zatížení od roku 2009 mírně zvýšilo. U samoživitelů je poměrně vysoké, zatímco u párů s dětmi, kde je výdělečně činný jen jeden z partnerů, je poměrně nízké. V kombinaci s relativně vysokými náklady na péči o děti to může vést k menší účasti pracovníků s nízkými příjmy a druhých výdělečně činných osob na trhu práce (viz oddíl 3.3). Vysokou daňovou zátěž do určité míry kompenzují stravenky poskytované zaměstnancům s nízkými příjmy.

Osoby samostatně výdělečně činné nadále mají nižší vyměřovací základ pro sociální příspěvky. Úřady v současné době jednají o možnosti uvolnit strop pro paušální výdaje a zvýšit požadavky u příspěvků na důchodové zabezpečení, dosud však nebyly předloženy žádné konkrétní návrhy. Jelikož případné nové návrhy budou s největší pravděpodobností založeny na principu dobrovolnosti, rozdíly mezi zaměstnanci a osobami samostatně výdělečně činnými budou nejspíše přetrvávat.

Úřady mají v plánu posílit digitalizaci daňového systému. U některých druhů daní zůstává míra elektronického podávání dosti nízká. Značného pokroku bylo v letech 2015 až 2018 dosaženo u DPH, kde se podíl elektronických formulářů zvýšil ze 45 % na 85 %, nebo u daně z příjmů právnických osob, kde tento podíl vzrostl z 50 % na 90 %. Naproti tomu u daně z příjmů fyzických osob představují elektronická podání pouze 15 % všech daňových přiznání (zvýšení oproti 3 % v roce 2014) a u daně z nemovitostí je to jen těsně nad 5 %. Úřady v současné době projednávají plány na další digitalizaci systému přiznání k dani.

Náklady podniků na dodržování daňových předpisů jsou stále vysoké. Doba potřebná na zpracování a zaplacení daní je stále dlouhá a v posledních letech se výrazně nezlepšila (Světová banka, 2019a). Zejména nedávné reformy zaměřené proti daňovým únikům v oblasti DPH mohou mít jako vedlejší účinek prodloužení času potřebného k dodržení předpisů týkajících se daní ze spotřeby. Kromě toho mohou náklady na dodržování předpisů zvýšit také některá opatření, která mají být zavedena v roce 2020, jako např. osvobození dodávek zboží uvnitř Společenství od DPH a v menší míře i nižší sazba DPH na určité zboží a služby. Je však možné, že tyto účinky opět zmizí, až podniky zjistí, jak se s novými požadavky nejlépe vypořádat.

Analýza udržitelnosti dluhu a fiskální rizika

Česká rozpočtová rada vydala dvě zprávy o dlouhodobé udržitelnosti a o plnění pravidel rozpočtové odpovědnosti. Na základě posouzení provedeného Ministerstvem financí dospěla rada k závěru, že místní vládní instituce dodržují pravidla pro řízení dluhu zavedená v roce 2017. Tři obce sice svou povinnost nesplnily, ale v dané lhůtě situaci napravily.

Krátkodobá a střednědobá rizika pro fiskální udržitelnost jsou nízká. Očekává se, že dluh sektoru vládních institucí zůstane výrazně pod hranicí 60 % HDP a v roce 2021 dosáhne přibližně 30 %. Ukazatel rizika střednědobé fiskální udržitelnosti (S1) tak má hodnotu −2,9 p. b. HDP (viz příloha B).

Dlouhodobá udržitelnost veřejných financí nadále vzbuzuje obavy. Předpokládá se, že náklady související se stárnutím obyvatelstva vzrostou v letech 2016 až 2070 celkem o 6,2 p. b. (z toho 2,8 p. b. výdaje na důchody, 1,1 p. b. výdaje na zdravotní péči a 1,6 p. b. výdaje na dlouhodobou péči), což u ukazatele rizika dlouhodobé fiskální udržitelnosti (S2) představuje střední riziko. Hlavním rizikem pro dlouhodobou udržitelnost je zvyšování výdajů na důchody. U zákonem stanoveného věku odchodu do důchodu byla pro muže i pro ženy zavedena hranice 65 let a systém automaticky nezohledňuje předpokládané prodlužování střední délky života.

Politická opatření z poslední doby se zaměřovala především na přiměřenost

důchodů. Vláda rozhodla, že v roce 2020 zvýší důchody více, než kolik by činila základní valorizace, čímž vznikly dodatečné náklady ve výši 0,1 % HDP. Podle Národní rozpočtové rady dosáhnou výdaje na důchody v roce 2059 maxima ve výši 13,2 % HDP, což je o 4,8 p. b. více než v roce 2020. Odhaduje se, že počet starobních důchodců do roku 2059 vzroste zhruba o třetinu.

Vláda v roce 2019 rozhodla, že v průběhu příštích pěti let nebude zvyšovat zákonem stanovený věk odchodu do důchodu. Ve zprávě schválené vládou v roce 2019 doporučilo Ministerstvo práce a sociálních věcí zachovat u věku odchodu do důchodu hranici 65 let. Zpráva obsahuje základní scénář založený na stávajícím systému a alternativní scénář, v němž je důchodový věk navázán na střední délku života. Podle prvního scénáře by výdaje na důchody, které dnes představují 8 % HDP, dosáhly v roce 2059 maxima ve výši 14,5 % HDP, kdežto ve druhém případě by výdaje byly přibližně o 1 p. b. nižší. Zpráva sice doporučuje zachovat *status quo*, doporučuje však také více se zaměřit na udržitelnost a hledání alternativních zdrojů financování. V roce 2019 úřady vytvořily poradní Komisi pro spravedlivé důchody, která má poskytnout doporučení k důchodové reformě. Tato komise, v níž jsou zastoupeny různé zainteresované strany, v současné době diskutuje o strategických změnách důchodového systému se zaměřením na transparentnost a zjednodušení, přiměřenost a udržitelnost.

Zdrojem tlaku na dlouhodobou fiskální udržitelnost je také předpokládaný růst veřejných výdajů na zdravotní péči souvisejících se stárnutím obyvatelstva. Veřejné výdaje na zdravotní péči by se měly do roku 2070 zvýšit o 1,1 p. b. HDP, což k nákladům na stárnutí obyvatelstva přidá další zátěž. V roce 2020 bude v omezeném rozsahu nasazen pilotní projekt úhrad péče podle DRG, přičemž v roce 2021 by se měl jeho rozsah dále rozšířit. Stále ovšem není jasné, kdy se tento systém stane hlavním mechanismem hrazení nemocničních služeb. Vláda rovněž plánuje posílit ambulantní péči v rámci urgentních příjmů v nemocnicích s cílem omezit zbytečné hospitalizace. Počet lůžek akutní péče i průměrná délka hospitalizace se v posledním desetiletí snížily, jsou však stále nad průměrem EU. Nízká obsazenost lůžek (70 % oproti 77 % v EU v roce 2017) spolu s poměrně vysokým počtem hospitalizací (198 na 1 000 osob oproti 174 v EU v roce 2017) naznačují existenci nadměrné kapacity. To je částečně způsobeno finančními pobídkami a neexistencí politického konsensu v otázkách transformace nemocniční sítě.

V systému stále často dochází k nadměrné spotřebě a neefektivnímu využívání ambulantní péče. Finanční prostředky na ambulantní péči jsou sice vysoké, avšak počet hospitalizací z důvodu některých běžných onemocnění (např. cukrovka a městnavé srdeční selhání), které nejsou nezbytné, je vyšší než průměr EU. To poukazuje na nedostatky v prevenci rizikových faktorů a zvládání chronických onemocnění a na nedostatečnou integraci zdravotnických služeb. Navzdory některým iniciativám praktičtí lékaři stále neplní roli regulace pohybu pacienta v systému zdravotní péče („gatekeeping“). Pacienti mohou navštívit odborného lékaře bez doporučení a bez poplatku, čímž se částečně vysvětluje relativně vysoký počet ambulantních konzultací (8,0 návštěv na osobu oproti průměru EU ve výši 6,2).

Nákladově efektivní využívání léčivých přípravků, zdravotnických prostředků a zařízení v nemocniční i ambulantní péči není optimální. Plné zavedení eReceptu v roce 2019 má potenciál zlepšit využívání farmaceutických produktů a související výdaje. Další rozvoj a realizace hodnocení zdravotnických technologií spolu s centralizovanými postupy zadávání zakázek na farmaceutické produkty a jiné zdravotnické i nezdravotnické prostředky může přinést úspory plátcům a zároveň zajistit přístup k vysoce kvalitním produktům ve zdravotnictví.

Odpovídajícímu a účinnému poskytování služeb dlouhodobé péče brání roztříštěné struktury jejich řízení a financování. Stále existují finanční pobídky pro prodlužování nemocniční léčby pacientů, kteří potřebují dlouhodobou péči (viz oddíl 3.3). Plánovaná transformace lůžek akutní péče na lůžka dlouhodobé nemocniční péče by měla posílit transparentnost a snížit náklady. Zvýšení sazeb úhrady služeb domácí péče o 40 % může délku pobytů v nemocnici zkrátit, avšak pouze za předpokladu, že nabídka těchto služeb bude dostatečná.

3.2. FINANČNÍ SEKTOR

Finanční sektor

Český finanční sektor zůstává stabilní. Téměř 80 % aktiv finančního sektoru je soustředěno v bankovním sektoru, zbytek je rozdělen mezi odvětví pojišťovnictví, penzijní fondy a další finanční zprostředkovatele. Přibližně 90 % aktiv bankovního systému je v zahraničním vlastnictví. Pokud jde o koncentraci, podíl aktiv pěti největších bank od roku 2014 mírně vzrostl a na konci roku 2018 dosáhl 65 %. Banky jsou nadále financovány převážně z vkladů a většina jejich aktiv má formu úvěrů. Odvětví pojišťovnictví je převážně v zahraničním vlastnictví a i přes meziroční pokles zůstává ziskové. Osm společností, které v České republice působí v oblasti správy penzijních fondů, vykazuje dobrou kapitálovou vybavenost a počet účastníků fondů se ve třetím čtvrtletí roku 2019 meziročně zvýšil.

Bankovní sektor je dobře kapitalizovaný. Celková kapitálová vybavenost bankovního sektoru (jehož celkový kapitálový poměr v červnu 2019 činil 18,7 %) již několik let neustále roste a přesahuje průměr EU. Poměr kmenového kapitálu tier 1 v první polovině roku 2019 vzrostl na 17,3 %. Česká národní banka (ČNB) proaktivně požadovala po bankách, aby vytvářely kapitálové rezervy. Proticyklická kapitálová rezerva zavedená v roce 2017 byla několikrát navýšena – v lednu 2020 dosáhla 1,75 % a v červenci 2020 bude činit 2 %. Několik bank má také kapitálové rezervy pro krytí systémového rizika ve výši 1–3 % svého kapitálu, a proto má ČNB za to, že existují dostatečné kapitálové rezervy k tomu, aby za předpokladu přiměřené dividendové politiky bylo možné ustát potenciální otřesy v tomto odvětví. Vzhledem k relativně dobré kapitálové vybavenosti bank se dosažení cílů minimálních požadavků na kapitál a způsobilé závazky obecně považuje za bezproblémové ([7]). Banky však vzhledem ke svému modelu financování založeném na vkladech vydaly málo dluhových nástrojů, což znamená, že by pro ně dosažení souladu s výše uvedenými požadavky mohlo znamenat vyšší náklady.

České banky jsou i nadále ziskové. Návratnost vlastního kapitálu je již několik let stabilní a pohybuje se v dvouciferných číslech, přičemž v první polovině roku 2019 dosáhla 15,2 % (roční údaje). Hlavním zdrojem zisku bank zůstávají výnosy z úroků, přičemž čistá úroková marže (vyjádřená jako podíl aktiv) činila v roce 2019 1,9 %. Nižší poměr nákladů k výnosům (47,1 % oproti 48,3 % v první polovině roku 2018) naznačuje, že banky zvyšují svou efektivitu s cílem zlepšit ziskovost. Poměr úvěrů ke vkladům vzrostl z 99 % v roce 2018 na 102,7 % v druhé polovině roku 2019, jelikož české dceřiné společnosti hlavních zahraničních bank si půjčují v zahraničí, aby mohly poskytovat půjčky na domácím trhu. Dobře kapitalizovány jsou i pojišťovny a většina z nich má stabilní ziskovost.

Podíl úvěrů se selháním zůstává nízký, může však vzniknout určité riziko zranitelnosti. V důsledku silného růstu nových úvěrů a prodeje úvěrů se selháním se podíl úvěrů se selháním mezi druhým čtvrtletím roku 2016 a druhým čtvrtletím roku 2019 snížil o více než polovinu (ze 4,6 % na 1,8 %). Míra krytí úvěrů se selháním se v průběhu uplynulých dvou let trvale zvyšovala a ve druhém čtvrtletí roku 2019 dosáhla 53,8 %. Meziročně rostl i počet úvěrů soukromého sektoru. S cílem zmírnit potenciální kumulaci systémového rizika ve finančním sektoru vydala ČNB jakožto makroobezřetnostní orgán oficiální sdělení o poskytování retailových úvěrů zajištěných obytnými nemovitostmi. V doporučeních uvedených v tomto sdělení ČNB navrhuje limity poměru úvěru k hodnotě nemovitosti (LTV), poměru nákladů na obsluhu dluhu k příjmům a poměru dluhu k příjmům.

([7]) Metodiku zveřejnila ČNB a jednotlivé cíle budou bankám oznámeny v roce 2020.

Byla zavedena různá opatření na podporu rozvoje kapitálového trhu. Úřady usilují o rozvoj vnitrostátního kapitálového trhu s cílem snížit závislost ekonomiky na bankách a zároveň zlepšit možnosti financování pro podniky. Za tímto účelem bylo s podporou Evropské komise realizováno několik projektů. Kromě toho úřady společně se čtyřmi největšími soukromými bankami založily Národní rozvojový fond (viz rámeček 3.4.1), který má fungovat jako fond kvalifikovaných investorů. Další iniciativou, která by v rámci kapitálového trhu mohla otevřít nové příležitosti, je vytvoření indexu CEEplus ([8]).

Trh s bydlením

Ceny rezidenčních nemovitostí stále rostou, ačkoli pomaleji než v letech 2017 a 2018. V roce 2017 stouply ceny rezidenčních nemovitostí v reálném vyjádření o 9,2 % a v roce 2018 o 6,2 %, a dostaly se tak o 20 % nad cenovou hladinu z rekordního roku 2008. Zdá se, že v roce 2019 se růst cen stabilizoval na mírnější úrovni (+5,6 % ve třetím čtvrtletí), částečně působením makroobezřetnostních pravidel ČNB.

Ukazatele ocenění trhu s bydlením poukazují na rostoucí míru nadhodnocení. Podle interních výpočtů Evropské komise byl trh s bydlením v roce 2018 nadhodnocen přibližně o 6 %. Největší rozdíl byl zaznamenán v poměru cena/příjem, který byl o 11,4 % vyšší než dlouhodobý průměr (+1,7 procentního bodu ve srovnání s rokem 2017). Výpočty ČNB rovněž poukázaly na rostoucí rozdíl mezi transakčními cenami a cenami vycházejícími z fundamentálních veličin v odvětví bydlení, který v polovině roku 2019 dosahoval přibližně 15–20 %, a to zejména kvůli nedostatečné nabídce bydlení ve městech. Rostoucí rozdíl mezi růstem požadovaných a skutečných prodejních cen bytů zaznamenaný v uplynulých měsících však naznačuje, že by v nadcházejících čtvrtletích mohlo dojít k umírnění realizovaných prodejních cen.

V důsledku trvalého růstu cen nemovitostí se dále zhoršila cenová dostupnost bydlení. Ceny rezidenčních nemovitostí očištěné o inflaci trvale rostou rychleji než reálné mzdy, a to v průměru o 2,1 p. b. za každé čtvrtletí od roku 2014, čímž se navzdory klesajícím výpůjčním nákladům zhoršila cenová dostupnost bydlení. Na zhoršení dostupnosti bydlení poukazují i alternativní metriky – podle indexu cen nemovitostí (Deloitte, 2019) je Česká republika zemí s nejméně cenově dostupným vlastním bydlením ve vzorku dvanácti zemí EU – k jeho koupi je zde potřeba 11,2 hrubých ročních mezd, přičemž v roce 2015 to bylo pouze sedm mezd.

Problémy s cenovou dostupností jsou největší v Praze a dalších velkých městech. Pokud jde o růst cen, panují v České republice značné rozdíly mezi jednotlivými kraji. Rostoucí poptávka po bydlení ve městech, způsobená vnitřní migrací a silnou poptávkou po luxusních nemovitostech ze strany cizinců, zvyšuje tlak na ceny, zejména vzhledem k omezené nabídce. Průměrná nabídková cena nových rezidenčních nemovitostí v Praze v roce 2018 vzrostla o 22,2 %, což je podstatně vyšší nárůst než ve zbytku země (16,8 % meziročně) (Deloitte 2019). Z několika zdrojů rovněž vyplývá, že v Praze narůstá míra nadhodnocení (Andrle, M. a Plašil, M., 2019), což je obzvlášť závažné, vzhledem k tomu, že dvě třetiny transakcí s rezidenčními nemovitostmi probíhají právě zde. Současně s tím nabídku nemovitostí omezuje trvalý růst Airbnb a dalších společností poskytujících nájemní ubytování, zejména v centru Prahy. Mimo Prahu došlo v roce 2018 k největšímu nárůstu cen bytů v Ostravě, a to o 30,3 %.

Přibývá rezidenční výstavby, což by ve střednědobém horizontu mohlo pomoci řešit problémy s nedostatečnou nabídkou. Celkový počet nově zahájených staveb rezidenčních nemovitostí na území celé země se od roku 2014 každoročně zvyšuje v průměru o 9,6 %, ačkoli je stále nižší než před krizí. V Praze se počet nově zahájených staveb rezidenčních nemovitostí od začátku roku 2019 výrazně zvýšil (+65 % meziročně v druhé polovině roku 2019), ačkoli během roku 2018 jejich počet stagnoval. To pravděpodobně do určité míry pomůže řešit nedostatečnou nabídku, ačkoli podle pražského zastupitelstva je pro uspokojení poptávky třeba míru výstavby ještě ztrojnásobit.

([8]) Index CEEplus se zveřejňuje od 4. září 2019 na základě hodnoty portfolia největších a nejlikvidnějších společností ze střední a východní Evropy (Chorvatska, České republiky, Polska, Rumunska, Slovenska, Slovinska a Maďarska) kotovaných na burze cenných papírů.

Graf 3.2.1: **Počet zahájených a dokončených projektů rezidenční výstavby (dvanáctiměsíční klouzavý průměr)**

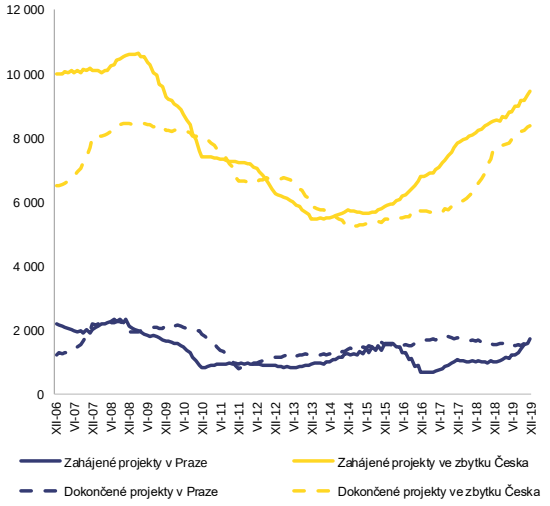

Zdroj: Český statistický úřad

Nabídku bydlení stále omezují těžkopádné postupy územního plánování. Podle Světové banky je pro získání stavebního povolení v České republice třeba provést 21 úkonů (průměr OECD je 12,5) (Světová banka, 2019a). Bylo dosaženo určitého pokroku, pokud jde o zefektivnění postupů, ale počet stavebních povolení je stále mnohem nižší než historický průměr. Počet bytů z druhé ruky, které jsou na prodej, mezitím klesá, čímž dochází k dalšímu omezení nabídky (Deloitte 2019). Očekává se, že změny v legislativním procesu vstoupí v platnost až v roce 2021, a tak nabídka bydlení pravděpodobně zůstane pod úrovní poptávky i v příštích letech. K nedostatku bydlení v hlavním městě přispěl také pomalý pokrok při přípravě nového pražského Metropolitního plánu.

Celkový objem úvěrů na bydlení se v roce 2019 i nadále zvyšoval, jeho růst byl však mírnější. Během uplynulých let celkový objem úvěrů na bydlení nepřetržitě rostl a v roce 2019 dosáhl kumulativního nárůstu o 38 % v porovnání s rokem 2015. Roční míra růstu se však v roce 2019 zpomalila na 7,4 % (z 8,6 % v roce 2018 a 9,3 % v roce 2017). Podle údajů serveru Hypoindex se v roce 2019 snížil objem nových hypoték o 16,9 % (graf 3.2.2), na což měla částečný vliv makroobezřetnostní doporučení ČNB a omezená nabídka v odvětví nemovitostí. Počet nových hypoték v České republice v roce 2019 tak klesl o 22 %, což vedlo ke zpomalení růstu objemu úvěrů na bydlení. Kromě nárůstu hypotečních úvěrů se nadále zvyšovala průměrná doba fixace nových hypoték, přičemž více než 50 % nových hypotečních úvěrů bylo vydáno s dobou fixace úrokové sazby delší než pět let. To by v případě zvýšení úrokových sazeb mohlo dočasně snížit náklady domácností na obsluhu dluhu.

Graf 3.2.2: **Vývoj úvěrů na bydlení a hypoték**

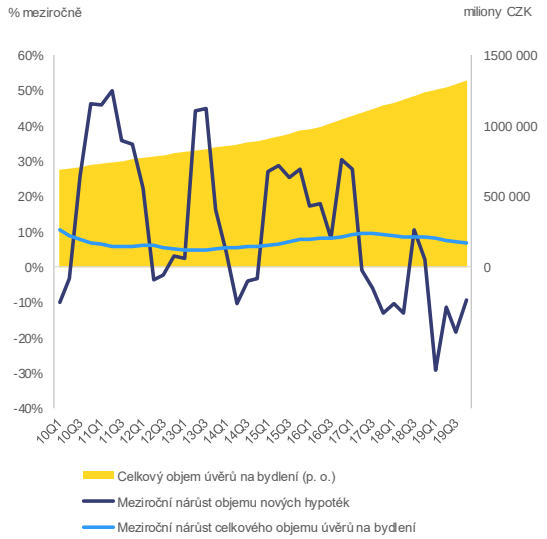

Zdroj: Hypoindex a Česká národní banka

ČNB vydala makroobezřetnostní doporučení na ochranu před vznikem systémových rizik v bankovním sektoru. V současné době doporučuje, aby věřitelé neposkytovali retailové úvěry zajištěné obytnými nemovitostmi s poměrem LTV vyšším než 90 % a aby omezili poskytování úvěrů s poměrem LTV ve výši 80–90 % na 15 % nových úvěrů v každém čtvrtletí. Věřitelé by rovněž neměli překročit poměr dluhu k čistému příjmu (DTI) ve výši devíti ročních příjmů a poměr nákladů na obsluhu dluhu k čistým příjmům (DSTI) ve výši 45 % (u obou ukazatelů je povolena výjimka pro 5 % nových úvěrů). Tato doporučení byla zavedena s cílem zabránit roztočení spirály mezi cenami nemovitostí a úvěry na nákup nemovitostí, jež by mohlo představovat riziko pro finanční stabilitu. ČNB však do té doby, než Parlament přijme legislativní změny, nemá zákonnou pravomoc vydávat závazná makroobezřetnostní doporučení, což by ve

střednědobém horizontu mohlo účinek současných opatření omezit (ESRB, 2019).

Banky se novými makroobezřetnostními doporučeními v zásadě řídí. Podíl úvěrů s poměrem LTV mezi 80–90 % zůstal pod hranicí 15 %, přičemž v červnu 2019 činil celkem 13,5 %. U 3 % úvěrů poskytnutých ve stejném období byl však poměr LTV vyšší než 90 %, což neodpovídá doporučením a potvrzuje to fakt, že jsou potřeba právně závazné limity. Na druhou stranu však většina bank dodržela limity pro poměry DTI a DSTI. V první polovině roku 2019 činil podíl úvěrů s poměrem DSTI vyšším než 45 % přibližně 5 %, zatímco úvěry přesahující limit devíti ročních příjmů tvořily přibližně 3 %. Podíl úvěrů přesahujících všechny tři limity klesl.

Obecně lze říci, že rostoucí ceny nemovitostí mohou představovat riziko pro finanční stabilitu. Evropská rada pro systémová rizika (ESRB, 2019) vydala varování poukazující na střednědobá rizika pro uchování finanční stability spojená s odvětvím rezidenčních nemovitostí. Tato rizika pramení zejména z nadhodnocení cen rezidenčních nemovitostí a rychlého růstu úvěrů na bydlení do roku 2019 v kombinaci s uvolněnými úvěrovými standardy a právně nezávaznou povahou makroobezřetnostních doporučení, která vydává ČNB. Ačkoli ČNB považuje současné limity za dostatečné, trvalý růst cen bydlení by si mohl vyžádat jejich přehodnocení.

3.3. TRH PRÁCE, VZDĚLÁVÁNÍ A SOCIÁLNÍ POLITIKA

Trh práce

Výkonnost trhu práce je výrazně vyšší než průměr EU. Míra zaměstnanosti osob ve věku 20–64 let ve třetím čtvrtletí roku 2019 dosáhla 80,4 %, což je o 6 p. b. více, než činí průměr EU. Míra ekonomické aktivity (osob ve věku 20–64 let) ve třetím čtvrtletí roku 2019 dosáhla 82,1 %, což rovněž přesahuje průměr EU (78,8 %). Míra nezaměstnanosti klesla na 2 % a je nejnižší v EU (viz graf 3.3.1). V roce 2019 se očekává nárůst zaměstnanosti, ačkoli pouze o 0,9 %, což naznačuje, že další zlepšení výkonnosti trhu práce bude omezené. Klíčovými výzvami zůstávají nedostatek pracovních sil a demografický vývoj.

Graf 3.3.1 **Vývoj na trhu práce**

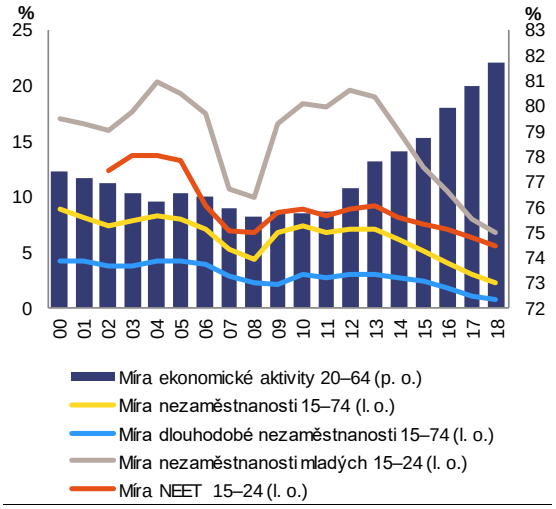

Zdroj: Eurostat

Nedostatek pracovních sil významně omezuje další hospodářský růst. Vzhledem k vysokému počtu volných pracovních míst uvádělo 39 % podniků ve třetím čtvrtletí roku 2019 nedostatek pracovních sil jako hlavní faktor omezující produkci. Nedostatek pracovních sil je obzvlášť vysoký ve stavebnictví (47 %) a v průmyslu (38 %) a méně výrazný ve službách (19 %), které představují 55 % pracovních míst v České republice (viz graf 3.3.2). Přetrvávající nedostatek pracovních sil a demografické změny vedly k zaměření politik na automatizaci a robotizaci (viz rámeček 3.4.2).

Vysoká poptávka po pracovní síle zlepšila účast nedostatečně zastoupených skupin na trhu práce, přetrvávají však rozdíly. Míra nezaměstnanosti mladých lidí (ve věku 15–24 let) se výrazně snížila (z 18,9 % v roce 2013 na 4,8 % ve třetím čtvrtletí 2019) a stejně tak klesla míra dlouhodobé nezaměstnanosti (z 2,4 % v roce 2015 na 0,6 % v druhém čtvrtletí roku 2019). Míra ekonomické aktivity a zaměstnanosti starších pracovníků (ve věku 55–64 let) vzrostla z 55,5 % v roce 2015 na 65,1 % v roce 2018 (průměr EU: 58,7 %). Existují však významné regionální rozdíly. Rozdíl v zaměstnanosti osob se zdravotním postižením a bez zdravotního postižení činí v České republice 29,7 p. b., a přesahuje tak průměr EU (24,2 p. b. v roce 2017) (ANED, 2018), což částečně způsobuje nízká celková míra zaměstnanosti. Existuje tudíž prostor pro zlepšení monitorování a zacílení aktivních politik na trhu práce, zejména těch, které se týkají nejzranitelnějších skupin. Opatření ke zvýšení účasti nedostatečně zastoupených skupin na trhu práce by rovněž přispěla k pokroku v rámci cílů udržitelného rozvoje č. 5 a č. 10.

Graf 3.3.2 **Vývoj nedostatku pracovních sil**

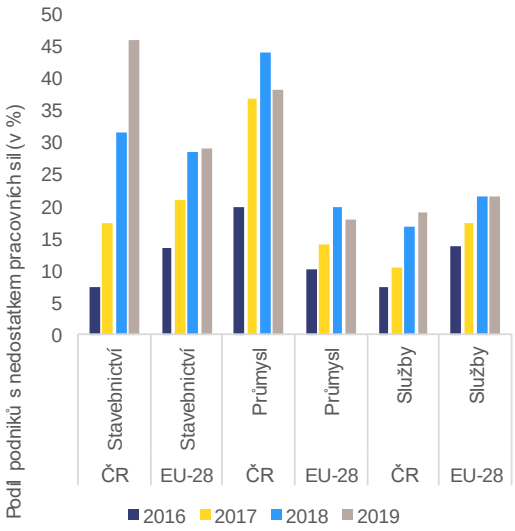

Zdroj: Průzkum podniků a spotřebitelů v EU

Na trhu práce jsou i nadále nedostatečně zastoupeny ženy ve věku 25–49 let s malými dětmi. Negativní dopad rodičovství na účast žen na trhu práce je i nadále vysoký (34,2 p. b. ve

srovnání s 9 p. b. v EU). Navzdory značnému nárůstu počtu míst v zařízení péče o děti, která byla vytvořena za podpory Evropského sociálního fondu (ESF), jejich nabídka stále zaostává za poptávkou. Míra účasti na formální péči o děti ve věku do tří let (9,1 %) je nižší než průměr EU (35,1 % v roce 2018). Úřady plánují do roku 2022 změnit zákon o dětských skupinách s cílem harmonizovat různá pravidla a zajistit, aby byla péče o děti dostupnější, zejména pokud jde o děti mladší tří let, u nichž v současnosti neexistuje žádný právní nárok na umístění do zařízení péče o děti.

Rámeček 3.3.1: **Sledování výsledků v souvislosti s evropským pilířem sociálních práv**

Evropský pilíř sociálních práv představuje vodítko pro obnovenou vzestupnou konvergenci směrem k lepším pracovním a životním podmínkám v EU. Stanoví dvacet klíčových zásad a práv v oblasti rovných příležitostí a přístupu na trh práce, spravedlivých pracovních podmínek, sociální ochrany a sociálního začleňování.

Srovnávací přehled sociálních ukazatelů pro ČESKOU REPUBLIKU

SROVNÁVACÍ PŘEHLED SOCIÁLNÍCH UKAZATELŮ		Cíle udržitelného rozvoje
Rovné příležitosti a přístup na trh práce	Předčasné odchody ze vzdělávání a odborné přípravy (% populace ve věku 18–24 let)	4 QUALITY EDUCATION
	Míra NEET mladých (% populace ve věku 15–24 let)	
	Rozdíl v zaměstnanosti žen a mužů	5 GENDER EQUALITY
	Koeficient příjmové nerovnosti (S80/S20)	10 REDUCED INEQUALITIES
	Riziko chudoby nebo sociálního vyloučení (v %)	
Dynamický trh práce a spravedlivé pracovní podmínky	Míra zaměstnanosti (% populace ve věku 20–64 let)	8 DECENT WORK AND ECONOMIC GROWTH
	Míra nezaměstnanosti (% aktivní populace ve věku 15–74 let)	
	Míra dlouhodobé nezaměstnanosti (% aktivní populace ve věku 15–74 let)	
	Růst HDDD na obyvatele	
	Čisté příjmy svobodného pracovníka na plný úvazek, který pobírá průměrnou mzdu	
Sociální ochrana a začleňování	Vliv sociálních transferů (kromě důchodů) na snižování chudoby	1 NO POVERTY
	Děti do tří let věku ve formální péči	
	Subjektivně neuspokojená potřeba zdravotní péče	3 GOOD HEALTH AND WELL-BEING
	Úroveň digitálních dovedností jednotlivců	

Kritická situace	Je nutné sledovat	Slabý, avšak zlepšující se	Dobrý, ale je třeba sledovat	Průměrný	Lepší než průměr	Nejlepší

Členské státy jsou hodnoceny podle statistické metodiky dohodnuté s Výborem pro zaměstnanost a Výborem pro sociální ochranu. Posuzují se jak úrovně, tak změny hodnot ukazatelů ve srovnání s průměry EU a státy jsou zařazeny do jedné ze sedmi kategorií. Podrobnější informace o metodice viz návrh společné zprávy o zaměstnanosti 2020, COM(2019) 653 final. NEET: osoby, které nejsou zaměstnané ani se neúčastní vzdělávání nebo odborné přípravy; HDDD: hrubý disponibilní důchod domácností. Aktualizováno v lednu 2020.

Česká republika dosahuje dobrých výsledků u většiny sociálních ukazatelů srovnávacího přehledu, na němž se zakládá evropský pilíř sociálních práv, avšak přetrvávají některé problémy. Míra zaměstnanosti je jedna z nejvyšších a míra nezaměstnanosti jedna z nejnižších v EU. Existuje však prostor ke zlepšení účasti zranitelných skupin a matek na trhu práce. Míra předčasných odchodů ze vzdělávání mírně klesla a stále se drží pod průměrem EU, přetrvávají však významné regionální rozdíly.

Velké rozdíly v zaměstnanosti, co se týče pohlaví, brání ženám v kariérním postupu. Míra zaměstnanosti žen je o 15,2 p. b. nižší než míra zaměstnanosti mužů, přičemž průměr EU činí 11,5 p. b. Významné jsou také rozdíly v odměňování žen a mužů, neboť průměrná hodinová mzda muže je o 22,5 % vyšší než mzda ženy. Z toho vyplývá, že je potřeba další pokrok v oblasti opatření pro rovnost žen a mužů. Zlepšit výsledky žen na trhu práce by mohlo také poskytování kvalitnější a dostupnější péče o děti.

Stále existuje prostor pro posílení mechanismů sociální ochrany a sociálního začlenění. Přestože je podíl osob ohrožených chudobou nebo sociálním vyloučením poměrně nízký, míra chudoby zůstává i nadále vyšší v určitých lokalitách a u některých skupin (zejména u rodičů samoživitelů, starších osob, osob se zdravotním postižením a Romů). Důvodem může být skutečnost, že sociální transfery (vyjma důchodů) zatím nejsou ve snaze vymanit lidi z chudoby, včetně té energetické, plně účinné.

Byla zavedena nová opatření k řešení nadměrného zadlužení, což je jeden z hlavních faktorů přispívajících k chudobě a sociálnímu vyloučení. Česká republika upravila své právní předpisy s cílem zabránit lidem v kumulaci nadměrných dluhů, což je problém, který se v roce 2018 týkal 9,7 % obyvatelstva. Vysoká úroveň zadlužení domácností je také jedním z důvodů, kvůli kterým jsou děti umisťovány do ústavní péče. Nový občanský zákoník definuje pojem lichva, což vede k větší předvídatelnosti soudních rozhodnutí týkajících se přiměřených úrokových sazeb, sankčních úroků a smluvních pokut. Existují také plány na založení mezirezortní pracovní skupiny k posilování finanční gramotnosti. Kromě toho již děti neodpovídají za pohledávky svých rodičů a došlo také k omezení reklamy na půjčky s vysokou úrokovou sazbou.

Přetrvávají velké rozdíly v zaměstnanosti a odměňování mužů a žen. Rozdíly v odměňování žen a mužů v roce 2017 dosahovaly 21,1 % (neupravená hodnota), zatímco průměr EU činil 16 %. Jedním z hlavních faktorů, které stojí za tímto rozdílem v odměňování, je dlouhá dovolená, kterou si ženy vybírají po porodu dítěte, vedoucí k tomu, že matky dosahují nižší míry ekonomické aktivity (Cukrowska-Torzewska, E. a Lovasz, A., 2019). S cílem zajistit stejnou odměnu za stejnou práci realizovala vláda projekt nazvaný „22 % k rovnosti“ financovaný z ESF. V roce 2019 byl zahájen akční plán ke zvýšení povědomí o tomto tématu mezi zaměstnavateli a širokou veřejností, který zahrnuje mediální kampaně, studie, konference a audity rovnosti pohlaví. Jeho dopad byl však doposud poměrně omezený. 1. ledna 2020 byl zaveden flexibilnější rodičovský příspěvek, jehož cílem je motivovat rodiče, aby využívali služeb péče o děti. Uvedená strategie rovněž navrhuje pružné uspořádání pracovní doby, pro něž by měl být do roku 2021 stanoven právní rámec.

Vzhledem k nedostatku pracovních sil zaměstnavatelé nabírají více zahraničních pracovníků. Podle Ministerstva práce a sociálních věcí dosáhl v polovině roku 2019 počet státních příslušníků EU a státních příslušníků třetích zemí zaměstnaných v České republice 606 483 (o 37 807 více než v roce 2018). V kontextu silně rostoucího trhu práce přijaly úřady v roce 2019 právní předpisy, které mají usnadnit zaměstnávání státních příslušníků třetích zemí, zejména kvalifikovaných pracovníků ([9]). Prostřednictvím těchto opatření byly navýšeny kvóty pro řadu pracovníků z vybraných zemí a stanoveny minimální mzdy pro zahraniční pracovníky, které jsou vyšší, než je národní minimální mzda. Cílem je přilákat zahraniční talenty, urychlit jejich nábor a zajistit jim důstojné životní podmínky. Navýšení kvót však nemusí stačit k omezení nelegálního zaměstnávání zahraničních pracovníků.

Problém představuje nehlášená práce poskytovaná prostřednictvím agentur. Podle Ministerstva práce a sociálních věcí v roce 2018 inspektoráty práce odhalily 4 583 nelegálně zaměstnaných osob (v rámci kontrol provedených u všech zaměstnavatelů), přičemž ve více než 75 % případů se jednalo o pracovníky ze třetích zemí. Z dobré výkonnosti trhu práce nejvíce těží takzvané „šedé“ agentury, které najímají zahraniční pracovníky, přičemž ignorují oficiální pravidla a postupy. Podpořit legální zaměstnávání dočasných pracovníků a snížit počet podvodů by mohlo zavedení dalších opatření.

Současný nedostatek kvalifikovaných pracovníků se vzhledem k technologickému pokroku pravděpodobně ještě zvýší. V současné době chybí napříč všemi odvětvími přibližně 340 000 pracovníků s nízkou a střední kvalifikací (Evropská komise, 2019a). To může vzhledem k probíhající digitální transformaci, která bude vyžadovat odborné technické a digitální dovednosti, představovat značný problém (viz rámeček 3.4.2). Současnou polarizaci pracovních míst způsobenou automatizací by mohl zmírnit přechod na nízkouhlíkové hospodářství, a to tak, že v jeho rámci dojde k vytvoření pracovních míst střední úrovně, co se týče odměňování a dovedností, což by mohlo do roku 2030 zvýšit zaměstnanost (Evropská komise, 2019b).

Úroveň pokročilých digitálních dovedností je pod průměrem EU. Ačkoli je podíl obyvatelstva ČR s alespoň základními digitálními dovednostmi vyšší než průměr EU (62 % ve srovnání s průměrem EU ve výši 58 %), pouze 26 % lidí má lepší než základní digitální dovednosti (průměr EU: 33 %). Byl spuštěn akční plán Práce 4.0, který vypracovala vláda ve spolupráci se sociálními partnery. Tento plán obsahuje konkrétní opatření pro přizpůsobení se technologickým změnám a rozvoj digitálních dovedností pracovníků prostřednictvím dvou slibných projektů – „Rozvoj systémové podpory digitální gramotnosti“ a „Rozvoj systému dalšího vzdělávání v oblasti digitálních dovedností“.

Zatím nebyla zavedena komplexní vnitrostátní strategie v oblasti dovedností, která by zahrnovala počáteční vzdělávání, celoživotní vzdělávání a odbornou přípravu v rámci zaměstnání. Národní soustava kvalifikací, která se v současné době vytváří, by měla zvýšit nabídku kvalifikované pracovní síly tak, že posílí uznávání dovedností, včetně dovedností získaných v rámci neformálního učení. Zatímco kvalifikace odborného vzdělávání a přípravy soustava pokrývá dobře, vysokoškolské vzdělávání systém uznávání nezahrnuje. V roce 2017 byl zahájen projekt

([9]) V rámci tří programů: klíčový a vědecký personál, vysoce kvalifikovaný zaměstnanec a kvalifikovaný zaměstnanec.

„Kompas“ financovaný z ESF, jehož cílem je poskytovat koordinovaný a spolehlivý barometr trhu práce. Na jeho výsledcích, které by měly být již brzy k dispozici, by měly být založeny odhady budoucích potřeb v oblasti dovedností. Počet iniciativ, jejichž cílem je definovat jednotný vnitrostátní rámec dovedností, kvalifikací a profesí, je zatím omezený. Proto je obtížné vytvořit účinný systém, který by dokázal předvídat dovednosti, které budou potřeba na trhu práce, jenž se přizpůsobuje automatizaci, digitální transformaci a přechodu na uhlíkově neutrální hospodářství.

Napětí na trhu práce se rovněž odráží ve výrazném zvýšení minimální mzdy. Minimální mzda se v roce 2020 zvýšila o 9,4 %. Dopady této změny na trh práce budou však v této fázi pravděpodobně omezené, neboť minimální mzdu v roce 2017 pobírala pouze 4 % pracovníků. Minimální mzdu pobírají spíše mladší a starší pracovníci, pracovníci s nízkou kvalifikací, zaměstnanci malých podniků a pracovníci, kteří jsou zaměstnáni na kratší dobu (Grossmann, J., Jurajda, Š. a Smolka, V. 2019). Podíl žen, které pobírají minimální mzdu, je v ČR podle nadace Eurofund vyšší než průměr EU. Česká republika má rovněž systém dalších sedmi minimálních tarifů zaručené mzdy, které se automaticky zvyšují v souladu s růstem minimální mzdy a jež mohou mít dopad na větší počet obyvatel.

Zlepšit sladění poptávky a nabídky a řešit specifické potřeby určitých skupin může posílení aktivních politik na trhu práce. Koncepci účinných aktivních politik pro trh práce omezují obtíže, se kterými se při zavádění účinného systému pro shromažďování, analýzu a zpracování důkazů o vývoji na trhu práce potýkají veřejné služby zaměstnanosti (Evropská komise, 2019b). K řešení nedostatků v provádění a monitorování aktivačních programů bylo dosud vynaloženo jen omezené úsilí. Podpora nejvíce znevýhodněných skupin a stávající opatření, jako jsou například programy veřejně prospěšných prací, poskytují jen krátkodobá řešení. V roce 2019 oznámila Česká republika balíček týkající se zaměstnanosti s cílem zlepšit zacílení a podporu aktivních politik na trhu práce, zejména v případě nejzranitelnějších skupin, avšak rozsah oznámených opatření zůstává omezený.

Sociální partneři jsou do navrhování politik politik poměrně dobře zapojeni, existuje však prostor pro další pokrok. Sociální partneři se účastní kolektivního vyjednávání o klíčových politikách na trhu práce. Účast v českých organizacích sociálních partnerů je však poměrně nízká. Situaci by mohlo zlepšit další úsilí o budování kapacit sociálních partnerů včetně jejich analytické kapacity.

Existuje prostor pro větší zapojení a stabilnější financování organizací občanské společnosti. Zavedené konzultační orgány podporují jednání s těmito organizacemi o klíčových otázkách v oblasti zaměstnanosti a v sociální oblasti. Potřebují však více času k přezkoumání politických, právních a programových návrhů. Kapacitu a vliv těchto organizací navíc často omezuje nedostatek stabilního financování.

Vzdělávání a dovednosti

Navzdory dobré celkové výkonnosti v oblasti vzdělání a poskytování základních dovedností zde přetrvávají sociálně-ekonomické nerovnosti. Výsledky žáků ve věku 15 let v testech v rámci Programu OECD pro mezinárodní hodnocení žáků (PISA) z roku 2018 byly i nadále nad průměrem EU, a to ve všech třech testovaných oblastech (čtení, matematika a přírodní vědy), a podíl žáků se slabými výsledky zůstal nižší než průměr EU. Podíl žáků se slabými výsledky ve čtení od roku 2009 klesl o 2,3 p. b., zatímco podíl žáků s výbornými výsledky vzrostl o 3,1 p. b. Žáci s příznivějším zázemím získali ve čtení o 105 bodů více než žáci ze znevýhodněných podmínek (v roce 2009 tento rozdíl činil 85 bodů), což odpovídá více než 2,5 stupně klasifikační stupnice a výrazně přesahuje průměr EU (95 bodů). Z nejnovějších výsledků šetření PISA vyplývá, že procentní podíl žáků ve věku 15 let, kteří ve čtení dosáhli podprůměrných výsledků, je o 29,7 p. b. vyšší u žáků ze sociálně a ekonomicky znevýhodněného prostředí než u žáků s dobrým sociálně-ekonomickým zázemím. Podíl žáků se slabými výsledky ve čtení, kteří navštěvují stejné školy jako žáci s výbornými výsledky, je zřetelně nižší než průměr EU ([10]). Rozdíly ve výsledcích ve čtení mezi školami s dobrým sociálně-ekonomickým zázemím a školami, které jsou sociálně a

([10]) Měřeno na základě nového „indexu izolace“ („isolation index“) (OECD, 2020), viz tabulka PISA II.B1.4.2.

ekonomicky znevýhodněné, jsou poměrně vysoké (viz graf 3.3.3). Cílem budoucí strategie vzdělávací politiky do roku 2030 je rozvíjet klíčové schopnosti, zmírňovat nerovnosti, podporovat učitele a ředitele škol a změnit obsah a metody vzdělávání.

Prohlubují se rozdíly v počtu osob předčasně opouštějících vzdělávací systém. Míra předčasných odchodů ze vzdělávání v roce 2018 ve většině regionů klesla. V regionu Severozápad, kde je tato míra nejvyšší, však dále vzrostla na 17,1 % (viz oddíl 3.4). Odhaduje se, že u romských rodin, které se zúčastnily průzkumu v roce 2016, opouští předčasně vzdělávací systém 57 % dětí (FRA, 2016). Rozdíl v počtu předčasných odchodů ze vzdělávání mezi lidmi se zdravotním postižením a bez postižení patří rovněž k nejvyšším v EU (25,5 p. b. ve srovnání s průměrem EU 10,1 p. b. v roce 2018). Stávající rozdíly by mohly pomoci zmírnit politiky zaměřené na řešení rozdílů v kvalitě výuky ve školách a regionech a přidělování nejkvalifikovanějších a nejzkušenějších učitelů do nejnáročnějších škol.

Graf 3.3.3 **Rozdíly mezi zvýhodněnými a znevýhodněnými školami ve výsledcích ve čtení**

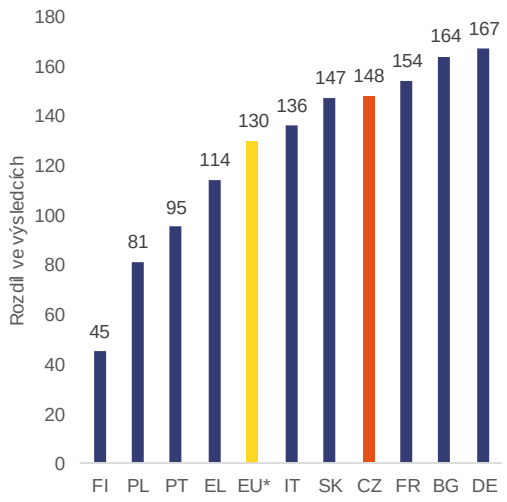

1) Za sociálně a ekonomicky znevýhodněné (zvýhodněné) školy se považují školy, které se v indexu ekonomického, sociálního a kulturního statusu jednotlivých zemí, používaného v rámci programu PISA, nachází ve spodní (horní) čtvrtině.
2) Průměr EU nezahrnuje Španělsko.
Zdroj: OECD, 2020

V roce 2019 Česká republika přijala druhý Akční plán inkluzivního vzdělávání. Akční plán na období 2019–2020 má za cíl řešit případné problémy související se segregací ve školách s více než 50 % romských žáků, a to mimo jiné zavedením opatření proti šikaně. Reforma zaměřená na inkluzivní vzdělávání podíl romských dětí ve zvláštních školách výrazně nesnížila. Neexistuje žádný důkaz o tom, že by byla uvedena do praxe konkrétní desegregační opatření, včetně opatření doporučených českým ombudsmanem ([11]). Úřady naopak přijaly legislativní opatření, která vyvolávají obavy ohledně možného negativního dopadu na začleňování Romů. Provádění reformy inkluzivního vzdělávání bylo upraveno a je vyvíjeno úsilí o důslednější uplatňování této reformy na území celé země. V zájmu zvýšení dopadu reformy může být zapotřebí další vzdělávání učitelů zaměřené na výuku žáků se speciálními potřebami, včetně žáků ze znevýhodněného prostředí.

Účast na předškolním vzdělávání a péči se dále zvyšovala. V roce 2017 dosáhla celková účast na předškolním vzdělávání a péči 92 %. V jednotlivých regionech se míra účasti pohybuje mezi 85,5 % (Severozápad) a 96,1 % (Střední Čechy). Odhaduje se však, že v roce 2016 bylo do odpovídající úrovně vzdělávání zapojeno pouze 34 % romských dětí ve věku od čtyř let (FRA, 2016).

Ředitelé škol hlásí nedostatek učitelů. Podle vnitrostátního průzkumu provedeného v roce 2019 se 61,7 % škol potýká s opakujícími se problémy s náborem kvalifikovaných učitelů (Ministerstvo školství, 2019). S největším nedostatkem se potýká oblast základního vzdělávání a nejčastěji chybí učitelé angličtiny, fyziky, informačních a komunikačních technologií a matematiky (Evropská komise, 2019c). Učitelská populace stárne a podle prognóz bude v příštím desetiletí třeba nahradit tři učitele z osmi (OECD, 2019a). Výsledky šetření PISA ukázaly, že podíl českých žáků ve věku 15 let, kteří (rozhodně) souhlasili s tím, že jejich učitele učení baví, patří k nejnižším v zemích OECD (55 % oproti průměru 74 %). Zdá se také, že žáci, kteří u svých vyučujících vnímají větší zápal pro učení, dosahují lepších výsledků.

[11] 147 škol, ve kterých podíl romských žáků tvoří více než 34 %, a 70 škol, kde podíl romských žáků činí více než 50 %.

Existuje prostor pro další vzdělávání učitelů v oblasti informačních a komunikačních technologií. Z průzkumu TALIS vyplývá, že je potřeba, aby byli učitelé lépe proškoleni v pokročilých dovednostech v oblasti informačních a komunikačních technologií. Probíhající revize školních osnov zahrnuje digitální dovednosti mezi oblasti, které je třeba zlepšit. Školy však nejsou digitálními technologiemi dobře vybaveny a učitelé nejsou v této oblasti řádně vyškoleni. I přes cílené projekty podporované z prostředků ESF vzdělávací systém dostatečně rychle nereaguje na změny vyvolané digitální transformací.

Navzdory zvyšování platů zůstávají platy učitelů a ředitelů škol poměrně nízké. To se v průběhu času odrazilo v poměrně nízkých výdajích na studenta na všech úrovních vzdělávání (OECD, 2019b). Platy učitelů jsou ve srovnání s ostatními pracovníky s terciárním vzděláním a ve srovnání s mezinárodními standardy poměrně nízké. V roce 2018 vláda oznámila, že do roku 2021 dojde ke zvýšení průměrných mezd učitelů o 150 % oproti roku 2017. V letech 2017–2018 byl však nárůst nižší než u ostatních státních zaměstnanců, což dále snížilo atraktivitu tohoto povolání (OECD, 2018a). Mnoho talentovaných mladých učitelů tuto profesi předčasně opouští, často z finančních důvodů (Münich, D., 2017), ale také kvůli malému prostoru pro profesní rozvoj.

Úřady přijaly opatření ke zvýšení přitažlivosti učitelského povolání. Nové rámcové požadavky na programy počáteční přípravy učitelů kladou větší důraz na povinné praxe budoucích učitelů. V současné době čeká na schválení novela zákona o pedagogických pracovnících, která zavede povinné dvouleté adaptační období nových učitelů. Cílem těchto opatření je lépe připravit a integrovat nové učitele a předejít jejich předčasnému odchodu z učitelského povolání. Dopad těchto opatření bude však záviset na podmínkách, které budou zajištěny pro odborné vedení budoucích učitelů (jejich odměna, snížení pracovní zátěže související s jinými úkoly a odborná příprava).

Úřady chtějí zlepšit míru dokončení terciárního vzdělávání a snížit sociálně-ekonomické rozdíly (Evropská komise, 2019c). Pouze 18 % dětí, jejichž rodiče dosáhli jako nejvyšší kvalifikace vyššího sekundárního vzdělání nebo postsekundárního vzdělání nezahrnovaného do terciárního, dosáhne terciární úrovně vzdělání. Jedná se o nejnižší podíl v rámci zemí OECD (OECD, 2018a). Podle šetření PISA má sociálně-ekonomický status žáků silný dopad na jejich očekávání, pokud jde o dokončení terciárního vzdělávání, přičemž podíl žáků, kteří očekávají, že terciární vzdělávání dokončí, je o 50,8 % vyšší u zvýhodněných žáků než u znevýhodněných. Míra zaměstnanosti čerstvých absolventů terciárního studia zůstává velmi vysoká – v roce 2018 činila 91,5 %. Předpokládaný nárůst populace ve věkové skupině odpovídající vysokoškolskému vzdělávání může brzy vyžadovat dodatečné financování a kapacity.

Zlepšuje se poskytování odborného vzdělávání a přípravy. V červnu 2019 Česká republika schválila dlouhodobý záměr vzdělávání (na období 2019–2023), který má zlepšit kvalitu odborného vzdělávání a přípravy (OVP). Plán obsahuje opatření zaměřená na lepší sladění osnov OVP s potřebami zaměstnavatelů. Tento trend podporují projekty financované z ESF, které zohledňují specifické potřeby regionů a zahrnují jak školy, tak zaměstnavatele. Tyto iniciativy jsou pozitivním krokem ke zvýšení kvality OVP (Cedefop, připravuje se), jejich dopad je však třeba pečlivě sledovat.

Jen malý počet nezaměstnaných dospělých se účastní celoživotního učení. V roce 2018 se vzdělávacích činností účastnilo méně než 10 % nezaměstnaných. Na druhou stranu podíl zaměstnanců účastnících se dalšího odborného vzdělávání, které je podporováno z ESF ([12]), je vysoký (v roce 2015 jejich podíl činil 83,7 %, přičemž průměr EU dosahoval 40 %). Většina dalšího odborného vzdělávání byla zaměřena na rozvoj technických dovedností specifických pro dané pracovní místo. Přestože vzdělávání dospělých je považováno za klíčové pro rozvoj kariéry, většina finančních prostředků, které jsou na něj věnovány, pochází pouze z EU.

Sociální politika

Podle ukazatelů chudoby dosahuje Česká republika lepších výsledků, než činí průměr EU, přesto však přetrvávají některé problémy. Podíl lidí ohrožených chudobou nebo sociálním vyloučením v roce 2018 činil 12,2 %, což je méně

([12]) Výpočty Evropské komise získané na základě šetření o dalším odborném vzdělávání.

než průměr EU (21,9 %). Nízká je i míra chudoby pracujících (3,4 % v roce 2018). Prudce však stoupá podíl starších osob (65 let a více) ohrožených chudobou nebo sociálním vyloučením (z 10,1 % v roce 2016 na 15,6 % v roce 2017, viz graf 3.3.4). Chudobou jsou v relativně vyšší míře ohroženi lidé bez zaměstnání a rodiče samoživitelé (21,7 % a 36,9 % v roce 2018) ([13]). Riziko chudoby rodičů samoživitelů by mohl snížit návrh na poskytování náhrad samoživitelům, kteří nedostávají výživné. Připravuje se nová Strategie sociálního začleňování 2021–2030, která má podpořit investiční projekty v příštím programovém období fondů EU. Tato strategie se zaměří na problémy, jako jsou zadluženost, přístup k bydlení a sociální vyloučení.

Existují velké rozdíly v míře chudoby a sociálního vyloučení mezi lidmi lidmi se zdravotním postižením a bez zdravotního postižení. Osoby se zdravotním postižením čelí vyššímu riziku chudoby a sociálního vyloučení (o 13,5 p. b. v roce 2018 ve srovnání s průměrem EU ve výši 9,5 p. b., podle výpočtů ANED založených na údajích Eurostatu). Tento trend souvisí s vyšší mírou předčasného ukončení vysokoškolského studia, nižší úrovní dosaženého vzdělání a nižší mírou zaměstnanosti. Na snižování chudoby mají stále největší dopad dávky v nemoci a dávky pro osoby se zdravotním postižením, a to zejména v případě nejzranitelnějších skupin, ačkoli se dopad těchto dávek na snižování chudoby v posledním desetiletí snížil (Evropská komise, 2019b).

([13]) Statistiky berou v úvahu příjem před odpočtem dluhu. Pokud by se zohlednila zadluženost, byly by úrovně chudoby vyšší, a to zejména v chudších regionech.

Graf 3.3.4: **Věkové skupiny ohrožené chudobou nebo sociálním vyloučením**

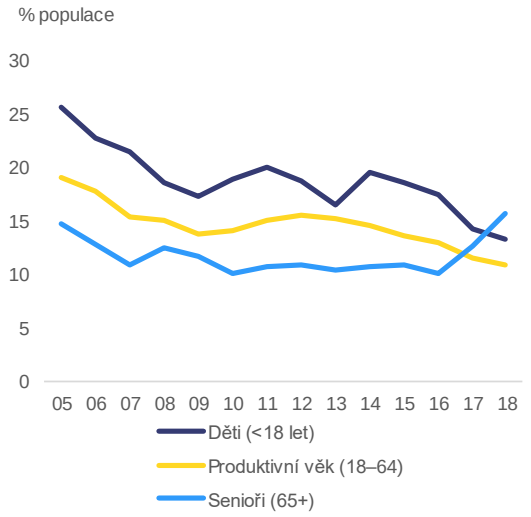

Zdroj: Evropská komise

Počet sociálně vyloučených lokalit nadále roste. Podle národní monitorovací zprávy o stavu romské menšiny v roce 2018 v České republice existovalo 830 vyloučených lokalit, ve kterých žilo 127 000 obyvatel, což je podstatně více než v roce 2015 (606 lokalit s 115 000 obyvateli). V rámci Koordinovaného přístupu k sociálně vyloučeným lokalitám, který je financován z prostředků EU, rozvíjí 103 obcí meziodvětvové strategie pro zlepšení koordinace příslušných sociálních služeb. Dotčená opatření však měla na zastavení rostoucího vyloučení jen omezený účinek. Při navrhování a určování zaměření budoucích opatření bude využita metodika pro mapování sociálního vyloučení, kterou v současné době připravuje Agentura pro sociální začleňování.

V České republice je mnoho lidí bez domova a řada dalších je bezdomovectvím ohrožena. Podle odhadů Ministerstva práce a sociálních věcí žije v České republice přibližně 68 500 lidí bez domova (z nichž 21 230 dospělých a 2 600 nezletilých je podle sčítání z roku 2019 bez střechy nad hlavou) a 119 000 osob ztráta bydlení hrozí. V 90 % případů je důvodem bezdomovectví zadluženost. Přibližně 37 % českých dětí žije v domácnostech, které mají problémy s bydlením (FEANTSA, 2018). Vzhledem k rostoucím nákladům na bydlení se s podobnými problémy potýká i stále vyšší počet starších lidí. Stávající legislativní rámec přenáší odpovědnost za

poskytování kvalitního a cenově dostupného bydlení na obce, stejně jako je tomu v případě strategie sociálního začleňování. Existuje několik vnitrostátních a unijních ([14]) investičních programů, které obcím umožňují rozšířit jejich fond sociálního bydlení. Reakce obcí na tuto skutečnost byla však zatím omezená. Poté, co bylo v roce 2018 odloženo přijetí právních předpisů v oblasti sociálního bydlení, začalo v roce 2019 Ministerstvo pro místní rozvoj pracovat na zákoně o dostupném bydlení.

Česká republika podnikla kroky k řešení narůstajících důsledků zadlužení. Tyto kroky zahrnují změny v právních předpisech, jejichž cílem je zlepšit řízení o oddlužení a umožnit dlužníkovi, aby si po odečtení všech svých dluhů mohl nechat podstatně vyšší minimální částku. To by mělo dlužníky motivovat k získání lépe placených pracovních míst a ke splácení dluhů, místo aby pracovali v šedé ekonomice. Kromě toho již není možné, aby děti dědily dluhy svých rodičů, a došlo také k omezení reklamy na lichvářské půjčky. Navzdory těmto opatřením tvořily v roce 2018 5,1 % populace České republiky domácnosti s nesplacenými závazky, jejichž průměrná výše činila 1 580 EUR. Podíl osob v exekuci dosáhl v roce 2018 9,7 % (přibližně 863 000 osob), přičemž průměrný dluh činil přibližně 11 000 EUR na osobu. Přestože byla zřízena mezirezortní skupina k posilování finanční gramotnosti, je stále potřeba cílenější podpora ze strany vzdělávacích institucí a sociálních služeb, zejména pro skupiny, které čelí největším rizikům (např. nezaměstnaní, důchodci, rodiče samoživitelé a menšiny).

Zdravotní stav obyvatel se zlepšil, přetrvávají však rozdíly. Střední délka života se mezi lety 2000 a 2017 zvýšila o čtyři roky. V mnoha oblastech týkajících se zdraví a zdravotní péče však Česká republika stále nedosahuje průměru EU. To se týká zejména úmrtnosti na léčitelné příčiny, která je vyšší než průměr EU. Existují také značné regionální rozdíly ve zdravotním stavu, například střední délka života při narození se může jak u mužů, tak i u žen lišit o více než čtyři roky (OECD, 2018a). Hlavními faktory, které k tomu přispívají, jsou sociálně-ekonomické problémy, ale také nezdravé stravovací návyky, včetně pitného režimu. Kromě toho se očekává, že se v důsledku stárnutí obyvatelstva a častějšího výskytu chronických onemocnění budou zvyšovat potřeby v oblasti zdravotní péče.

Existují rozdíly v přístupu ke zdravotní péči. Ačkoli subjektivně neuspokojená potřeba zdravotní péče v České republice patří k nejnižším v EU, existují regionální rozdíly, pokud jde o distribuci zdravotnických prostředků a zdravotnického personálu. Rozdíl mezi nejvyšší a nejnižší hustotou lékařů je více než dvojnásobný, přičemž existují i podstatné rozdíly v poskytování primární péče. Existují plány na zvýšení meziregionální nabídky prostřednictvím kombinovaných ordinací poskytujících jak primární péči, tak i jiné služby. Česká republika se také potýká s problémy s poskytováním zdravotní péče zranitelným skupinám, zejména lidem bez domova. Uvedené nedostatky a rozdíly v poskytování zdravotní péče by mohl pomoci řešit ústup od centralizace péče v nemocnicích (viz oddíl 3.1) doplněný dalším rozšiřováním primární péče, integrací péče a nezbytnou infrastrukturou, což by zároveň přispělo k dosažení cíle udržitelného rozvoje č. 3.

Předpokládá se, že stárnutí obyvatelstva zvýší tlak na služby dlouhodobé péče. Problematickou záležitostí zůstává řízení dlouhodobé, paliativní, zdravotní a sociální péče. Jednu z největších výzev pro poskytování dlouhodobé péče představuje integrace zdravotních a sociálních služeb. Roztříštěnost a rozdíly v podmínkách přístupu k péči i nadále oslabují účinnost různých režimů podpory. Přibližně 20 % osob, které potřebují dlouhodobou péči, pobývá ve zdravotnických zařízeních nebo v zařízeních sociální péče, což je výrazně nad průměrem EU, který tvoří 13 % (Zpráva Evropské komise a Výboru pro hospodářskou politiku o stárnutí obyvatelstva z roku 2018, Evropská komise, 2018b). To může poukazovat na nedostatek služeb domácí péče. Většina lidí, kteří potřebují dlouhodobou péči, pobírá peněžité dávky a péči jim neformálně poskytují osoby blízké (Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2015); kvalita a účinnost této péče však vyvolávají rostoucí obavy. Příspěvky na péči nestačí na pokrytí profesionální domácí sociální péče. Hlavními překážkami, které brání většímu využívání služeb dlouhodobé péče, zůstávají vysoké ceny a nedostatek informací. Stávající

([14]) Viz například projekty financované z ESF, jako jsou „Rapid Re-Housing Brno“ nebo „Sociální bydlení ve městě Ostrava“.

spoléhání na neformální rodinnou péči nemusí stačit a může mít negativní dopad na ekonomickou aktivitu.

Reforma systému ústavní péče stagnuje, zejména kvůli komplikovanému rámci pro její správu. Reforma psychiatrické péče podporovaná z fondů EU je slibná. Pokud jde o komunitní sociální služby, existují rostoucí regionální rozdíly (např. v přístupu k umisťování dětí do tří let do ústavní péče). Je nedostatek sociálních služeb, jako jsou komunitní služby pro dospělé a děti s několika postiženími nebo autismem. Sociální služby mají navíc často značný nedostatek pracovníků a jejich stávající pracovníci nejsou placeni (Evropská komise, 2019g).

Existují plány na systémovou změnu sociálních služeb. Cílem „Východisek pro systémovou změnu financování a dalších úprav sociálních služeb“, které v roce 2019 oznámilo Ministerstvo práce a sociálních věcí, je na základě víceletého rámce zvýšit mandatorní vnitrostátní výdaje a zavést nové mechanismy správy a dále nové personální, materiální a technické standardy, které sníží administrativní zátěž pro poskytovatele sociálních služeb. Cílem těchto změn je řešit nesystémový charakter finančního rámce, který má dopad na dostupnost sociálních služeb, včetně zaměstnanců v tomto odvětví. V této fázi je však těžké odhadnout, jaký bude jejich dopad. Je také důležité zajistit, aby zjednodušení služeb nebylo v rozporu s potřebami klientů. Změny financování musí rovněž zohlednit pohled klientů a zahrnovat transparentní kritéria kvality.

Česká republika patří k členským státům s nejvyšším počtem dětí v zařízeních ústavní péče. Česká republika zůstává jedním z mála členských států, které umisťují malé děti a kojence do zařízení ústavní péče, jako jsou dětské domovy. V roce 2018 žilo přibližně 7 800 dětí v 300 zařízeních ústavní péče, přestože se podle důkazů v 99 % nejednalo o sirotky. Ačkoli bylo v minulosti učiněno několik pokusů o změnu této situace, v současnosti nejsou k dispozici žádné konkrétní plány. Existuje prostor pro větší zaměření na preventivní sociální služby a podporu zranitelných rodin.

3.4. KONKURENCESCHOPNOST, REFORMY A INVESTICE

Produktivita

Růst produktivity práce se v roce 2018 zpomalil, ale zůstal nad průměrem eurozóny. Zpomalení růstu produktivity z 2,3 % v roce 2017 na 1,6 % v roce 2018 bylo způsobeno především neuspokojivými výsledky ve výrobním sektoru, zatímco produktivita v odvětví služeb nadále rostla. Pokles růstu zaznamenala rovněž souhrnná produktivita výrobních faktorů (z 2,7 % v roce 2017 na 1,1 % v roce 2018), ačkoli byla stále vyšší než průměrný růst v EU (0,7 %). Podle Daviese, E. a kol. (připravuje se) růst produktivity v období 2010–2016 táhl zejména růst průměrných podniků, přičemž produktivnější podniky zaznamenaly růst výrazně slabší, což mohlo být způsobeno suboptimálním přidělováním zdrojů. Podle Daviese a kol. souvisí toto suboptimální přidělování zdrojů s překážkami, jež brání podnikání a hospodářské soutěži. Podíl zombie podniků (podniky, které by na konkurenčním trhu typicky zanikly) je v odvětví výroby i služeb nižší než 5 %, což odpovídá průměru EU. Zatímco vliv těchto společností na produktivitu je méně výrazný, jejich dopady na zaměstnanost a investice jsou vyšší než průměr EU (Bauer, P. a kol., 2020).

Existují značné rozdíly v produktivitě mezi velkými a malými podniky, zejména v odvětví výroby. V roce 2017 byla produktivita práce velkých podniků přibližně o 66 % vyšší než u mikropodniků (ve srovnání s 80 % v roce 2014) a přibližně o 25 % vyšší než u malých podniků (ve srovnání s 35 % v roce 2014). Rozdíl mezi středními a velkými podniky byl méně výrazný (15 %, ve srovnání s 20 % v roce 2014). Rozdíly byly výrazně větší v odvětví výroby, kde je produktivita větších podniků o 50 % vyšší než produktivita středních podniků a téměř dvakrát větší než produktivita malých podniků. Rozdíl mezi nejproduktivnějšími a zaostávajícími podniky se navíc v průběhu let zvyšuje (MMF, 2018). Vzhledem k tomu, že domácí malé a střední podniky mají největší podíl na zaměstnanosti a představují největší přidanou hodnotu, úřady plánují zlepšit jejich produktivitu a konkurenceschopnost prostřednictvím nové strategie a prováděcího plánu na podporu malých a středních podniků na období 2021–2027, a to s technickou podporou Evropské komise. Světová banka (2019b) rovněž dokončila analýzu souboru politik týkajících malých a středních podniků a jeho souladu s potřebami země, v níž vytyčila opatření na zlepšení jeho účinnosti a soudržnosti. Zjistila nedostatky ve zlepšování schopností řízení a přijímání nových digitálních technologií s cílem vyrovnat se produktivnějším podnikům. Rovněž dochází k nevhodné alokaci zdrojů napříč regiony a odvětvími a chybí synergie mezi nástroji agentur.

Propagace a podpora podnikání zůstává nízká, což brzdí růst produktivity. Čistý přírůstek populace podniků se od roku 2015 příliš neměnil a v roce 2017 byl mírně záporný. Míra zakládání a zániku podniků – měřítko obchodní dynamiky – dosáhla 17,5 %, což je výrazně vyšší skóre než v roce 2008, avšak nejnižší ze zemí Visegrádské skupiny (jak z hlediska zakládání, tak z hlediska zániku podniků). V roce 2017 byla míra přežití podniků v prvních třech letech 61 %, zatímco míra přežití v prvních pěti letech byla nižší než 50 %. V České republice je na podnikání nahlíženo čím dál tím méně pozitivně a ČR se řadí k zemím s nejslabšími výsledky v oblasti podnikatelského vzdělávání. V této souvislosti zahájily úřady podpůrné programy zaměřené na technologické startupy, např. „CzechStarter“, které začínajícím podnikům v počáteční fázi poskytují odborné vedení a přípravu. Chybí však cílená podpora na podnikání pro mladé lidi, ženy, migranty nebo nezaměstnané. Ačkoli byla oznámena nová opatření k zavedení právní definice rodinného podniku, chybí podpora v souvislosti s převody podniků a generační obměnou. Podniky rovněž investují menší podíl přidané hodnoty do řídícího organizačního kapitálu než většina ostatních vyspělých ekonomik (OECD, 2016). Čeští absolventi mají obecně dobré technické dovednosti, ale méně rozvinuté sociální dovednosti a existují velké rozdíly v kvalitě manažerských škol.

Pro hospodářský rozvoj a obnovu průmyslu jsou klíčové rychle rostoucí podniky založené na inovacích. Tyto podniky mají velký podíl na vytváření pracovních míst a růstu produktivity a mohou zvýšit účinnost a konkurenceschopnost v odvětvích a regionech, ve kterých působí (Hallak, I. a Harasztosi, P., 2019; Haltiwanger, J. a kol., 2017; Monteiro, G., 2019). Mnoho podniků v

posledních letech úspěšně rozšířilo svou činnost a v roce 2016 bylo 4 241 podniků považováno za rychle rostoucí podniky (11,3 % podniků s nejméně 10 zaměstnanci v porovnání s průměrem EU 10,7 %). Jejich zeměpisné rozložení je poměrně homogenní, přičemž větší podíl podniků se nachází v regionech Praha, Severovýchod, Jihovýchod a Střední Morava (Flachenecker a kol., 2020).

České firmy jsou vysoce integrované v hodnotových řetězcích, avšak vzhledem k rozdílům v produktivitě se zaměřují převážně na činnosti s nízkou přidanou hodnotou. Podle Evropské centrální banky (2019) mají země střední a východní Evropy na základě světových input-output tabulek jednu z největších měr účasti v globálních a regionálních hodnotových řetězcích. Česká republika měla v roce 2014 na základě silných dvoustranných vazeb s Německem nejvyšší objem obchodu v rámci regionálních hodnotových řetězců v EU (Stöllinger a kol., 2018). V globálním výrobním řetězci je však Česká republika umístěna na úrovních s nižší přidanou hodnotou (její vývoz obsahuje podle údajů OECD vysoký podíl dovozu – 38 % v roce 2016), jelikož velká část hospodářské činnosti je založena na sestavovacích a montážních procesech. V roce 2016 činil podíl domácí přidané hodnoty na celkovém vývozu 62 %, což je jedna z nejnižších hodnot v EU. V automobilovém průmyslu byl tento podíl ještě nižší (46 % ve srovnání se 76 % v Německu). Z nedávné analýzy vyplynulo, že 9 z 10 nejdůležitějších hospodářských odvětví z hlediska objemu vývozu se nachází na částech hodnotové křivky s nízkou přidanou hodnotou (Deloitte, 2019b). Skladba vývozu se však v posledních třech desetiletích změnila – ustoupilo se od kovodělných výrobků a přešlo se na strojní zařízení a elektrické výrobky (viz graf 3.4.1).

Graf 3.4.1: **Skladba vývozu ČR, v % z celku**

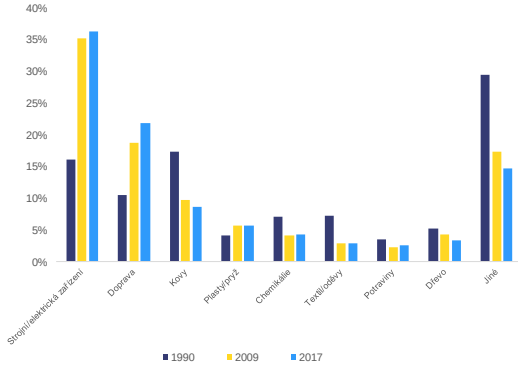

Zdroj: Eurostat

Přístup k běžným způsobům financování je lepší než průměr EU, avšak rizikové financování je méně rozvinuté. Téměř 90 % malých a středních podniků obdrželo celou částku bankovního úvěru, o nějž požádaly, což je jedna z nejlepších měr úspěšnosti na úrovni EU. Výpůjční náklady jsou rovněž relativně nízké. Většina českých malých a středních podniků (74 %) také příležitostně nebo pravidelně čelí problémům s opožděnými platbami (Evropská komise, 2019e). Rizikové financování je stále nedostatečně rozvinuté. Podle hodnocení Světové banky nemůže domácí kapitálový trh plně podpořit očekávanou strukturální změnu, která má v České republice proběhnout. Úřady se rozhodly společně se soukromým sektorem založit Národní rozvojový fond (viz rámeček 3.4.1).

Rizikového kapitálu je stále málo. Česká republika patří k zemím s nejnižším podílem finančních prostředků získaných prostřednictvím rizikového kapitálu (viz graf 3.4.2). Finanční prostředky jsou soustředěny zejména v začínajících podnicích, chybí však financování v počáteční fázi a pozdějším stádiu vývoje podniků, hlavně u vysoce rizikových projektů. Zanedbatelné jsou rovněž emise akcií. V této souvislosti schválila vláda v roce 2019 Koncepci rozvoje kapitálového trhu v České republice 2019–2023. Byl také spuštěn fond fondů kapitálového financování v rané fázi financovaný z fondů EU.

Graf 3.4.2: **Rizikový kapitál v roce 2018 vyjádřený jako podíl HDP**

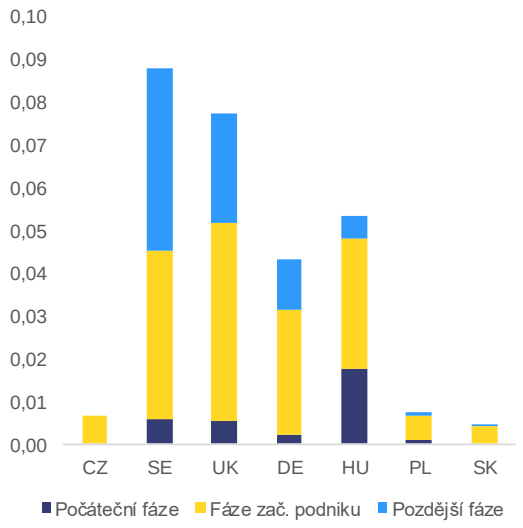

Zdroj: Invest Europe, Eurostat, Evropská komise

Rámeček 3.4.3: **Národní rozvojový fond**

Vláda České republiky a čtyři největší banky se dohodly na založení Národního rozvojového fondu. V září 2019 podepsaly čtyři komerční banky (jež jsou všechny v zahraničním vlastnictví) spolu s vládou České republiky memorandum a zavázaly se, že do fondu poskytnou počáteční příspěvek ve výši 7 miliard CZK (275 milionů EUR) na pokrytí desetiletého období. Investice do fondu jsou dobrovolné a vláda v současné době vede jednání s dalšími soukromými investory, kteří by se mohli zapojit později.

Jediným vlastníkem fondu je národní podpůrná banka Českomoravská záruční a rozvojová banka (ČMZRB). ČMZRB plní významnou úlohu při provádění finančních nástrojů EU – prostřednictvím svého nástroje pro malé a střední podniky (v rámci programu EXPANZE – záruky) úspěšně přispěla k přidělení více než 350 milionů EUR. Podařilo se jí také zvýšit objem bankovních záruk, a to díky protizáruce poskytnuté Evropskou investiční bankou v rámci Programu EU pro konkurenceschopnost podniků a malých a středních podniků (COSME). K jejím činnostem teď nově přibude správa fondu.

Fond bude fungovat jako fond kvalifikovaných investorů. Bude zřízen jako dceřiná společnost ČMZRB, jež bude mít formu akciové společnosti s proměnným základním kapitálem (SICAV). Fond nyní musí získat provozní licenci od České národní banky a na konci roku 2020 bude moci zahájit činnost. Úřady v současné době jednají s Českým statistickým úřadem o možnosti uvádět závazky fondu jinde než v rozvaze vládních institucí.

Fond bude kombinovat různé finanční zdroje s mezaninovým financováním. Má poskytovat soubor juniorních dluhových nástrojů a záručních produktů, které v porovnání s tradičními produkty nabízenými komerčními bankami nesou vyšší míru rizika. Jeho hlavními investičními nástroji budou specifické záruky a úvěry, podřízené a konvertibilní dluhopisy a kapitálová účast. Prostředky z fondu bude možné doplnit zárukami z programu InvestEU, pokud se české úřady rozhodnou využít vnitrostátního podfondu v rámci budoucích prostředků politiky soudržnosti.

Investice v rámci fondu budou propojeny s Národním investičním plánem oznámeným v prosinci 2019. Národní investiční plán zahrnuje více než 20 000 projektů na období 2020–2050 v celkové hodnotě přibližně 315 miliard EUR (8 bilionů CZK, což odpovídá 150 % HDP v cenách z roku 2018), jež by měly být financovány z různých veřejných, unijních a soukromých zdrojů. Tři čtvrtiny prostředků mají být investovány do dopravy, zejména té silniční a železniční. Přibližně 5 % financí bylo vyhrazeno na odvětví energetiky, včetně výstavby nových jaderných bloků. Pouze asi 2 % prostředků jsou určena na vzdělání, výzkum a inovace a digitalizaci. Projekty financované z fondu také zohlední priority Národní inovační strategie a strategie Digitální Česko a další dokumenty, které budou součástí nové hospodářské strategie České republiky.

Investoři si budou moci sami zvolit projekty, které chtějí financovat. Od fondu se očekává, že nasměřuje finance do oblastí, jako jsou doprava, digitální a sociální infrastruktura, zdravotní péče, vzdělávání a energetická a environmentální infrastruktura. Většina projektů má být provedena prostřednictvím partnerství veřejného a soukromého sektoru, navzdory tomu, že Česká republika má s využívání těchto finančních nástrojů jen omezené zkušenosti. Konkrétní směřování investic a strategii fondu stanoví Národní investiční rada, která se bude skládat z devíti členů: vedoucího odborníka, který bude jejím předsedou, a dále čtyř členů jmenovaných investory a čtyř členů jmenovaných vládou. Fond bude usilovat o zajištění určité návratnosti investic a co největšího zhodnocení investovaných prostředků s cílem přilákat soukromé investory.

Financování inovativních podniků zůstává omezené. Různé veřejné finanční zdroje jsou rozdělovány prostřednictvím jednotlivých subjektů, nejčastěji formou pobídek nabízejících přímou podporu, zejména grantů a matchingových grantů (Květoň a Benedetti-Fasil, 2020). Absence jiných typů finančních nástrojů a živého podnikatelského a finančního ekosystému i nadále omezuje inovace. Úřady v roce 2019 provedly novelizaci zákona o investičních pobídkách. Jejím cílem je poskytnout další finanční podporu zejména inovativním podnikům, jejichž činnost úzce souvisí s výzkumem a vývojem, a zejména projektům s vyšší přidanou hodnotou. Některé nedostatky režimu daňových pobídek v oblasti výzkumu a vývoje má také řešit novelizace zákona o daních z příjmů provedená v roce 2019, která má

zároveň podpořit zavádění daňových úlev v oblasti výzkumu a vývoje pro inovativní podniky.

EU podporuje investice v České republice také prostřednictvím Evropského fondu pro strategické investice (EFSI). Do prosince 2019 činilo financování v rámci EFSI celkem 874 milionů EUR, což mělo podnítit další investice ve výši 4,7 miliardy EUR. 254 milionů EUR bylo určeno na projekty v oblasti infrastruktury a inovací a 621 milionů EUR bylo vyčleněno na financování malých a středních podniků. Očekává se, že celkem téměř 20 000 malých a středních podniků a společností se střední tržní kapitalizací tak bude mít lepší přístup k finančním prostředkům. Stávající zkušenosti s finančními nástroji EU a rozpočtovou zárukou EFSI poukázaly na potřebu zjednodušení, zefektivnění a lepší koordinace unijních nástrojů investiční podpory během následujícího programového období 2021–2027. Ke konci roku 2020 budou EFSI a další finanční nástroje EU zahrnuty do rámce nového programu InvestEU, který podporuje soudržnější přístup k financování politických cílů EU a rozšiřuje výběr možností provádění politik a prováděcích partnerů, pokud jde o řešení selhání trhu a investičních mezer v jednotlivých zemích. Kromě toho mohou členské státy v rámci programu InvestEU vytvořit vnitrostátní podfond, a to tak, že přidělí až 5 % svých strukturálních fondů na dodatečné záruční nástroje na podporu financování investic, které jsou více místně specifické. Program InvestEU bude vycházet z politik a zaměří se na čtyři hlavní oblasti: udržitelnou infrastrukturu, výzkum, inovace a digitalizaci, malé podniky a sociální investice a dovednosti. Kromě skupiny Evropské investiční banky mohou mít k záruce z programu InvestEU přímý přístup ostatní multilaterální finanční instituce a národní podpůrné banky. V této fázi projevila předběžný zájem o účast v programu InvestEU Českomoravská záruční a rozvojová banka.

Výzkum a inovace

Pro podporu udržitelného hospodářského růstu jsou domácí inovace zásadní. Podle evropského srovnávacího přehledu inovací z roku 2019 zůstává Česká republika nepříliš velkým inovátorem (na 14. místě v rámci EU), avšak její výkonnost se postupně zlepšuje. Míra podnikového výzkumu a vývoje se zvýšila z 0,77 % HDP v roce 2010 na 1,19 % v roce 2018 (průměr EU činil 1,41 %). V oblasti inovací je patrný značný rozdíl mezi výkonem tuzemských podniků a velkých podniků v zahraničním vlastnictví, které na VaV vydávají vyšší výdaje (viz zpráva o zemi z roku 2018). Tento rozdíl by bylo možné zmírnit intenzivnějším zapojením tuzemských podniků do výzkumu a vývoje, aby získaly lepší pozici v hodnotových řetězcích.

Nízká návratnost, roztříštěnost, nepříliš vysoká kvalita a nízká internacionalizace vedou k relativně nevýraznému výkonu. Celkové výdaje na VaV od roku 2010 trvale rostou a v roce 2018 dosáhly 1,93 % HDP, což je o něco méně než průměrná hodnota EU ve výši 2,11 %. Veřejné výdaje určené na výzkum a vývoj rovněž vzrostly z 0,56 % v roce 2010 na 0,73 % v roce 2018, což je stále pod cílovou hodnotou na rok 2020 výši 1 % HDP. Přes značné navýšení veřejných prostředků VaV zůstává kvalita vědeckých výstupů relativně nízká a pohybuje se přibližně na polovině průměrné hodnoty EU (podíl prvních 10 % nejcitovanějších vědeckých publikací v roce 2016 odpovídal 5,1 %). I když je systém výzkumu internacionalizovanější (měřeno na základě společných mezinárodních publikací, 46,5 % v roce 2018), má Česká republika na úrovni EU stále slabé výsledky. Vysoká roztříštěnost odvětví veřejného výzkumu navíc vede k rozmělnění prostředků určených na VaV. Řešení uvedených problémů by vedlo k dalšímu pokroku při dosahování cíle udržitelného rozvoje č. 9.

Veřejné výdaje na VaV se neopírají o systémové a komplexní reformy. Ačkoli byla přijata určitá opatření a výdaje se navyšují, je stále příliš brzy na posouzení jejich dopadu. Ze strany výzkumných organizací a vysokoškolských institucí bude probíhající reforma Metodika 17+ v plné míře teprve provedena (její plné spuštění se očekává v roce 2020).

Propojení akademického a podnikatelského prostředí není dostatečné na to, aby podpořilo přenos znalostí a technologií. Nízká míra veřejno-soukromých mezinárodních vědeckých publikací (2,9 % v porovnání s průměrem EU ve výši 5,5 %) vypovídá o slabé spolupráci mezi veřejným a soukromým sektorem. Zakládání společností typu spin-off stále brání regulatorní překážky a spolupráce často probíhá na neformální bázi. Kariérní postup výzkumných pracovníků ve

veřejném sektoru do značné míry závisí na míře jejich publikační činnosti, což je odrazuje od spolupráce s průmyslovým odvětvím. Známky možného zlepšení jsou však patrné u toku znalostí, zejména díky zvýšené mobilitě výzkumných pracovníků. Počet vědeckých pracovníků zaměstnaných v soukromém sektoru na plný úvazek se zvýšil z 2,4 % v roce 2010 na 3,9 % v roce 2017.

Účinnost institucionálního řízení politiky výzkumu a inovací zůstává omezená. Politika výzkumu a inovací spadá do gesce několika různých úřadů, aniž by existoval vhodný koordinační mechanismus či synergie. Chybí ústřední vedoucí instituce, jejíž úlohou by bylo zajistit průřezovou koordinaci a která by měla praktický přehled v dané oblasti. Rozhodovací orgány proto většinou pracují izolovaně. Politika v oblasti výzkumu a inovací se sice opírá o několik strategií, ty však nejsou dostatečně soudržné a koordinované, což vede k potenciálním překryvům, nejistotě a nedostatečné odpovědnosti ze strany různých subjektů. Inovační strategie na období 2019–2030, která byla přijata v lednu 2019 a těší se podpoře většiny zúčastněných stran, má za cíl posunout Českou republiku v hodnotovém řetězci směrem vzhůru a pomoci jí stát se do roku 2030 lídrem v oblasti inovací. Jak účinná sdílená odpovědnost a provádění jednotlivých pilířů strategie bude, se teprve ukáže. Účinnost strategie bude záviset na úspěšném provádění akčních plánů, které dotyčné úřady vypracovaly.

Inovaci brzdí nedostatečný počet absolventů přírodovědných, technologických, inženýrských a matematických oborů. Podíl osob s terciárním vzděláním ve věku 25–34 let se od roku 2007 zdvojnásobil, ale na úrovni EU Česká republika s 33,3 % v roce 2018 stále obsazuje spodní příčky. Nedostatek kvalifikované pracovní síly je důsledkem nejenom nízkého počtu absolventů, ale i neodpovídajících studijních oborů (TACR, 2019). Údaje týkající se absolventů v přírodovědných a inženýrských oborech (11,9 %) a v oborech souvisejících s výpočetní technikou (2,8 %) v roce 2017 naznačují mírné zpomalení v těchto oblastech([15]). Nedostatek odborníků na informační a komunikační technologie na trhu může významně zbrzdit digitalizaci společností. Aktualizace učebních osnov je zdlouhavá a zdá se, že aktéři ne zcela dostatečně chápou, co průmysl vyžaduje, a co je tedy třeba do studijních programů začleňovat. Kvalita a relevance odborné přípravy absolventů proto nemusí plně odrážet požadavky trhu, což negativně ovlivňuje průmysl středně a vysoce vyspělých technologií.

Inovační výkonnost se v jednotlivých regionech značně liší. V České republice se nachází několik ohnisek vědecké a technologické excelence. Jako sídlo většiny subjektů zainteresovaných na VaV má Praha výsadní postavení a je jediným silným inovačním regionem v České republice. Několik dalších regionů je sice rovněž na vzestupu, jiné však zaostávají. Jihomoravský kraj byl například velice úspěšný při předávání znalostí (bylo vytvořeno přes 20 společností typu spin-off) i při propojování podnikatelské a akademické sféry, především prostřednictvím práce Jihomoravského inovačního centra. Česká republika jako země zapojená do rozšiřování účasti má příležitost koordinovat činnosti v rámci programu Horizont 2020([16]). Tedy projekty, které potenciálně vedou k předávání znalostí, umožňují spolupráci s mezinárodními a obchodními partnery a stimulují synergie mezi vnitrostátními, soukromými a ostatními fondy EU. Projekty pro vytváření center excelence budou přijímat finanční prostředky po dobu až 7 let, a poté může vzniknout otázka udržitelnosti.

Dopravní a digitální infrastruktura

Nové projekty silniční infrastruktury zůstávají na poměrně nízké úrovni. Nejnovější dostupné údaje z roku 2016 naznačují, že bylo dokončeno pouze 55 % silniční sítě TEN-T a 63 % konvenční železniční sítě (Evropská komise, 2019d). Základní části infrastruktury TEN-T nebyly dosud vybudovány či modernizovány, částečně proto, že chybí patřičné strategické plánování. Počet dokončených kilometrů dálnic je od roku 2014 stále velice nízký (viz graf3.4.3). Celkem je v provozu přibližně 1 200 km dálnic a silnic pro motorová vozidla, stále však chybí důležitá přeshraniční propojení s Polskem a Rakouskem. Nerovnoměrným rozvojem a nerovnoměrnou konektivitou jsou dotčeny především jižní a severovýchodní oblasti (nedokončené dálnice D3 a

([15]) Míra růstu se mezi lety 2013 a 2017 pohybovala v záporných číslech: přírodní vědy a inženýrské obory –1,5 % a výpočetní technika –2,5 %.

([16]) Např. probíhající projekty jako RICAIP a CETOCOEN.

D35). Národní investiční plán by měl sice tyto investiční mezery řešit, avšak zatím nelze říci, zda bude země schopna realizovat projekty, které si vytyčila.

Různé překážky v průběhu řízení vedou k prodlevám při realizaci projektů infrastruktury. K prodlevám dochází zejména v důsledku zdlouhavých postupů při udělování povolení a organizaci veřejných konzultací, obtíží při vypořádání vlastnických práv a odkládání dokončení zadávacích řízení. K řešení by teoreticky mohly přispět nové formy financování partnerství veřejného a soukromého sektoru, avšak země má s těmito nástroji omezenou zkušenost.

Dobíjecí infrastruktura pro elektrická vozidla je stále na svém počátku. Česká republika patří k zemím s nejnižším podílem elektrických vozidel na nově registrovaných osobních automobilech. Počet veřejných dobíjecích stanic pro plug-in elektrická vozidla nedosahuje průměru EU. Přesto se počet nových osobních automobilů na alternativní paliva mezi lety 2011 a 2017 desetkrát zvýšil. Opatření pro zavádění požadované infrastruktury by měla jít ruku v ruce s postupným používáním čistých vozidel.

Graf 3.4.3: **Dokončené km dálnic**

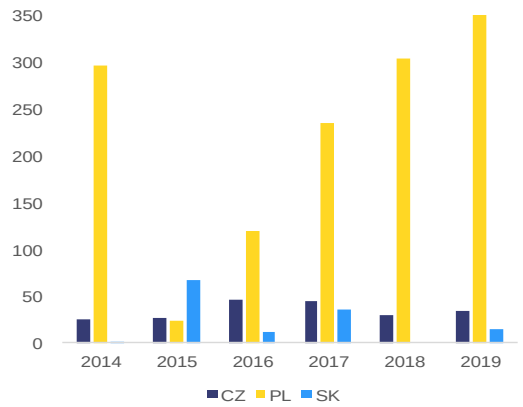

(1) V případě České republiky dálnice představují jak nové úseky, tak modernizaci D1. (2) V případě Polska a Slovenska dálnice představují jak dálnice, tak silnice pro motorová vozidla.
Zdroj: Evropská komise

Cíle úplného pevného širokopásmového připojení bylo dosaženo, ale mobilní širokopásmové připojení je relativně nákladné. Pokrytí přístupovou sítí nové generace se rozšířilo a nyní přesahuje průměr EU. Česká republika je jednou ze zemí, která se těší nejlepšímu pokrytí 4G (99 %), avšak ceny za mobilní širokopásmové připojení odpovídají téměř dvojnásobku průměru EU. To má vliv na konektivitu zejména ve vzdálených regionech, kde jsou průměrné mzdy nižší. Lepší a cenově dostupný přístup k digitální infrastruktuře může stimulovat poskytování pokročilých digitálních služeb, které vyžadují rychlé a spolehlivé připojení.

Česká republika je odhodlána prosazovat nové digitální technologie. Umělá inteligence a automatizace se řadí mezi hlavní politické priority České republiky (viz rámeček 3.4.2) a země se účastní iniciativ, jako je např. koordinovaný plán v oblasti umělé inteligence, společný podnik pro provádění společné technologické iniciativy pro elektronické součásti a systémy či evropské partnerství pro technologii blockchain. V roce 2019 byl schválen prováděcí plán programu Digitální Česko. Během 16 let (2009–2025) se má do digitalizace investovat nejméně 2,35 mld. EUR. Na druhé straně zůstává Česká republika v Indexu digitální ekonomiky a společnosti Evropské komise pod průměrem EU. Země navíc riskuje nesplnění cílů akčního plánu 5G pro Evropu. V důsledku zpoždění ve dražbách frekvencí nebude země pravděpodobně do roku 2020 schopna plně spustit služby 5G na komerční bázi.

Malé a střední podniky se začaly přizpůsobovat novým technologickým změnám. V zemi sídlí sedm center pro digitální inovace, a to v Praze a třech dalších regionech, které pomáhají zavádět digitální technologie do továren a podniků. Malé a střední podniky mají zájem o přijetí digitálních technologií, avšak nedostává se jim praktických odborných znalostí. Data velkého objemu jsou jednou z nejpopulárnějších technologií a malé a střední podniky očekávají při zavádění nejmodernější sdílené infrastruktury veřejnou podporu. České podniky rovněž vynikají v elektronickém obchodě. Podíl malých a středních podniků nakupujících on-line se od roku 2011 zvýšil o 20 % (jedná se o jeden z nejvyšších nárůstů v EU) a téměř jedna třetina obratu českých podniků pochází z prodeje online. (Evropská komise, 2019f).

Oběhové hospodářství

V České republice neexistuje strategie pro oběhové hospodářství, která by dále podpořila hospodářský růst. Výkonnost v rámci pro

sledování oběhového hospodářství je podprůměrná. Míra využití oběhového materiálu byla v roce 2016 7,6 %, což oproti 5,3 % v roce 2010 sice představuje nárůst, avšak stále nedosahuje průměru EU ve výši 11,7%. Přechod na oběhové hospodářství by mohl zlepšit produktivitu zdrojů a účinné využívání přírodních zdrojů a vytvářet úspory nákladů. Potenciální dopad zvýšených činností směrem k oběhovému hospodářství do roku 2030 činí až 1 p. b. dodatečného růstu HDP v porovnání ze základním scénářem a 0,5 p. b. dodatečné zaměstnanosti (Evropská komise, 2018c).

Splnění cílů EU v oblasti odpadů na rok 2030 zůstává výzvou. V oblasti cílů EU pro rok 2030 zůstává problematické dosažení míry recyklace komunálního odpadu (65 %), recyklace obalů (75 %) a snižování skládkování na maximálních 10 % komunálního odpadu. Míra skládkování komunálního odpadu přesahuje průměr EU, avšak recyklace zůstává na relativně nízké úrovni. Vzhledem k novému balíčku právních předpisů o odpadech, jejž česká vláda přijala v prosinci 2019, byl ambiciózní cíl zakázat skládkování do roku 2024 odložen na rok 2030. Problematický může být i cíl sběru 90 % plastových lahví do roku 2029. Česká republika zatím zavedení systému vratných nápojových obalů na jedno použití nezvažuje.

Rámeček 3.4.4: Automatizace a umělá inteligence v Česku

Mezi významné politické priority české vlády se zařadila také automatizace a umělá inteligence (UI). České úřady zahájily nejrůznější vnitrostátní strategie zaměřené na UI, inovace a digitalizaci, aby se země aktivně zapojila do čtvrté průmyslové revoluce. Tyto strategie jsou součástí rozsáhlejšího zastřešujícího vládního plánu s názvem *Česká republika – země pro budoucnost*, který má kromě jiného ze země do roku 2030 učinit lídra v oblasti UI. Úřady v nedávné době rovněž vydaly pracovní dokument o pohledu České republiky na vývoj regulačního rámce pro UI na úrovni EU. V tomto odvětví však země musí nejprve srovnat krok se zeměmi EU zabývajícími se hraničním výzkumem a překonat tak značný rozdíl, který mezi nimi v současnosti panuje (viz graf 1). Ve vládním indexu připravenosti na UI z roku 2019 se Česká republika navíc ze 194 zemí umístila na 31. místě a jako 3. mezi novějšími členskými státy. Veřejné financování na výzkum a vývoj v oblasti UI (přibližně 10 milionů EUR v roce 2017) nedosahuje průměru EU.

Česká republika je jednou ze zemí, kterých by se technologická změna potenciálně mohla více dotknout. Dostupné studie naznačují, že 40 % až 70 % (v závislosti na použité metodologii) stávajících pracovních míst v zemi může být v nadcházejících desetiletích dotčeno rizikem plné či částečné automatizace. Tento podíl je výraznější v automobilovém průmyslu, dotýká se zejména pracovníků ve výrobě či na pozicích obsluhy zařízení. Vysoký potenciál automatizace částečně souvisí s velkým významem výroby v hospodářství (23,1 % HDP v roce 2018, 8,5 p. b. nad průměrem EU). Jen na automobilový průmysl připadá až 10 % HDP a celkové zaměstnanosti, pokud jsou zohledněni všichni nepřímí dodavatelé. Podle studie České vlády z roku 2018 by technologie UI mohly v krátkodobém horizontu v 11 % profesí nahradit 50 % poptávky po pracovních dovednostech. Během 30 let by automatizace mohla nahradit přes 50 % dovedností ve velké většině stávajících profesí, což přestavuje přibližně 3,4 milionu zaměstnanců. Na regionální úrovni se nejvyšší negativní dopad automatizace na zaměstnanost očekává v Ústeckém a Karlovarském kraji, přičemž z největších strukturálních výhod bude těžit Praha a okolí.

Robotizace již dnes tvoří významnou složku českého hospodářství. Akutní nedostatek pracovní síly (80 000 volných pracovních míst v třetím čtvrtletí roku 2019) a vysoký nárůst platů (kumulativní růst od roku 2011 přesáhl 30 %) v odvětví výroby motivovaly řadu soukromých podniků k významným investicím do automatizace a robotizace. Podle údajů Mezinárodní federace robotiky vzrost počet průmyslových robotů z 6 000 v roce 2011 na téměř 16 000 v roce 2017. Toto množství představuje přibližně 40 % všech robotů nainstalovaných v zemích visegrádské čtyřky a Česká republika tak v globálním měřítku obsadila 15. příčku. Více než polovina těchto robotů se využívá v automobilových montážních závodech a zbývající roboti většinou slouží ve výrobnách kovů, plastů či gumy. Hustota využití robotů ve výrobě (105 robotů na 10 000 zaměstnanců) však zaostává za Německem (224), Španělskem (163) a Itálií (156). V automobilovém průmyslu v porovnání s Německem (9 500) a Slovenskem (6 600) tato hustota dosahuje přibližně 4 000 robotů na 10 000 zaměstnanců (viz graf 2). Ve vzdělávání a VaV se pak v porovnání s Německem (1 700) používá méně než 100 robotů. Podle společnosti Deloitte (2018) by automatizace mohla zdvojnásobit potenciální růst hospodářství na téměř 4 % do roku 2033, zejména díky nárůstu produktivity ve výrobě a stavebnictví.

Digitální transformace probíhá, avšak digitální dovednosti je třeba zlepšit, aby bylo možné podporovat širší hospodářskou změnu a využívat výhod, které přináší. Digitální infrastruktura se zlepšuje (širokopásmové pokrytí nyní překračuje průměr EU), avšak aby se Česká republika stala lídrem na poli UI, jsou třeba další investice do sítí s velmi vysokou kapacitou (včetně služeb 5G, které jsou v zemi zaváděny se zpožděním). Určitého pokroku bylo dosaženo, i pokud jde o zavádění digitálních veřejných služeb. Soustavná integrace digitálních technologií v České republice zvyšuje význam pokročilých digitálních dovedností, které však zůstávají na relativně nízké úrovni (26 % v porovnání s průměrem EU ve výši 33 % a s více než 38 % v Německu či Rakousku). Počet patentových přihlášek v souvislosti se čtvrtou průmyslovou revolucí je rovněž na nízké úrovni: z České republiky bylo v roce 2016 podáno pouze 33 přihlášek z celkového počtu 13 229 v rámci EU. Úřady proto zavedly strategii digitálního vzdělávání, jejíž realizace v současné době probíhá za podpory prostředků z fondů EU. Úspěšná transformace směrem k digitální ekonomice bude velkou měrou záviset na dostupnosti kvalifikovaných pracovníků. Zásadní úlohu

při rozvoji digitálních dovedností proto bude hrát vzdělávací systém a profesní příprava na pracovišti.

Vývoj v oblasti výzkumu a inovací UI je povzbudivý, a to zejména v Praze a v Brně. Centrum pro výzkum umělé inteligence (AI Centre) a Český institut informatiky, robotiky a kybernetiky (CIRC) při Českém vysokém učení technickém v Praze provádějí špičkový výzkum a mají za cíl proměnit Prahu v globální centrum umělé inteligence. Brno se rovněž etablovalo jako dobře fungující regionální inovační ekosystém a je sídlem nejrůznějších středisek excelence v oblasti výzkumu, např. Vysokého učení technického, Masarykovy univerzity či Středoevropského technologického institutu (CEITEC), jejichž prostřednictvím se Jihomoravský kraj zaměřuje na oblasti, jako je kybernetická bezpečnost, mikroskopie, nanotechnologie či biotechnologie. V Olomouci, Ostravě, Liberci a Plzni se realizují iniciativy menšího rozsahu. V současné době má více než 1 000 výzkumných pracovníků v oblasti UI k dispozici finanční krytí ve výši 250 milionů EUR a v reakci na potřeby podnikatelského prostředí vzdělávací systém nabízí více než 100 různých magisterských programů se zaměřením na UI. Výzkumné týmy České republiky za podpory vlády oficiálně vyjádřily svůj zájem hostit jedno z evropských středisek excelence v oblasti UI. K tomu však může být zapotřebí další koordinace činností v rámci české akademické obce.

Pro technologický pokrok je stěžejní zlepšovat kulturu podnikatelského prostředí v zemi a rozvíjet její trh s rizikovým kapitálem. Pokusy o přetavení stávajícího výzkumu v oblasti UI do českých start-upů byly dosud nesmělé, zejména kvůli nízké dostupnosti rizikového kapitálu. Některé úspěšné iniciativy byly sice uvedeny na trh, avšak lepší podnikatelská kultura by pomohla rozšířit rozsah projektů a navýšit počet mezinárodních investorů rizikového kapitálu. Do úplné mobilizace soukromého sektoru mohou pomoci budoucí finanční plány EU, např. programy InvestEU, Digitální Evropa či Horizont Evropa. Existuje rovněž prostor pro potenciální uplatnění UI v dalších oblastech, např. ve zdravotnictví, dopravě a veřejné správě.

Graf1: **Aktivní hráči v oblasti UI a hustota robotů ve výrobě automobilů**

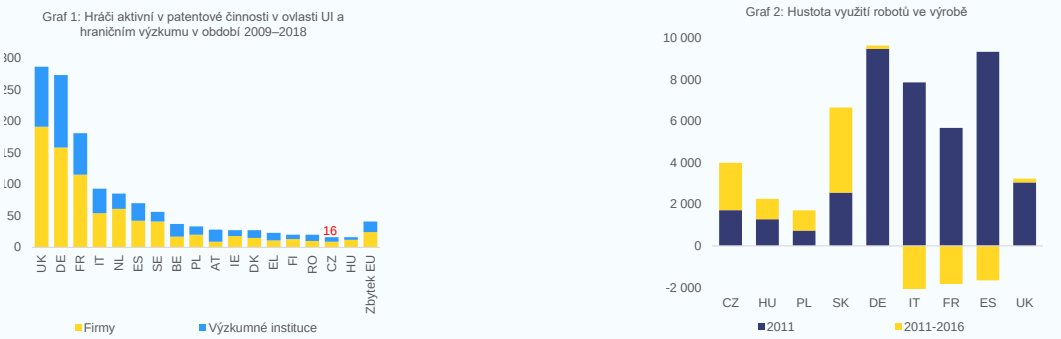

Zdroj: Graf1: Samoili a kol. (připravuje se).
Graf2: Szabo (připravuje se) na základě údajů shromážděných organizacemi Mezinárodní federace robotiky a EUROSTAT.

Integrace v rámci jednotného trhu

Celkově je prosazování pravidel jednotného trhu ze strany České republiky průměrné. Skluz při převádění právních předpisů EU do vnitrostátního práva se zmenšil, avšak počet případů porušení, včetně případů nesprávného provedení, se zvýšil. Neúčinné prosazování pravidel jednotného trhu zvyšuje nejistotu podniků a snižuje jejich motivaci k dodatečným investicím. Zlepšování souladu s právními předpisy v oblasti jednotného trhu přináší potenciální výhody v oblasti obchodu, a jelikož české malé a střední podniky patří mezi nejslabší v EU, pokud jde o dovoz a vývoz zboží uvnitř EU, odhadované sociální výhody (relativní změny reálných příjmů) z plného provedení právních předpisů týkajících se jednotného trhu činí 1,12 %, přičemž další 1,55 % se získá z odstranění řízení o nesplnění povinnosti (ESRI, 2019).

Dozor nad trhem s nepotravinářskými výrobky není optimální. V rámci EU je u českých maloobchodníků nejméně pravděpodobné, že zastávají názor, že jejich konkurenti jednají v souladu s právními předpisy týkajícími se bezpečnosti výrobků a ochrany spotřebitele. Dozor nad jednotným trhem je nezbytný k ochraně

spotřebitele a k zajištění rovných podmínek pro podniky. V České republice je odpovědnost za dozor nad trhem s nepotravinářskými výrobky rozdělena mezi více než desítku úřadů. V kombinaci s přetrvávajícím nedostatkem finančních a materiálních zdrojů tato skutečnost může být problematická, pokud jde o koordinaci a nastavení strategických priorit, stejně jako pro účinné provádění dozoru.

Regulační zátěž pro odborné služby a svobodná povolání představuje překážku růstu a konkurenceschopnosti. Nízká míra zakládání a zániku podniků (churn rate) poukazuje na relativně nízkou dynamiku a hospodářskou soutěž u regulovaných odborných služeb, které jsou v České republice součástí těchto odvětví (viz graf 3.4.4). Z ukazatele Komise týkajícího se restriktivnosti vyplývá, že řada odborných služeb podnikům (tj. služeb architektů, inženýrů či právníků) patří v kontextu EU k vysoce regulovaným službám. O vysoké míře regulace těchto odborných služeb rovněž svědčí nedávno aktualizovaný ukazatel regulace trhu výrobků OECD. Regulační omezení (omezení právních forem, multidisciplinární činnosti, požadavky na držení akcií, požadavky na hlasování a vyhrazené činnosti) mohou zhoršovat hospodářskou výkonnost trhů se službami. Obecně lze říci, že investicím v České republice stále významným způsobem brání pracovněprávní předpisy a předpisy upravující podnikání (EIB, 2019).

Graf 3.4.4: **Míra zakládání a zániku podniků (churn rate) ve vybraných odvětvích v roce 2017**

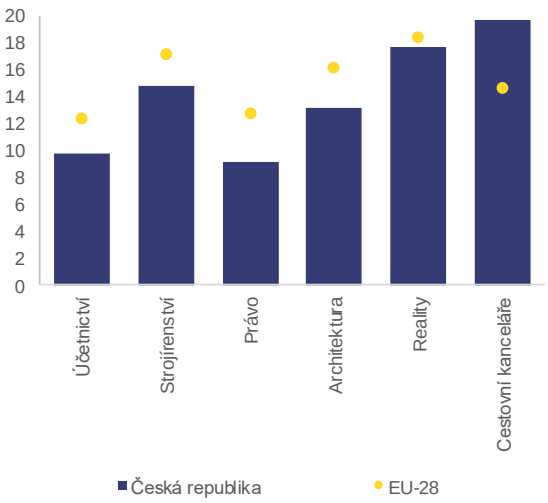

1) Míra zakládání a zániku podniků: míra zakládání podniků + míra zániků podniků - procentuální vyjádření
Zdroj: Eurostat

Regionální rozměr

Navzdory zvýšení životní úrovně jsou regionální rozdíly značné. Nejvýraznější je rozdíl mezi hlavním městem a Severozápadním regionem, který se nachází mezi Prahou a Saskem (viz graf 3.4.5). Chudší oblasti obecně vykazují nižší produktivitu, větší nerovnost, narůstající bezdomovectví, vyšší zadluženost a neodkladné demografické problémy. Bohatší regiony naopak dosahují mnohem lepších výsledků ve vzdělávání a mají větší inovační kapacity, čímž přitahují soukromé investice. V důsledku to znamená, že Praha (a přilehlé oblasti) a Brno a jeho metropolitní oblast se rovněž potýkají s mnohem vyššími životními náklady a nedostatkem dostupného bydlení. Nedávno přijatá strategie regionálního rozvoje 2021+ má potenciál zvýšit cílené investice a řešit existující rozdíly. Strategie může využívat některé územní nástroje, např. integrované územní investice a komunitně vedený místní rozvoj, které kombinují různé fondy a programy.

Graf 3.4.5: **Index regionální konkurenceschopnosti 2019**

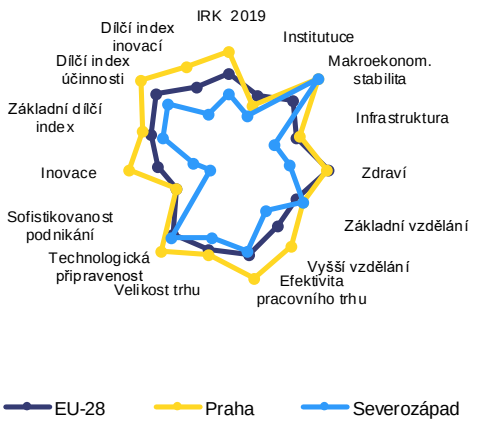

Zdroj: Evropská komise

Produktivita a konkurenceschopnost se liší v závislosti na hospodářské struktuře regionů. Zatímco ekonomika v Jihomoravském, Pardubickém a Olomouckém kraji je diverzifikovaná, Moravskoslezsko a Severozápad se vyznačují velice specifickou strukturou hospodářství, jíž vládne těžba a zpracování uhlí a obvykle jedno další velké odvětví (kovozpracující průmysl na Moravskoslezsku, chemický průmysl v Ústeckém kraji a automobilový průmysl na Karlovarsku). Produktivita se proto vyvíjí poněkud odlišně. Motorem pokroku v celkové konvergenci jsou dobré výsledky hlavního města a okolního regionu. Podle indexu regionální konkurenceschopnosti 2019 patří Praha a Střední Čechy mezi 30 % nejkonkurenceschopnějších regionů v EU, přičemž jejich úroveň je srovnatelná s některými německými (např. Münster) nebo rakouskými (např. Salcbursko) regiony. Středně rozvinuté kraje obsazují střední příčky na žebříčku EU, zatímco Severozápad se pohybuje v nejnižších 30 %.

Kvalita infrastruktury a připojení je relativně nerovnoměrná. Stávající součásti páteřní sítě mají špatné spojení s regiony a nejsou kvalitní. Více než 87 % obyvatelstva žijícího v okruhu 120 km od Prahy se mohou do hlavního města dopravit do 90 minut. V Jihozápadním a Severovýchodním kraji jejich podíl činí pouze 50 %. Regionální dopravní sítě se vyznačují nízkou interoperabilitou a multimodalitou různých druhů dopravních systémů. Pokud jde o dostupnost vysokorychlostního širokopásmového připojení, existuje rozdíl mezi městskými (76 %) a venkovskými oblastmi (59 %). Přístup k superrychlému širokopásmovému připojení má pouze 16 % celé populace. V 15 % obcí neexistuje propojení s vysokokapacitními optickými sítěmi páteřního propojení a pouze 10 % obcí má přístup k více než jednomu poskytovateli. V Praze internet ke komunikaci s úřady využívá 64 % osob, zatímco na Střední Moravě je to pouze 45 %. Vysočina je jediným krajem, který svoji veřejnou správu digitalizoval a kde jsou veškerá krajská zařízení (včetně škol a nemocnic) propojena vysokorychlostním širokopásmovým připojením. V některých regionech spojují příslušné regionální partnery centra pro digitální inovace, která koordinují i podporu pro malé a střední podniky.

Regionální rozdíly v sociálně-ekonomických ukazatelích přetrvávají a objevují se nové výzvy. Zatímco v Praze, na Vysočině a v regionu soudržnosti Jihovýchod se naděje dožití blíží průměru EU, Severozápad a Moravskoslezsko v tomto ohledu zaostávají. Největší rozdíl (3 roky) je mezi Prahou a Ústeckým krajem. Nejvyšší podíl osob ohrožených chudobou se hlásí v regionech Severozápad (19 %) a Moravskoslezsko (16 %), kde se v posledních třech letech neustále zvyšoval. Nejmenší podíl (přibližně 5 %) je v Praze a ve Středočeském kraji. V rozvinutějších regionech celkový počet obyvatel od roku 2000 nepřetržitě rostl (+ 20% ve Středních Čechách, regionu s nejvyšší hrubou mírou přistěhovalectví), zatímco v chudších regionech, kde byla migrace na nízké úrovni, se počet obyvatel snižoval. Cizinci obecně představují velkou část obyvatelstva ve městech, jako je Praha (téměř 15 %), Brno, Plzeň a Mladá Boleslav. V ostatních oblastech, jako jsou Zlínský a Olomoucký kraj a Vysočina, tvoří cizinci méně než 2 % celkového počtu obyvatel. Nerovnoměrné rozložení zahraničních pracovníků může způsobit nové rozdíly a zvýšit tlak na bydlení, zdravotní péči a vzdělávání (viz rovněž oddíl 3.3).

Regionální rozložení inovací odráží koncentraci hospodářské činnosti. Ve většině regionů se podíl inovativních společností pohybuje pod průměrem EU. Praha je nicméně silným inovátorem, kdy její intenzita VaV činí 2,9 % HDP. Inovace posílily i v Jihomoravském kraji, zejména v Brně, v odvětvích jako je kybernetická bezpečnost, elektronová mikroskopie a kosmické technologie, a ve

Středních Čechách v oblasti věd o živé přírodě, fyzice a materiálech. V Ostravě a Olomouci je rovněž solidní vědecká základna a Liberec a České Budějovice zase vynikají v oblastech, jako je textil či biologie. Region Jihozápad je vysoce výkonný, pokud jde o průmyslové vzory, včetně Plzně, která je úspěšná na poli inženýrství. V méně rozvinutém regionu Severozápad intenzita VaV naopak dosahuje pouze 0,3 %. Rostoucí síť regionálních inovačních center, která poskytují podporu pro rozvoj podnikání, by mohla mít pozitivní vedlejší účinky na regiony s potenciálem (Zlínský kraj), nebo tam, kde jsou výsledky inovací a inteligentní specializace stále omezené (kraj Vysočina). Regionální úřady rovněž posílily svoji úlohu při podpoře a rozvíjení podnikatelského a inovačního prostředí, a to i přes svoji roztříštěnou strukturu řízení (Světová banka, 2019b). Stávající hospodářská situace rovněž pomáhá podnikům, aby se do větší míry oprostily od své závislosti na grantech.

Výkonnost v oblasti vzdělávání v méně rozvinutých regionech zaostává. Ačkoliv 57 % obyvatel Prahy ve věku 30–34 let má terciární vzdělání, v méně rozvinutých regionech tento podíl klesá pod 30 % či dokonce pod 20 % (v regionu Severozápad). V posledně zmíněném regionu je struktura vzdělávání obyvatelstva odlišná (vyšší procento základního vzdělání) a výzkum je velmi omezený (nejmenší počet výzkumných pracovníků na jednoho obyvatele). Relativně velké regionální rozdíly existují, i pokud jde o úroveň podpory regionálních škol a dovednosti učitelů. Reforma financování regionálního školství prováděná od 1. ledna 2020 má za cíl snížení neopodstatněných rozdílů v úrovni podpory škol. Dopad, který má na kompenzaci rozdílů v regionálním sociálně-ekonomickém vývoji, se teprve ukáže.

Správa

Výkonnost veřejného sektoru a efektivita veřejné správy jsou pod průměrem EU. Podle mezinárodních ukazatelů si Česká republika vede poměrně dobře, pokud jde o přístup k informacím souvisejícím s veřejnou správou a využívání hodnocení dopadů regulace při tvorbě politik (a to navzdory nižší míře využití od roku 2017). Slabší výkonnost je patrná v oblasti elektronické veřejné správy, profesionality veřejné služby, transparentnosti veřejné správy a kontroly korupce (Evropská komise, 2018d). Efektivnost veřejné správy ohrožuje slabá mezirezortní koordinace na centrální úrovni a velká roztříštěnost na úrovni samospráv. Jsou zde také jedny z největších rozdílů mezi regiony, pokud jde o kvalitu veřejné správy ze zemí EU. Mezi rokem 2010 a 2018 se výkonnost veřejné správy mírně zlepšila, zatímco důvěra ve vládu klesla. Dalšími oblastmi, ve kterých Česko nedosahuje průměru EU, je strategické plánování, elektronická veřejná správa, zadávání veřejných zakázek, fakticky podložené rozhodování a řízení projektů. Inovace ve veřejné správě rovněž nevznikají systematicky a záměrně. Uplatňování pravidel týkajících se střetu zájmů bylo přezkoumáno. V současnosti probíhají audity Evropské komise týkající se potenciálního střetu zájmů v souvislosti s prostředky z fondů EU.

Zahájit podnikání je nadále obtížné. Podle indexu snadnosti podnikání („Doing Business“) se Česká republika ze 190 ekonomik v roce 2019 umístila na 115. místě. Údaje z roku 2018 potvrzují, že administrativní zátěž je pro začínající podniky problematická, zejména pokud jde o licence a povolení. Důvodem mohou být narušení hospodářské soutěže v důsledku zasahování státu do hospodářství a překážek vstupu tuzemských a zahraničních subjektů na trh. Úřady na druhou stranu naznačují, že podnikání lze zahájit dokonce už za jeden den.

Česká republika si vede poměrně dobře, pokud jde o poskytování druhé šance podnikatelům s dobrou pověstí, kteří se dostali do úpadku. Míra strachu z neúspěchu je jednou z nejnižších v EU a síla indexu insolvenčního rámce je nad průměrem EU. Doba potřebná k vyřešení platební neschopnosti se zkrátila z 6,5 roku v roce 2008 na 2,1 roku v roce 2019. Nicméně náklady na vyřízení platební neschopnosti patří mezi nejvyšší v EU a dosahují 17 % majetku dlužníka. Mezi výzvy spojené s druhou šancí patří: i) neefektivní opatření ke snazším převodům vlastnictví podniků z důvodu generační výměny; ii) nedostatky v rovném zacházení v případě čestných podnikatelů v úpadku; iii) nedostatek zrychlených řízení, která by podnikatelům umožnila rychleji projít úpadkovým řízením, a iv) nedostatek mechanismů včasného varování s cílem potenciálně úpadek odvrátit (Evropská komise, 2019f). Prostřednictvím pozměňovacího návrhu byly zavedeny správní a finanční zjednodušení likvidace, jejichž dopad bude teprve vyhodnocen.

Zdlouhavé a náročné řízení spojené se získáním stavebního povolení nadále představuje překážku pro investice. Česká republika obsadila 157. místo žebříčku v délce povolovacího řízení podle indexu snadnosti podnikání Doing Business. Jeho délka se mezi lety 2013 a 2016 zdvojnásobila a ustálila se na 250 dnech. Zjednodušení a zrychlení vyplývající z nedávné legislativní změny zákona o urychlení výstavby dopravní, vodní, energetické a elektronické komunikační infrastruktury podnikatelská sféra ocenila, jejich dopad však teprve bude vyhodnocen. Další legislativní změna, která časový rámec řízení zkrátí, se projednává. Věcný záměr stavebního zákona vláda schválila v roce 2019, avšak kvůli negativním účinkům na veřejné finance, délku povolovacích řízení a práva na účast veřejnosti čelila kritice ze strany některých úřadů veřejné správy a zúčastněných stran. Schválení plnohodnotného návrhu je naplánováno na rok 2020 s tím, že vstoupit v platnost má do roku 2021.

Dostupnost digitálních veřejných služeb se zvyšuje. Česká republika provádí svůj plán digitální veřejné správy, který je součástí strategického dokumentu Digitální Česko. Od roku 2020 je v provozu „digitální ústava“, jež dává právo na téměř všechny veřejné služby v elektronické podobě. Nicméně pouze přibližně 10 % obcí nabízí pro komunikaci se širokou veřejností aplikaci nebo internetový portál. Počet uživatelů digitální veřejné správy roste pomalým tempem, jelikož pouze malý podíl obyvatel využívá digitální prvky občanského průkazu. Současně pouze polovina osob, které potřebují předložit úřední formuláře úřadům veřejné správy, tak učinila elektronicky. Nejvyšší kontrolní úřad nedávno poukázal na to, že důvodem pomalé digitalizace veřejných služeb, která zůstává pod průměrem EU, je pomalé tempo právních změn, nedostatek odborníků a zastaralé informační systémy.

Dostupnost digitálních veřejných služeb se zvyšuje. Česká republika provádí svůj plán digitální veřejné správy, který je součástí strategického dokumentu Digitální Česko. Od roku 2020 je v provozu „digitální ústava“, jež dává právo na téměř všechny veřejné služby v elektronické podobě. Nicméně pouze přibližně 10 % obcí nabízí pro komunikaci se širokou veřejností aplikaci nebo internetový portál. Počet uživatelů digitální veřejné správy roste pomalým tempem, jelikož pouhé 1 % obyvatel využívá digitální prvky občanského průkazu. Současně pouze polovina osob, které potřebují předložit úřední formuláře úřadům veřejné správy, tak učinila elektronicky. Nejvyšší kontrolní úřad nedávno poukázal na to, že důvodem pomalé digitalizace veřejných služeb, která zůstává pod průměrem EU, je pomalé tempo právních změn, nedostatek odborníků a zastaralé informační systémy.

Právní rámec pro zadávání veřejných zakázek se zlepšuje. V oblasti změny smluv nebo hodnocení nabídek s nízkou cenou úřady většinou volí co nejpřísnější výklad právních předpisů, aby se zamezilo nesrovnalostem. V současné době se připravuje změna zákona o veřejných zakázkách, která se bude zabývat některými aspekty, které se ukázaly být problematické. Probíhá školení zaměstnanců zapojených do zadávání veřejných zakázek, též na regionální úrovni. V roce 2019 bylo interně proškoleno několik tisíc osob a nové kurzy (např. o zdravotní péči) průběžně přibývají. Procesy zadávání veřejných zakázek jsou digitální a využívají buď státní platformy, nebo jednu ze sedmi hlavních soukromých platforem. Vláda nedávno schválila aktualizaci systému elektronické infrastruktury.

Průměrná rychlost přezkumného řízení v oblasti veřejných zakázek se zlepšuje. V roce 2019 se celý proces zkrátil z 37,7 na 29 dní. Média většinou na Úřad pro ochranu hospodářské soutěže vyvíjejí značný tlak, aby rozhodnutí přijímal rychle a transparentně. V listopadu 2019 Ústavní soud navíc rozhodl, že by podávání podnětů třetích stran k přezkumu nemělo být zpoplatněno. Úřad pro ochranu hospodářské soutěže byl rovněž předmětem policejního vyšetřování, které se týkalo jeho rozhodnutí v některých vysoce sledovaných případech. Úřad začal poskytovat poradenství a školení, aby zadavatele, zejména obce, ujistil o svém výkladu klíčových právních otázek.

Počet inteligentních postupů při zadávání veřejných zakázek se zvyšuje a jejich kvalita vzrůstá. Obecně se zdá, že míra využívání nových postupů (akce pro setkávání se s kupujícími, transparentní účty pro kontrolu plateb subdodavatelům, kritéria kvality či metodika „nejlepší kvality“) je na vzestupu. Iniciativy týkající ekologických veřejných zakázek jsou

naopak stále zanedbatelné. Ministerstva pro své podřízené úřady plní funkci ústředních nákupních subjektů a vnější zadavatelé (tj. obce) mohou centrálních nákupních služeb rovněž využívat. Existují nové iniciativy v oblasti společného zadávání veřejných zakázek, v jejichž čele stojí Ministerstvo zdravotnictví, jež se zaměřuje na nemocnice, a Svaz měst a obcí, zaměřený na menší obce. Ministerstvo práce a sociálních věcí do svých zadávacích řízení integrovalo prvky sociálního a odpovědného zadávání.

Vnímání zadávání veřejných zakázek jako transparentního procesu je na vzestupu. Přestože některé zúčastněné strany vnímají míru chyb jako závažný problém, zdá se, že její úroveň klesá a chyby jsou méně očividné. Součástí Vládní koncepce boje s korupcí 2018–2022 a souvisejících akčních plánů jsou školení pro zjednodušení protikorupčních opatření. Rovněž existují plány na zahájení veřejné konzultace o fungování opravných prostředků Úřadu pro ochranu hospodářské soutěže.

Navzdory zlepšení zůstává pro podniky problémem korupce, která brzdí hospodářskou činnost. Ukazatel kontroly korupce Světové banky za posledních 5 let kolísal a Česká republika se dnes v celosvětovém měřítku řadí do 69,2 percentilu, tedy mírně pod hodnotu 70,7 v roce 2017. Umístění České republiky na indexu vnímání korupce organizace Transparency International zůstalo v letech 2018 a 2019 relativně stabilní, avšak v roce 2020 kleslo([17]). Podle průzkumu Eurobarometru z roku 2019 o korupci zmínilo 32 % sledovaných podniků korupci jako překážku podnikání (pokles z 51 % v roce 2017).

Stále se čeká na přijetí několika protikorupčních opatření. V prosinci 2018 přijala vláda koncepci boje s korupcí 2018–2022, v níž se soustředila na řízení a analýzu rizik, a v březnu 2019 schválila související akční plán. Ten se zaměřuje na čtyři prioritní oblasti: i) výkonnou a nezávislou exekutivu; ii) transparentnost a otevřený přístup k informacím; iii) hospodárné nakládání s majetkem státu a iv) rozvoj občanské společnosti. Na konci roku 2019 byl přijat nominační zákon (Zákon o výběru osob do řídících a dozorčích orgánů právnických osob s majetkovou účastí státu). Návrh zákona o lobbingu čeká na schválení Poslanecké sněmovny. Návrh zákona o ochraně oznamovatelů (whistleblowerů) se připravuje na úrovni ministrů. Schází jasná pravidla pro poslance, pokud jde o přijímání darů, prohlášení o podnikatelské činnosti a majetku, o neslučitelnosti či jednání s lobbisty. V současnosti se připravuje novela zákona o státním zastupitelství. V roce 2019 navrhovaná novela vyvolala obavy zúčastněných stran, pokud jde o nezávislost státního zastupitelství, přičemž znepokojení vyjádřil i nejvyšší státní zástupce.

([17]) Dle vlastní metodologie organizace Transparency International pro sestavení indexu vnímání korupce.

Rámeček 3.4.5: **Problémy v oblasti investic a reformy v České republice**

Makroekonomická perspektiva

Míra investic v České republice se od jejího přistoupení k EU soustavně pohybovala nad průměrem EU, a to z důvodu širokého zastoupení odvětví výroby, které vyžaduje vysoké investice do zařízení. Průměrný podíl investic na HDP v období 2004–2018 činil 26,7 %, co je jedna z nejvyšších hodnot v rámci EU. Investice do VaV a ostatních nehmotných aktiv, např. vzdělávání a digitalizace, nicméně zůstaly poměrně nevýrazné. Očekává se, že veřejné investice zůstanou stabilní, a to díky zvýšené absorpci prostředků z fondů EU v období od současnosti do roku 2023.

Posouzení překážek pro investice a probíhajících reforem

Public administration/ Business environment	Regulatory/ administrative burden	CSR
	Public administration	
	Public procurement /PPPs	CSR
	Judicial system	
	Insolvency framework	
	Competition and regulatory framework	
Labour market/ Education	EPL & framework for labour contracts	
	Wages & wage setting	
	Education, skills, lifelong learning	CSR

Financial Sector / Taxation	Taxation	
	Access to finance	
R&D&I	Cooperation btw academia, research and business	
	Financing of R&D&I	CSR
Sector specific regulation	Business services / Regulated professions	
	Retail	
	Construction	
	Digital Economy / Telecom	CSR
	Energy	CSR
	Transport	CSR

Legend:

	No barrier to investment identified
CSR	Investment barriers that are also subject to a CSR
	No progress
	Limited progress
	Some progress
	Substantial progress
	Fully addressed
	Not assessed yet

Navzdory relativně vysokým investicím nebyla řada problémů dořešena. Nedostatečné koordinační mechanismy mezi různými úrovněmi státní správy ovlivňují efektivnost veřejných investic. Zvlášť problematická se jeví nedostatečná předvídatelnost právní úpravy podnikání a totéž platí o administrativní a regulační zátěži. Za hlavní překážku investic se rovněž považuje nedostatek pracovní a kvalifikované síly a nevýrazné investice do VaV spolu s nedostatečným propojením akademické obce a podnikatelské sféry zase omezují transfer znalostí a technologií. Zdlouhavé postupy pro udělení povolení a postupy veřejných konzultací pak bránily investicím do dopravní infrastruktury a bytové výstavby.

Některé vybrané překážky pro investice a probíhající prioritní opatření

1. Relativně nízká kvalita dopravní infrastruktury v České republice je jednou z hlavních překážek investic. Investice do infrastruktury nedosahují úrovně před krizí, což vede ke sníženému počtu dokončených kilometrů silniční infrastruktury od roku 2014. Dalším investicím brání i zdlouhavé administrativní postupy související s budováním nové infrastruktury. Cílem některých nedávno přijatých pozměňovacích návrhů je celý proces zjednodušit a zrychlit a v současné době rovněž probíhá příprava nového stavebního zákona.

2. Soukromé podniky vidí jako jednu z hlavních překážek investic nedostatek pracovní síly a nesoulad mezi nabízenými a požadovanými dovednostmi. Vzhledem k nedostatku pracovní síly mají zaměstnavatelé v úmyslu přilákat větší počet zahraničních pracovníků. Podniky však neinvestují do školení zaměstnanců v míře, která odpovídá průměru EU, zejména ve výrobním odvětví. Známkou pokroku nicméně bylo spuštění inovační strategie pro období 2019–2030.

3.5. ENVIRONMENTÁLNÍ UDRŽITELNOST

Hospodářství České republiky, které produkuje vysoké množství uhlíku, se musí vypořádat s nejrůznějšími problémy, aby se přiblížilo ke klimatické neutralitě. Jako tranzitní země s vysokým podílem výroby na HDP má Česká republika v současné době jedny z nejvyšších emisí skleníkových plynů na obyvatele v EU. Tato skutečnost je především důsledkem značné závislosti na uhlí a energetické účinnosti, která nedosahuje optimální úrovně. Těžba uhlí je obzvláště důležitou hospodářskou činností ve třech regionech, které budou muset projít sociálně spravedlivou a nákladově efektivní transformací. Podle nedávno zveřejněného Národního investičního plánu se očekává, že náklady na úplnou transformaci směrem od fosilních paliv by do roku 2050 měly dosáhnout 25 mld. EUR (12 % HDP v cenách roku 2018). V nedávné zprávě (NKU, 2019) však český Nejvyšší kontrolní úřad konstatoval, že motivace české široké veřejnosti ke snížení spotřeby energie a zvýšení ekologické daně je poměrně nízká. Navíc neexistují účinná a účelná daňová opatření pro zajištění transformace související s klimatem, zejména v silniční dopravě[18].

Změny klimatu již na Českou republiku dopadají v podobě sucha, záplav a poškození lesů, v jejichž důsledku dochází k významným hospodářským škodám. Významná část hospodářských škod není pojištěna, což znamená, že ztráty absorbuje buď stát (jako pojistitel poslední instance) nebo oběti. Značné hospodářské škody způsobila sucha a rozšíření populace kůrovce v důsledku příznivých povětrnostních podmínek (podle odhadů bylo v roce 2019 zničeno 20–25 mil. m^3 dřeva). Objem dřeva poškozený kůrovcem za poslední desetiletí exponenciálně vzrostl (z 1 mil. m^3 v roce 2014 na 5 mil. m^3 v roce 2017), a to tak, že Česká republika ztratila svůj propad uhlíku. Plocha lesů vykácených nahodilou těžbou nebo postižená suchem se od roku 2016 zvýšila téměř trojnásobně. Kromě systému zadržování dešťové vody, jehož účelem je změnit strukturu krajiny a obnovit mokřady, neexistuje mnoho adaptačních opatření k řešení sucha. V roce 2018 bylo navíc 79 % stanovišť a 64 % druhů, které zahrnuje síť Natura 2000, v nepříznivém stavu z hlediska ochrany. V dobrém nebo velmi dobrém stavu je pak pouze 19 % povrchových vod.

Energetická náročnost zůstává jednou z nejvyšších v EU, přesto se však zdá, že ve střednědobém horizontu jsou ambice k jejímu snížení na nízké úrovni. Česká republika je jednou z energeticky nejnáročnějších zemí EU (viz graf 3.5.1). Konečná spotřeba energie zůstala od poloviny 90. let poměrně konstantní (přibližně 25 Mtoe), avšak závislost na dovozu se (u ropy a zemního plynu) významně zvyšovala, až v roce 2017 dosáhla 37 % (nejvyšší úroveň od roku 1990). Spotřeba energie na obyvatele v roce 2017 činila 4,1 tuny ropného ekvivalentu na obyvatele (snížení z hodnoty 4,7 v roce 1990), což je nejvíce z ostatních zemí regionu a nad průměrem EU (3,3). Jak primární, tak konečná spotřeba energie se od roku 2014 zvýšila (na 40,4 Mtoe v případě primární a na 25,5 Mtoe v případě konečné spotřeby energie). V návrhu vnitrostátního klimaticko-energetického plánu, jejž Česká republika předložila Komisi, je cílem do roku 2030 dosáhnout hodnoty 41,3 Mtoe u spotřeby primární energie a 23,7 Mtoe u konečné spotřeby energie. To představuje poměrně nízkou úroveň ambicí pro spotřebu primární energie a pouze mírný příspěvek ke konečné spotřebě energie.

Graf 3.5.1: **Energetická náročnost ve vybraných zemích**

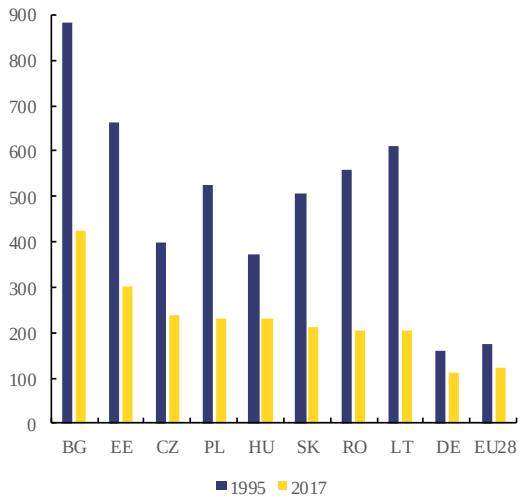

(1) v kilogramech ropného ekvivalentu na 1 000 EUR
Zdroj: Eurostat

Počet konvenčních motorových vozidel se zvýšil a silniční doprava se stává jedním z hlavních spotřebitelů energie. Snížení spotřeby energie v

[4] Komise v průběhu roku 2020 posoudí finální vnitrostátní plán v oblasti energetiky a klimatu, který Česká republika předloží dne 22. ledna 2020.

průmyslu bylo vyváženo zvýšením v oblasti dopravy (viz graf 3.5.2). Mezi lety 2011 a 2018 se počet motorových vozidel v České republice zvýšil o více než 25 % a nyní na jeden kilometr připadá 127 gramů CO2 (NKU, 2019), což zdaleka nedosahuje cíle na rok 2021 stanoveného pro celou EU ve výši 95 g CO2/km. Zatímco v roce 1995 doprava představovala pouze 11 % veškeré spotřeby energie, v roce 2017 už její podíl dosáhl 27 %, hodnoty, která se však stále ještě pohybovala pod průměrem EU ve výši 31 % (viz graf 3.5.2). Téměř 95 % veškeré spotřeby v tomto odvětví připadá na silniční přepravu. Tato skutečnost je způsobena využíváním vozidel, která způsobují větší znečištění, spolu s nízkým objemem prodeje vozidel s nulovými emisemi a absencí podpůrného politického rámce. Méně než 4 000 osobních automobilů (0,4 % vozového parku) je plně elektrických nebo plug-in hybridních a k dispozici je pouze kolem 620 nabíjecích stanic (údaje shromážděné evropským střediskem pro sledování alternativních paliv), což naznačuje, že investice do dobíjecí infrastruktury zůstávají na nízké úrovni. Ještě více znepokojující skutečnost vyplynula z inspekce v roce 2019, a to, že navzdory nedávno zavedeným přísnějším pravidlům jedno ze čtyř vozidel, která jsou v současnosti v provozu, překračuje povolené mezní hodnoty emisí. Hustota železniční sítě je velmi vysoká, avšak pouze přibližně třetina tratí je elektrifikovaná a chybí vysokorychlostní připojení. Česká republika proto využívá dálkových autobusů v mnohem větší míře, než je průměr EU.

Graf 3.5.2: **Konečná spotřeba energie dle odvětví a výroba dle zdrojů**

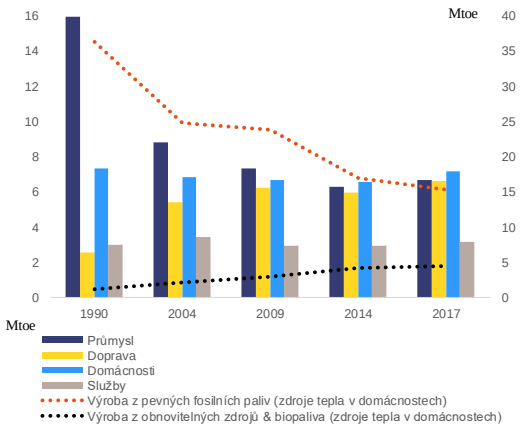

Zdroj: Eurostat

Využívání energie z obnovitelných zdrojů se v České republice pohybuje pod průměrem EU a odvětví v posledních letech stagnuje. Podíl energie z obnovitelných zdrojů na konečné spotřebě se pohybuje kolem 15 %, což je pod průměrem EU (18 % v roce 2018) a od roku 2014 stagnuje. Podíl je obzvláště nízký v odvětví elektřiny (13,9 % odpovídá téměř 20 p. b. pod průměrem EU), ale i v dopravě. Dle vnitrostátního klimaticko-energetického plánu si Česká republika dala za cíl, že do roku 2030 bude z hrubé konečné spotřeby energie 22 % pocházet z obnovitelných zdrojů energie, což je mírně pod hodnotou 23 %, již doporučila Evropská komise. Jejím cílem je rovněž zvýšit podíl jaderné energie. Podle energetické politiky z roku 2015 by jaderná energie mohla do roku 2040 tvořit třetinu celkových primárních energetických zdrojů (včetně elektřiny) a polovinu hrubé výroby elektřiny.

V České republice dosud nebyl zaveden kompletní právní a institucionální rámec pro podporu projektů v oblasti energie z obnovitelných zdrojů. V důsledku zrušení režimů podpory pro energii z obnovitelných zdrojů v roce 2014 vznikl statický trh. V tomto ohledu připravují úřady legislativní změny zákona o podpoře využívání obnovitelných zdrojů, do nějž mají v úmyslu zavést nové režimy podpory. V oblasti domácí výroby energie z obnovitelných zdrojů navíc přetrvává administrativní zátěž a různé technické a právní překážky (např. připojení k síti a poplatky a zapojení mnoha úřadů do postupu udělování licencí). V současné době jsou jediným nástrojem podpory nových zařízení investiční dotace na distribuovanou energii z obnovitelných zdrojů, v plánu je však zavedení dražeb na projekty přesahující 1 megawatthodinu. K řešení negativního pohledu na energii z obnovitelných zdrojů a ke zvýšení míry jejího přijetí ze strany veřejnosti může přispět vlastní spotřeba, spolupráce občanů a dohody o nákupu energie, které jsou zakotveny v novém balíčku předpisů týkajících se čisté energie.

Přestože bylo dosaženo určitého pokroku, řadí se hospodářství České republiky mezi ekonomiky s nejvyššími emisemi uhlíku v EU. Česká republika má jedny z nejvyšších emisí skleníkových plynů na obyvatele v EU (12,2 t v porovnání s průměrem EU ve výši 8,5 v roce 2018) a pokrok, jehož bylo od roku 2007 dosaženo, je

poměrně malý (viz graf 3.5.3). Největší podíl emisí, přibližně 75 %, pochází z výroby energie a poté z průmyslových procesů a využívání výrobků (12 %), zemědělství (6 %) a nakládání s odpady (4 %). Od roku 1990 se celkový objem emisí přesto přibližně o třetinu snížil, čímž se Česko zařadilo mezi země, které vyvíjejí největší úsilí (stejně jako ostatní novější členské státy v regionu). Podle prognóz návrhu vnitrostátního klimaticko-energetického plánu Česká republika v této souvislosti pravděpodobně splní cíl pro rok 2030 v odvětvích, která nespadají do systému EU pro obchodování s emisemi. Podle vnitrostátních prognóz se objem emisí skleníkových plynů, které vyprodukují energetická odvětví spadající pod systém EU pro obchodování s emisemi, mezi roky 2020 a 2035 sníží přibližně o čtvrtinu, zatímco u emisí z dopravy se očekává pokles o přibližně 20 %. Podle nařízení o „sdílení úsilí“ se u většiny odvětví očekává snížení emisí, s výjimkou zemědělství, u kterého se do roku 2030 očekává zvýšení o 10 % (EEA, 2019). Politika v oblasti změny klimatu z roku 2017 předpokládá v období 1990–2050 snížení emisí o 80 %. V odvětví energetiky by emise měly klesnout téměř na nulu.

Graf 3.5.3: **Emise skleníkových plynů na obyvatele**

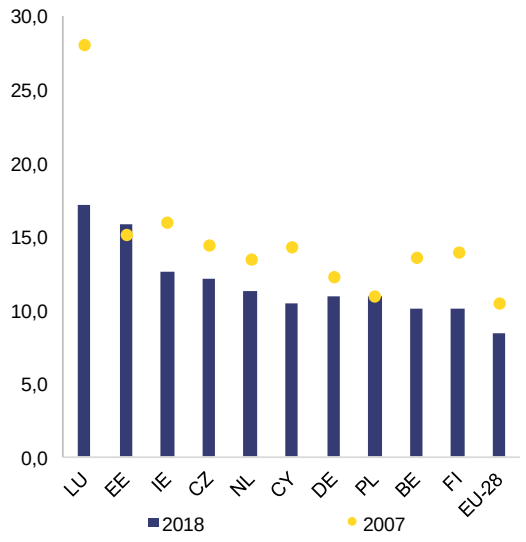

Zdroj: Eurostat; Evropská agentura pro životní prostředí

Cena uhlíku je v České republice příliš nízká na to, aby významně přispěla ke zmírňování změny klimatu. V České republice není zavedena explicitní uhlíková daň. Proto dle OECD (2018), rozdíl v cenách uhlíku v České republice, který porovnává skutečné ceny uhlíku se skutečnými klimatickými náklady, odhadovaný na 30 EUR na tunu CO2, činil v roce 2015 70 %, což představuje malé snížení ze 71 % v roce 2012([19]). Jedná se o největší rozdíl mezi zeměmi Visegrádské skupiny, který výrazně přesahuje průměr EU. Pro nákladově efektivní transformaci na nízkouhlíkovou ekonomiku by proto bylo třeba ceny uhlíku značně zvýšit.

Česká republika je výrazně závislá na pevných fosilních palivech s vysokými emisemi CO2. V roce 2018 představovala pevná fosilní paliva více než třetinu celkového objemu dodávek energie; jedná se tedy o pokles ze dvou třetin v roce 1990 a poloviny v roce 2000. Více než 70 % dodávek pochází z hnědého uhlí. Po Německu a Polsku je Česká republika s 9 doly třetím největším výrobcem uhlí v EU (46 milionů tun ročně). Od roku 1989 nicméně objem těžby černého uhlí poklesl o 56 % a objem těžby hnědého uhlí o 88 %. Právě hnědé uhlí je však jedním ze zdrojů s nejvyššími emisemi CO2: v porovnání se zemním plynem produkuje téměř dvojnásobek a o 30 % více než nafta nebo benzin ([20]).

Konečné datum pro postupné ukončování výroby uhlí nebylo stanoveno, avšak úřady provádějí strategii zaměřenou na uhelné regiony. Úkolem české uhelné komise je provést analýzu možnosti upuštění od výroby hnědého uhlí a do září 2020 vládě navrhnout doporučení. Tento termín je důležitý pro Moravskoslezsko a Severozápad([21]), které se řadí mezi 6 největších uhelných regionů v EU([22]). Oba tyto kraje jsou sice stále na těžebním odvětví závislé, nachází se však v různých fázích transformace k hospodářství s nulovými emisemi. Jsou podporovány zvláštním usnesením vlády, tzv. Strategickým rámcem hospodářské restrukturalizace (RESTART), který nastiňuje širokou škálu doprovodných opatření pro tuto transformaci. Vzhledem k výzvám a potřebám jsou klíčem k dosažení strukturální změny a

([19]) Zpráva OECD měří ceny uhlíku za použití účinné uhlíkové sazby, která sestává ze tří složek: konkrétních daní uvalených na fosilní paliva, uhlíkových daní a cen povolenek na emise skleníkových plynů.

([20]) https://www.eia.gov/tools/faqs/faq.php?id=73&t=11

([21]) Severozápad je regionem NUTS 2, který sestává ze dvou regionů NUTS 3 (Karlovarský a Ústecký kraj). Moravskoslezský kraj je jak regionem NUTS2, tak regionem NUTS 3.

([22]) Česká republika zaměstnává přibližně 10 % z 185 000 pracovníků v uhelném průmyslu v EU a řadí se tak za Polsko, Německo a Rumunsko (Alvez Diaz a kol., 2018).

uhlíkové neutrality závazky na místní úrovni spolu s koordinací na regionální a národní úrovni (viz příloha D).

Kvalita ovzduší zůstává ve většině českých krajů problematická. Hlavním zdrojem tuhých znečišťujících látek (PM2.5 a PM10) je spalování tuhých paliv v domácnostech, avšak na znečištění se výraznou měrou podílí i Benzo[a]pyren a těkavé organické sloučeniny. Emise SO2 pocházejí především z odvětví průmyslu a odvětví výroby elektřiny, které produkuje velkou část oxidů dusíku, těkavých organických sloučenin, tuhých znečišťujících látek a těžkých kovů. Většina velkých spalovacích zařízení stále využívá pružná opatření podle směrnice o průmyslových emisích, která dočasně umožňují mírnější mezní hodnoty emisí.

Očekává se, že transformace směrem od uhlí bude mít významné důsledky na regionální úrovni. Uhelné regiony v současné době vykazují vyšší úroveň nezaměstnanosti, chudoby, zadlužení a předčasného odchodu ze vzdělávání, než je celostátní průměr (viz také oddíl 3.3). Očekává se, že proces transformace ovlivní místní komunity a odvětví energetiky využívající spalování uhlí, které zaměstnává přes 21 000 osob. Některá pracovní místa sice zaniknou, avšak jiná bude možné přemístit. Dle očekávání budou součástí strategií pro přechod hospodářská, technologická a sociální opatření, která zajistí efektivní postupný odklon od hospodářství založeného na uhlí. Klíčovými prvky budou i podpora zaměřená na potřeby malých a středních podniků, začínající podniky, inovační ekosystémy a technologický rozvoj, spolu s rekvalifikací a vytvářením nových pracovních míst pro skupiny dotčené transformací. Vzhledem k vyšší míře nezaměstnanosti v uhelných regionech je rekvalifikace pracovníků nezbytná. Ze situace v Karlovarském kraji je patrná potřeba účinné strategie pro regionální transformaci, jelikož přechod od monokulturní těžby má negativní sociálně-ekonomické důsledky.

Využívání bezuhlíkových a nízkouhlíkových technologií může tuto transformaci na udržitelné hospodářství usnadnit, avšak ambice investovat do nich jsou i nadále nízké. To platí zejména pro silniční dopravu, kde je pokrok směrem k vozidlům s nulovými emisemi na poměrně nízké úrovni (viz oddíl 3.4.3). Režim podpory pro výstavbu veřejně přístupných dobíjecích a čerpacích stanic pro vozidla poháněná alternativními palivy je však zaveden od roku 2017. Dostupné vnitrostátní zdroje financování nutně neupřednostňují investice zaměřené na udržitelnost (tj. minimalizaci dopadů změny klimatu nebo ničení životního prostředí) ani nepenalizují projekty, které využívají fosilní paliva. Česká republika je rovněž pod průměrem EU, pokud jde o ekologické inovace. Činnosti související s VaV v oblasti energetiky jsou na velice nízké úrovni a představují přibližně 0,1 % HDP (méně než 0,3 % v roce 2011). Z 21 milionů EUR investovaných do výzkumu v roce 2016 byla přibližně polovina navíc vynaložena na činnosti související s jadernými a fosilními palivy (IEA, 2019).

Úspěšná transformace na udržitelnou ekonomiku bude rovněž záviset na využívání nových digitálních technologií a aplikací. Vývoj a využívání sítí 5G, procesů umělé inteligence či nízkopříkonových procesorů může usnadnit účinnější využívání energie a zdrojů ve všech odvětvích. V současné době však chybí iniciativy na zlepšení účinnosti využívání zdrojů a energie v odvětví informatiky a komunikací, jelikož úřady upřednostňují jiné aspekty digitální agendy, např. vývoj digitální infrastruktury, digitální veřejné služby a kybernetickou bezpečnost. Udržitelnost by bylo rovněž možné zvýšit prostřednictvím strategie pro cloud computing, která se v současné době připravuje.

Transformaci na udržitelnější hospodářství může usnadnit řada dalších politik, které se však nevyužívají v širokém měřítku. Existuje prostor ke zpřísnění environmentálních kritérií daně z vozidel na podporu používání čistších vozidel (viz oddíl 3.1). Několik osvobození od daně navíc snižuje pobídky k úspoře energie nebo k přechodu na čistší paliva. Iniciativy zaměřené na zadávání ekologických veřejných zakázek a ekologické sestavování rozpočtu jsou rovněž stále poměrně omezené. K nákladově efektivnímu řešení změny klimatu a znečištění ovzduší a cenové dostupnosti energie by rovněž mohlo přispět ocenění uhlíku. Česká republika by mohla zvážit nákladově efektivní převod povolenek na emise ostatním členským státům jako dodatečný zdroj vlastních environmentálních příjmů. Země rovněž postrádá zastřešující strategii pro oběhové hospodářství, která by mohla k transformaci přispět (viz oddíl 3.4).

Zlepšení energetické účinnosti může být příležitostí ke zvýšení konkurenceschopnosti. Česká republika v období 2014–2017 dosáhla pouze 68 % odhadovaných kumulativních úspor energie, tedy daleko méně, než jí stanoví povinnost v oblasti úspor energie podle směrnice o energetické účinnosti. Lepší energetická účinnost může snížit náklady na energii pro domácnosti a podniky, rozvinout čistší odvětví a pomoci posunu ekonomiky v hodnotovém řetězci. Úřady za podpory prostředků z fondů EU provádějí režim, jehož účelem je nahradit zastaralé a nedostačující lokální zdroje tepla v domácnostech. Do roku 2019 proběhla výměna 80 000 kotlů ze 100 000 kotlů, které mají být do konce roku 2020 vyměněny. Provádění politik v oblasti energetické účinnosti je v současné době nicméně rozděleno do působnosti několika úřadů. Rovněž povědomí o širších přínosech energetické efektivnosti je malé a chybí motivace k čerpání dostupných prostředků, protože výdaje jsou propláceny dlouho po jejich vynaložení a proces se neobejde bez administrativní zátěže.

Nabízí se příležitost zvýšit investice do inteligentních systémů budov. Vhodné metody investic do budov, které jsou v souladu s iniciativou EU pro inteligentní financování inteligentních budov, by mohly být považovány za příležitost. Orientační milníky dlouhodobé strategie renovací dosud nebyly jasně definovány. Pro stanovení milníků pro renovaci vnitrostátního fondu obytných a jiných budov směrem k vysoce energeticky účinnému a dekarbonizovanému fondu budov do roku 2050 jsou zapotřebí podrobné údaje. Jasně definované milníky by České republice umožnily odhadnout širší přínosy, které mohou z renovace energetické účinnosti vyplynout. Zasazení zásady „energetická účinnost v první řadě“ do strategie by zemi umožnilo využívat úspory energie.

Graf 3.5.4: **Uhelné regiony v České republice**

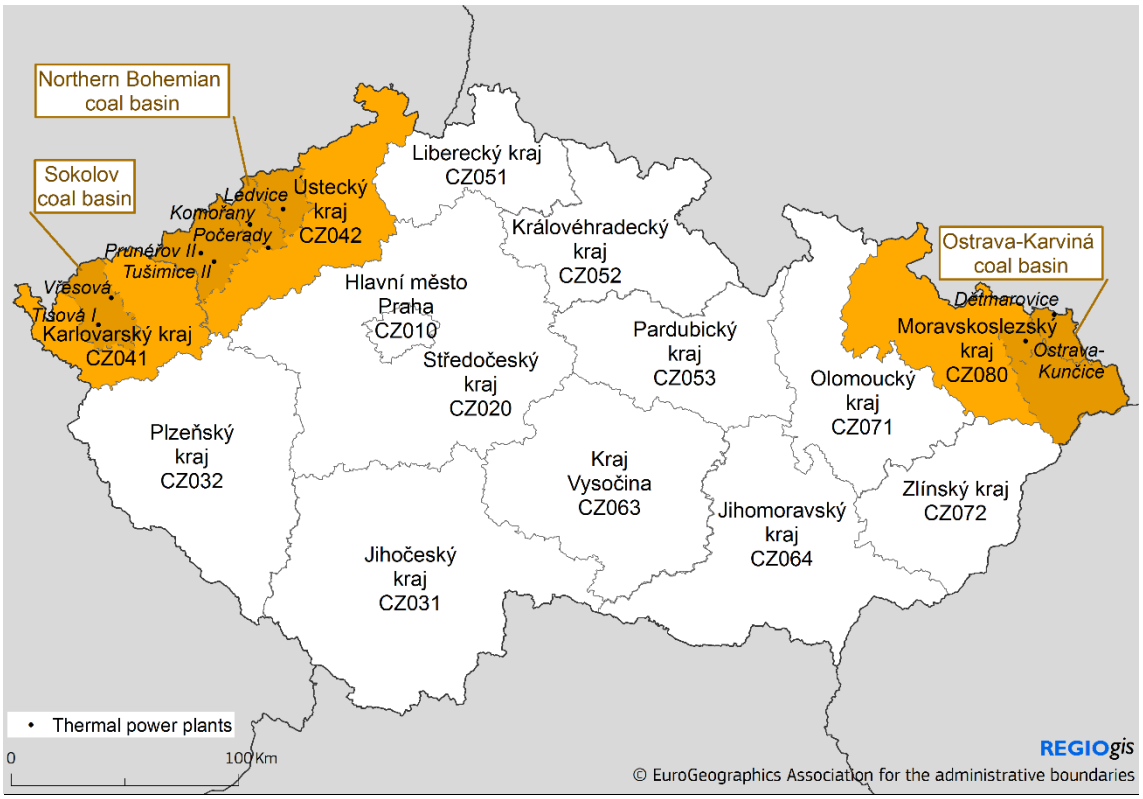

Source: European Commission

PŘÍLOHA A: SOUHRNNÁ TABULKA

	Souhrnné posouzení ([1])
Doporučení pro Českou republiku z roku 2019	
Doporučení č. 1: Zlepšit dlouhodobou fiskální udržitelnost důchodového systému a systému zdravotní péče. Přijmout projednávaná protikorupční opatření.	V případě doporučení č. 1 vykázala Česká republika **omezený pokrok**.
Zlepšit dlouhodobou fiskální udržitelnost důchodového systému a systému zdravotní péče.	• **Žádný pokrok** V roce 2019 došlo k pravidelnému přezkumu zákonem stanoveného věku odchodu do důchodu. Zpráva dospěla k závěru, že v roce 2059 lze očekávat zvýšení výdajů na důchody až na 14,5 % HDP. Po zvážení sociálních a ekonomických faktorů se vláda rozhodla zákonem stanovený věk odchodu do důchodu nezvyšovat. Dlouhodobá fiskální udržitelnost důchodového systému je tedy nadále problematická. Určitého omezeného pokroku bylo dosaženo, pokud jde o udržitelnost systému zdravotní péče. Harmonogram reformy primární péče byl schválen ministerstvem zdravotnictví v červnu 2019. V roce 2020 bude v omezeném rozsahu nasazen pilotní projekt úhrad péče podle DRG, přičemž v roce 2021 by se měl jeho rozsah dále rozšířit. Systém elektronických lékařských předpisů byl plně zaveden v roce 2019 a došlo k dalšímu vývoji např. v oblasti elektronického zdravotnictví a posílení kompetencí praktických lékařů.
Přijmout projednávaná protikorupční opatření.	• **Omezený pokrok** Několik projednávaných opatření buď vláda dosud nepřijala, nebo je Parlament definitivně neschválil. Tyto návrhy se například týkají: rozšíření pravomoci Nejvyššího kontrolního úřadu na kraje a obce a zavedení právních předpisů na ochranu oznamovatelů a ohledně lobbingu. Návrh zákona o ochraně oznamovatelů je v současné době připravován na ministerské úrovni a mohl by být přijat v roce 2020. Zákon o jmenování osob do vedení státních podniků byl přijat parlamentem v roce 2019.
Doporučení č. 2: Podporovat zaměstnávání žen s malými dětmi, mimo jiné zlepšením přístupu k cenově dostupné péči o děti, a zaměstnávání znevýhodněných skupin. Zvýšit kvalitu a inkluzivnost systémů vzdělávání a odborné	V případě doporučení č. 2 vykázala Česká republika **omezený pokrok**.

přípravy, mimo jiné podporou technických a digitálních dovedností a podporou učitelského povolání.	
Podporovat zaměstnávání žen s malými dětmi, mimo jiné zlepšením přístupu k cenově dostupné péči o děti, a zaměstnávání znevýhodněných skupin.	• **Omezený pokrok** Ženy ve věku 25–49 let s malými dětmi jsou na trhu práce i nadále nedostatečně zastoupeny. Negativní dopad rodičovství na účast žen na trhu práce stále překračuje průměr EU. Navzdory značnému nárůstu počtu míst v zařízeních péče o děti, která byla vytvořena za podpory Evropského sociálního fondu, poptávka i nadále převyšuje nabídku, takže míra účasti na formální péči o děti je u dětí mladších 3 let stále výrazně pod průměrem EU. Úřady plánují změnu zákona o skupinách dětí do roku 2022 s cílem harmonizovat různá pravidla a zvýšit finanční dostupnost péče o děti navýšením zdrojů, zejména u dětí mladších 3 let, u nichž v současné době neexistuje právní nárok na umístění. Vysoká poptávka po pracovní síle vedla ke zlepšení účasti nedostatečně zastoupených skupin. Česká republika ale i tak v roce 2017 vykazuje více než průměrný rozdíl v míře zaměstnanosti osob se zdravotním postižením a bez zdravotního postižení – 29,7 p. b. oproti 24,2 p. b. na úrovni EU. Významné rozdíly existují také na úrovni regionů. Zacílení aktivních politik na trhu práce na nejzranitelnější skupiny stále není dostatečné, a to ani v oznámených nových opatřeních (balíček opatření v oblasti zaměstnanosti).
Zvýšit kvalitu a inkluzivnost systémů vzdělávání a odborné přípravy, mimo jiné rozvojem technických a digitálních dovedností a podporou učitelského povolání.	• **Určitý pokrok** Byla přijata pozitivní opatření, ale zdá se, že pořád nestačí k tomu, aby bylo dosaženo dostatečného pokroku. Pokud jde o děti, sociálně-ekonomická nerovnost příležitostí zůstává vysoká. Z nejnovějších výsledků průzkumu PISA vyplývá, že podíl 15letých studentů se slabým sociálně-ekonomickým zázemím, kteří mají nedostatečné výsledky ve čtení, je o 29,7 p. b. větší než u jejich vrstevníků, kteří pocházejí ze silného sociálně-ekonomického zázemí. Reforma na podporu inkluzivního vzdělávání měla dosud na Romy omezený dopad a možné dopady změny reformy inkluzivního vzdělávání jsou nejisté. Podstatný pokrok co do zlepšení výsledků vzdělávání Romů dosud nebyl zaznamenán. Navzdory nedávnému nárůstu mezd patří mzdy

	učitelů v České republice mezi nejnižší v zemích OECD a jsou soustavně nižší než mzdy dospělých osob s terciárním vzděláním na všech úrovních vzdělávání. Schopnost učitelského povolání přilákat nejlepší uchazeče je stále omezená. Stárnutí pedagogických pracovníků je v České republice rostoucím problémem, zejména na úrovni základních škol, což vyvolává obavy z možného nedostatku učitelů v budoucnosti. I přes některá přijatá opatření (například akční plán Práce 4.0) je úroveň pokročilých digitálních dovedností nižší než průměr EU. Existuje prostor pro další rozvoj dovedností učitelů v oblasti informačních a komunikačních technologií. Iniciativy, které Česká republika provádí, jsou krokem správným směrem, tj. k vyšší kvalitě odborného vzdělávání a přípravy, ale jejich dopad je třeba pečlivě sledovat. Stále chybí ucelená celostátní strategie v oblasti zvyšování kvalifikace. Vláda přijala prováděcí plány pro program Digitální Česko. Zahrnují opatření ke zlepšení digitálních dovedností prostřednictvím podpory celoživotního učení, zvyšování kvalifikace zaměstnanců v malých a středních podnicích a osob samostatně výdělečně činných, podpory kurzů pro uchazeče o zaměstnání, zlepšování počítačové gramotnosti studentů a učitelů nebo otevření procesu vzdělávání pro digitální technologie. Budou-li tato opatření řádně provedena, mají potenciál řešit doporučení pro jednotlivé země v oblasti digitálních dovedností.
Doporučení č. 3: Zaměřit se v rámci investiční hospodářské politiky na dopravu, a zejména její udržitelnost, na digitální infrastrukturu a na přechod na nízkouhlíkové hospodářství a transformaci energetiky včetně zvýšení energetické účinnosti, a to s ohledem na regionální rozdíly. Snížit administrativní zátěž pro investice a v oblasti zadávání veřejných zakázek podporovat soutěž více založenou na kritériích kvality. Odstranit překážky bránící rozvoji plně funkčního inovačního ekosystému.	V případě doporučení č. 3 vykázala Česká republika **určitý pokrok**.
Zaměřit v rámci investiční hospodářské politiky na dopravu na dopravu, a zejména její udržitelnost	• **Omezený pokrok** V oblasti železniční dopravy stále probíhá několik velkých projektů TEN-T, včetně modernizace pražského železničního uzlu, jakož i tratí ke slovenským a německým hranicím. Tyto projekty zaznamenaly určitá

	zpoždění a jejich dokončení je naplánováno v příštích 2 až 3 letech. Rovněž probíhají práce na řadě rozvojových studií s cílem dále posílit železniční síť. Probíhají i projekty v silniční dopravě, a to i v souvislosti se silničními spojeními k rakouským a polským hranicím. Míra využívání vozidel s nulovými emisemi zůstává nízká. V roce 2019 pouze 0,5 % z nově registrovaných vozidel byla bateriová elektrická vozidla nebo plug-in hybridní elektrická vozidla. Zavádění dobíjecí infrastruktury odpovídá pomalému růstu počtu vozidel s nulovými emisemi. V prosinci 2020 schválila česká vláda národní investiční plán, který dopravě přiznává nejvyšší prioritu a přiděluje jí přibližně tři čtvrtiny celkové částky. Plán stanoví investice do dopravní infrastruktury ve výši 6 000 mld. Kč do roku 2050, z toho 3 000 mld. Kč do roku 2030. Národní investiční plán předpokládá investice ve výši 782 mld. Kč na stavbu dálnic, 878 mld. Kč na modernizaci železnice a 769 mld. Kč na výstavbu vysokorychlostních železničních tratí.
, digitální infrastruktura	• **Omezený pokrok** Aukce frekvencí 5G byla odložena, což napovídá, že Česká republika pravděpodobně nebude s to dosáhnout cílů unijního akčního plánu 5G. Účelem národní inovační strategie je pomoci společnostem, aby více využívaly digitálních technologií, podporovaly průmysl 4.0 nebo budovaly superrychlou širokopásmovou infrastrukturu jako základ pro on-line služby. Vláda však dosud nezahájila konkrétní iniciativy k provádění dané strategie.
, a přechod na nízkouhlíkové hospodářství a transformaci energetiky včetně zvýšení energetické účinnosti, a to s ohledem na regionální rozdíly.	• **Omezený pokrok** Česká republika zaznamenala omezený pokrok, pokud jde o potřebu zlepšit svůj právní rámec a snížit administrativní zátěž u investic do energie z obnovitelných zdrojů. Podíl energie z obnovitelných zdrojů na konečné spotřebě činí přibližně 15 %, což je pod průměrem EU (18 % v roce 2018), a od roku 2014 je statický. Česká republika má jedny z nejvyšších emisí skleníkových plynů na obyvatele v EU (12,2 tuny oproti průměru EU ve výši 8,5 tun v roce 2018), s tím, že od roku 2007 bylo dosaženou poměrně malého pokroku. Dostupné vnitrostátní zdroje financování neupřednostňují nutně investice zaměřené na udržitelnost (tj. investice minimalizující dopady změny klimatu nebo

	ničení životního prostředí) ani nutně nepenalizují projekty, které využívají tuhá fosilní paliva. Silniční doprava se v České republice stává jedním z hlavních spotřebitelů energie, investice do nízkouhlíkových technologií a vozidel jsou však i nadále nízké. Dlouhodobá strategie renovací stále neobsahuje podrobné informace o opatřeních k renovaci a dekarbonizaci budov, přičemž tyto informace by umožnily odhad přínosů z úspor energie.
Snížit administrativní zátěž pro investice	• **Omezený pokrok** Údaje o regulaci trhu výrobků z roku 2018 potvrzují, že problematickou oblast představuje administrativní zátěž pro začínající podniky, zejména pokud jde o licence a povolení. Na výsledku se mohla spolupodepsat zkreslení způsobená zapojením státu do hospodářství a překážkami pro vstup na domácí i zahraniční trh. Složité, neharmonizované a nepředvídatelné právní předpisy odrazují investory a oslabují střední a dlouhodobou konkurenceschopnost. Neefektivní prosazování pravidel jednotného trhu zvyšuje nejistotu hospodářských subjektů a snižuje jejich motivaci k dalším investicím. Náklady podniků na dodržování daňových předpisů zůstávají vysoké. Zjednodušení a zrychlení vyplývající z nedávné legislativní změny zákona o urychlení výstavby dopravní, vodní, energetické a elektronické komunikační infrastruktury podnikatelská sféra ocenila, jejich dopad však teprve bude vyhodnocen. V současné době probíhá práce na novém stavebním zákoně, jehož cílem je snížit administrativní zátěž a urychlit a zefektivnit povolovací procesy ve všech právních předpisech, které upravují nebo ovlivňují stavební právní předpisy v České republice (přibližně 60 právních předpisů). Skutečné provádění se však očekává až po roce 2021.
a v oblasti zadávání veřejných zakázek podporovat soutěž více založenou na kritériích kvality.	• **Určitý pokrok** Je patrné úsilí o podporu soutěže založené na kritériích kvality. České orgány zavedly dobře strukturovaný vzdělávací systém a pořádaly konference a specializované akce s cílem zvýšit úroveň profesionalizace veřejných zadavatelů. Zdá se také, že veřejní zadavatelé se na kritéria kvality skutečně zaměřují více.
Odstranit překážky bránící rozvoji plně funkčního	• **Určitý pokrok** Přijatá inovační strategie České republiky má odstranit překážky, které brání

inovačního ekosystému.	rozvoji fungujícího inovačního ekosystému. V rámci stejné osy se automatizace a umělá inteligence staly hlavní politickou prioritou české vlády, jakožto součást širšího vládního plánu nazvaného „Česká republika – země pro budoucnost“. Při dobrém provedení by vytýčené cíle mohly přispět ke zlepšení tohoto ekosystému.
Evropa 2020 (národní cíle a pokrok)	
Cílová míra zaměstnanosti stanovená v NPR: 75 %.	80,2 % v první polovině roku 2019
Cílová hodnota pro výzkum a vývoj stanovená v NPR: 1 % HDP na veřejné výdaje na výzkum a vývoj	1,93 % HDP celkové výdaje na výzkum a vývoj v roce 2018 0,73 % HDP veřejné výdaje na výzkum a vývoj v roce 2018
Národní cíl pro emise skleníkových plynů: – Maximálně +9 % v roce 2020 oproti roku 2005 (v odvětvích nezahrnutých do systému EU pro obchodování s emisemi)	+4 % v roce 2018 podle předběžných údajů
Cíl pro rok 2020 v oblasti energie z obnovitelných zdrojů: 13 %	+14,8 % v roce 2017
Cíle v oblasti energetické účinnosti a spotřeby energie pro rok 2020: Cíl energetické účinnosti České republiky pro rok 2020 je 39,6 Mtoe při vyjádření ve spotřebě primární energie (25,3 Mtoe při vyjádření v konečné spotřebě energie)	40,4 Mtoe spotřeba primární energie v roce 2017 25,5 Mtoe konečná spotřeba energie v roce 2017
Cíl v oblasti předčasných odchodů ze vzdělávání: 5,5 %.	6,2 % v roce 2018
Cíl pro terciární vzdělávání: 32 % obyvatel ve věku 30–34 let.	33,7 % v roce 2018
Cíl v oblasti snižování počtu osob ohrožených chudobou či sociálním vyloučením, vyjádřený jako absolutní počet osob: 1 466 000	1 264 200 v roce 2018

([1]) K posouzení pokroku při provádění doporučení pro jednotlivé země se používají následující kategorie:

Žádný pokrok: Členský stát věrohodně neoznámil ani nepřijal žádná opatření, jež by reagovala na jemu vydané doporučení. Do této kategorie spadá řada typických situací, které je třeba interpretovat případ od případu s ohledem na specifické podmínky dané země. Patří mezi ně tyto situace:

- nebyla oznámena žádná právní, správní či rozpočtová opatření
- v národním programu reforem
- ani v jiné formě úřední komunikace s vnitrostátním parlamentem / příslušnými parlamentními výbory nebo Evropskou komisí
- ani o nich nebyla informována veřejnost (např. v tiskovém prohlášení, na internetových stránkách vlády),
- vládní ani zákonodárný orgán nepředložily žádné nelegislativní akty,
- členský stát učinil v reakci na vydané doporučení první kroky, jako je např. zadání studie nebo zřízení studijní skupiny pro analýzu možných opatření, jež by bylo třeba přijmout (pokud doporučení pro danou zemi výslovně nežádá stanovení směrů či průzkumnou činnost). Jasně specifikovaná opatření, jež by reagovala na vydané doporučení, však nenavrhl.

Omezený pokrok: Členský stát:

- oznámil určitá opatření, jež však na vydané doporučení reagují pouze v omezené míře, a/nebo
- předložil vládnímu či zákonodárnému orgánu právní předpisy, ale ty zatím nebyly přijaty a realizace doporučení pro danou zemi si vyžádá značné další nelegislativní úsilí,
- předložil nelegislativní akty, avšak neprovedl navazující opatření, která jsou k reakci na vydané doporučení zapotřebí.

Určitý pokrok: Členský stát přijal opatření,

- která na vydané doporučení reagují částečně a/nebo
- která na vydané doporučení sice reagují, ale k úplnému vyřešení daného doporučení je ještě zapotřebí vyvinout značné úsilí, neboť jen malá část opatření byla provedena. Opatření byla například přijata vnitrostátním parlamentem nebo ministerským rozhodnutím, nejsou však přijata prováděcí rozhodnutí.

Výrazný pokrok: Členský stát přijal opatření, která do značné míry reagují na vydané doporučení, a většina z nich byla provedena.

Provedení v plném rozsahu: Členský stát provedl veškerá opatření, která odpovídajícím způsobem reagují na vydané doporučení.

PŘÍLOHA B: ANALÝZA UDRŽITELNOSTI DLUHU A FISKÁLNÍCH RIZIK PROVEDENÁ KOMISÍ

Projekce hrubého veřejného dluhu v základním scénáři a alternativních scénářích a testy citlivosti

CZ – Projekce dluhu v základním scénáři	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030
Poměr hrubého dluhu	**32,6**	**31,5**	**30,7**	**30,1**	**29,3**	**28,7**	**28,2**	**27,9**	**27,8**	**27,8**	**27,9**	**28,0**	**28,3**
Změny poměru (-1+2+3)	*-2,1*	*-1,1*	*-0,7*	*-0,6*	*-0,8*	*-0,6*	*-0,5*	*-0,3*	*-0,1*	*0,0*	*0,1*	*0,2*	*0,3*
z toho													
(1) Primární saldo (1.1+1.2+1.3)	**1,8**	**0,9**	**0,6**	**0,4**	**0,3**	**0,1**	**-0,1**	**-0,2**	**-0,4**	**-0,5**	**-0,6**	**-0,7**	**-0,8**
(1.1) Strukturální primární saldo *(1.1.1-1.1.2+1.1.3)*	***1,3***	***0,5***	***0,3***	***0,3***	***0,2***	***0,1***	***-0,1***	***-0,2***	***-0,4***	***-0,5***	***-0,6***	***-0,7***	***-0,8***
(1.1.1) Strukturální primární saldo (před zohl. nákl. souv. se	*1,3*	*0,5*	*0,3*	*0,3*	*0,3*	*0,3*	*0,3*	*0,3*	*0,3*	*0,3*	*0,3*	*0,3*	*0,3*
(1.1.2) Náklady v souvislosti se stárnutím obyvatelstva					*0,1*	*0,3*	*0,4*	*0,6*	*0,7*	*0,9*	*1,0*	*1,0*	*1,1*
(1.1.3) Ostatní (daně a důchody z vlastnictví)					*0,0*	*0,0*	*0,0*	*0,0*	*0,0*	*0,0*	*0,0*	*0,0*	*0,0*
(1.2) Cyklická složka	***0,5***	***0,4***	***0,3***	***0,1***	***0,1***	***0,0***	***0,0***	***0,0***	***0,0***	***0,0***	***0,0***	***0,0***	***0,0***
(1.3) Jednorázová a jiná přechodná opatření	***0,0***	***0,0***	***0,0***	***0,0***	***0,0***	***0,0***	***0,0***	***0,0***	***0,0***	***0,0***	***0,0***	***0,0***	***0,0***
(2) Efekt sněhové koule (2.1+2.2+2.3)	**-1,1**	**-0,9**	**-0,6**	**-0,5**	**-0,5**	**-0,5**	**-0,6**	**-0,5**	**-0,5**	**-0,5**	**-0,5**	**-0,5**	**-0,5**
(2.1) Úrokové výdaje	*0,8*	*0,7*	*0,7*	*0,7*	*0,7*	*0,6*	*0,6*	*0,6*	*0,6*	*0,5*	*0,5*	*0,5*	*0,5*
(2.2) Vliv hosp. růstu	*-1,0*	*-0,8*	*-0,7*	*-0,6*	*-0,6*	*-0,6*	*-0,6*	*-0,6*	*-0,5*	*-0,5*	*-0,5*	*-0,5*	*-0,5*
(2.3) Vliv inflace	*-0,9*	*-0,8*	*-0,7*	*-0,5*	*-0,6*	*-0,6*	*-0,6*	*-0,6*	*-0,5*	*-0,5*	*-0,5*	*-0,5*	*-0,5*
(3) Vnitřní dynamika dluhu	**0,8**	**0,7**	**0,5**	**0,3**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**

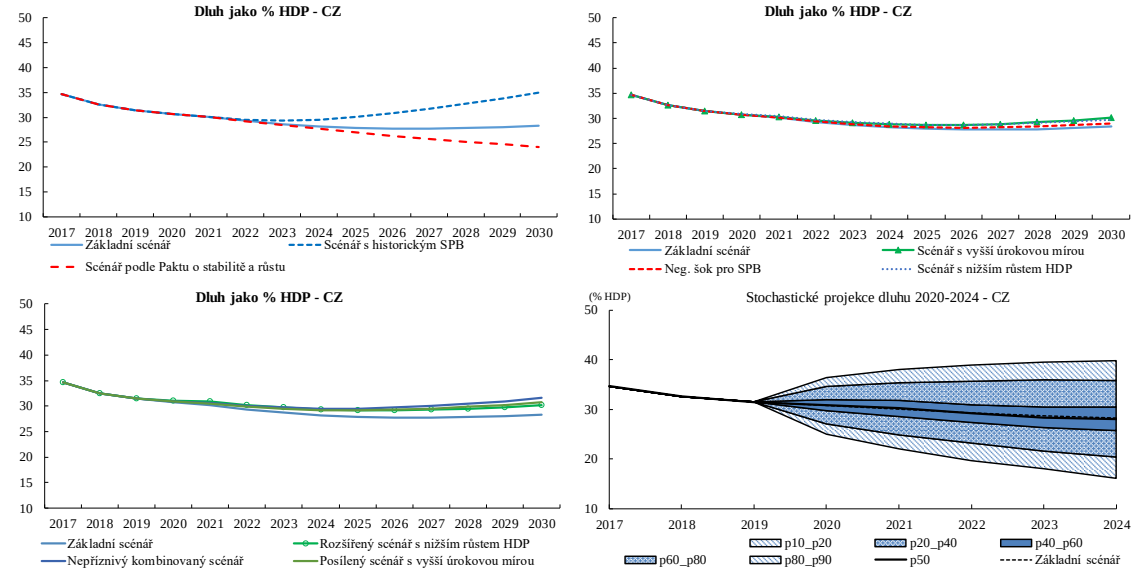

Krátké období	Střední období	S1	Analýza udržitelnosti dluhu (podrobně)						DSA	S2	Dlouhé období
				Základní scénář	Historické SPB	Nižší růst HDP	Vyšší úroková	Negativní šok pro SPB	Stochast. projekce			
NÍZKÉ (S0 = 0,2)	NÍZKÉ	NÍZKÉ (S1 = -2,9)	Kategorie rizika	NÍZKÉ	NÍZKÉ	NÍZKÉ	NÍZKÉ	NÍZKÉ	NÍZKÉ	NÍZKÉ	STŘEDNÍ (S2 = 4,8)	STŘEDNÍ
			Úroveň dluhu	28,3	34,9	29,8	30,1	29,0				
			Rok nejvyšší úrovně dluhu	2019	2030	2019	2019	2019				
			Percentilní pořadí	52,0%	65,0%							
			Pravděpodobnost vyššího dluhu						36,1%			
			Rozdíl mezi percentily						23,6			

Poznámka: Další informace viz monitor udržitelnosti zadlužení 2019 Evropské komise.

[1] První tabulka ukazuje projekce základního scénáře beze změny fiskální politiky. Ukazuje předpovídanou dynamiku veřejného dluhu a její rozklad na primární saldo, efekt sněhové koule a vnitřní dynamiku dluhu. Efekt sněhové koule zachycuje čistý dopad protisměrných vlivů úrokových sazeb, inflace, reálného růstu HDP (a v některých zemích směnných kurzů). Vnitřní dynamika dluhu zahrnuje rozdíly v hotovostním a akruálním účetnictví, čistou akumulaci aktiv, vlivy ocenění a dalších zbytkových faktorů.

[2] Grafy zobrazují výsledky testů citlivosti podle základního scénáře a podle alternativních scénářů politiky, zejména: scénáře s historickým strukturálním primárním saldem (SPB) (kde je použito strukturální primární saldo na úrovni jeho historického průměru), scénáře podle Paktu o stabilitě a růstu (SGP) (kde se předpokládá vývoj fiskální politiky v souladu s hlavními ustanovením Paktu o stabilitě a růstu), scénáře s vyšší úrokovou mírou (o 1 p.b. vyšší oproti základnímu scénáři), scénáře s nižším růstem HDP (o 0,5 p. b. nižším oproti základnímu scénáři) a scénáře s negativním šokem pro strukturální primární saldo (kalibrované na základě předpovídané změny). Grafy zobrazují i nepříznivý kombinovaný scénář a rozšířené testy citlivosti (pro úrokovou míru a růst) a stochastické projekce. Podrobné informace o sestavení těchto projekcí jsou uvedeny ve zprávě o fiskální udržitelnosti z roku 2018 a DSM 2019.

[3] Druhá tabulka zobrazuje klasifikaci celkového fiskálního rizika v krátkém, středním a dlouhém období.

a. Pro krátké období je kategorie rizika (nízké/vysoké) založena na ukazateli S0. S0 je ukazatel včasného odhalení fiskální zátěže v nadcházejícím roce založený na 25 proměnných z fiskální oblasti a oblasti finanční konkurenceschopnosti, které se v minulosti prokázaly jako hlavní ukazatele finanční zátěže. Kritickou hranicí, nad níž je signalizována fiskální tíseň, je hodnota 0,46.

b. Pro střední období je kategorie rizika (nízké/střední/vysoké) založena na kombinovaném použití ukazatele S1 a výsledků analýzy udržitelnosti dluhu (DSA). Ukazatel S1 měří požadovanou fiskální korekci (kumulovanou na období 5 let za horizontem prognózy a následně udržovanou) potřebnou k dosažení poměru dluhu k HDP ve výši 60 % do roku 2034. Použity jsou kritické hodnoty 0 a 2,5 p. b. HDP. Klasifikace v rámci analýzy udržitelnosti dluhu (DSA) je založena na výsledcích pěti určujících scénářů (základního scénáře, scénáře s historickým strukturálním primárním saldem (SPB), scénáře s vyšší úrokovou mírou, scénáře s nižším růstem HDP a scénáře s negativním šokem pro strukturální primární saldo) a na výsledcích stochastických projekcí. Používají se různá kritéria, kupříkladu předpokládaná dluhová zátěž, vývoj dluhu, realismus fiskálních předpokladů, pravděpodobnost stabilizace dluhu a velikost nejistot.

c. Pro dlouhé období je kategorie rizika (nízké/střední/vysoké) založena na kombinovaném použití ukazatele S2 a výsledků analýzy udržitelnosti dluhu (DSA). Ukazatel S2 měří počáteční a trvalou fiskální korekci potřebnou ke stabilizaci poměru dluhu k HDP v časově neohraničeném výhledu, včetně nákladů souvisejících se stárnutím obyvatelstva. Použity jsou kritické hodnoty 2 a 6 p. b. HDP. Výsledky analýzy udržitelnosti dluhu jsou použity pro upřesnění klasifikace dlouhodobého rizika, zejména v případech, kdy je zjištěna určitá dluhová zranitelnost (kategorie středního/vysokého rizika v rámci analýzy udržitelnosti dluhu).

PŘÍLOHA C: STANDARDNÍ TABULKY

Tabulka C.1: **Ukazatele finančního trhu**

	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Celková aktiva bankovního sektoru (% HDP)(1)	124,8	122,6	127,1	144,8	137,6	144,0
Podíl aktiv pěti největších bank (% celkových aktiv)	60,9	62,5	63,9	63,7	64,5	-
Zahraniční vlastnictví bankovního systému (% celkových aktiv)(2)	91,3	93,1	92,8	91,7	91,4	92,0
Ukazatele finančního zdraví(2)						
– úvěry se selháním (% celkových úvěrů)	–	–	4,0	2,8	2,1	1,8
– kapitálový poměr (%)	17,0	17,6	17,7	18,1	18,3	18,7
– rentabilita vlastního kapitálu (%)(3)	11,4	11,3	11,9	13,0	13,3	15,2
Bankovní úvěry soukromému sektoru (meziroční % změna)(1)	4,5	7,1	8,8	7,4	7,2	4,4
Úvěry na nákup rezidenčních nemovitostí (meziroční % změna)(1)	5,7	8,2	9,2	9,1	8,6	7,1
Poměr úvěrů k vkladům(2)	78,9	81,8	84,3	94,9	101,9	102,7
Likvidita centrální banky jako % závazků(1)	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Soukromý dluh (% HDP)	71,5	68,1	68,7	67,3	70,7	–
Hrubý vnější dluh (% HDP)(2) – veřejný	13,3	15,5	16,5	16,4	13,1	14,1
– soukromý	36,9	32,9	31,6	33,1	31,9	31,8
Rozpětí dlouhodobých úrokových sazeb vůči Bundu (bazické body)*	41,3	7,9	33,8	66,3	158,5	180,0
Rozpětí swapů úvěrového selhání pro státní dluhopisy (5leté cenné papíry)*	47,2	44,9	38,7	37,0	34,7	38,0

(1) Poslední údaje za 3. čtvrtletí 2019. Zahrnují nejen banky, ale i všechny měnové finanční instituce kromě centrálních bank.
(2) Poslední údaje za 2. čtvrtletí 2019.
(3) Čtvrtletní údaje jsou očištěny od sezónních vlivů.
* Měřeno v bazických bodech.
Zdroje: Evropská komise (dlouhodobé úrokové sazby), Světová banka (hrubý vnější dluh), Eurostat (soukromý dluh), ECB (všechny ostatní ukazatele).

Tabulka C.2: **Hlavní ukazatele srovnávacího přehledu sociálních ukazatelů**

	2014	2015	2016	2017	2018	2019 (5)
Rovné příležitosti a přístup na trh práce						
Osoby předčasně odcházející ze vzdělávání a odborné přípravy (% populace ve věku 18–24 let)	5,5	6,2	6,6	6,7	6,2	:
Rozdíl v zaměstnanosti žen a mužů (p. b.)	17,5	16,6	16,0	15,8	15,2	15,0
Příjmová nerovnost měřená koeficientem příjmové nerovnosti (S80/S20)	3,5	3,5	3,5	3,4	3,3	:
Míra ohrožení chudobou nebo sociálním vyloučením(1) (AROPE)	14,8	14,0	13,3	12,2	12,2	:
Mladí lidé, kteří nejsou zaměstnaní ani se neúčastní vzdělávání nebo odborné přípravy (% populace ve věku 15–24 let)	8,1	7,5	7,0	6,3	5,6	:
Dynamické trhy práce a spravedlivé pracovní podmínky						
Míra zaměstnanosti (20–64 let)	73,5	74,8	76,7	78,5	79,9	80,2
Míra zaměstnanosti(2) (15-74 let)	6,1	5,1	4,0	2,9	2,2	2,0
Míra dlouhodobé nezaměstnanosti (% aktivní populace)	2,7	2,4	1,7	1,0	0,7	0,7
Reálný hrubý disponibilní příjem domácností na obyvatele(3) (index 2008=100)	100,9	104,9	108,2	109,9	114,9	:
Roční čisté příjmy svobodného bezdětného pracovníka na plný úvazek, který pobírá průměrnou mzdu (úrovně ve standardu kupní síly, tříletý průměr)	13 496	13 809	14 111	:	:	:
Roční čisté příjmy svobodného bezdětného pracovníka na plný úvazek, který pobírá průměrnou mzdu (procentní změna, reálné vyjádření, tříletý průměr)	-0,09	0,95	2,23	:	:	:
Veřejná podpora / sociální ochrana a začleňování						
Účinek sociálních transferů (kromě důchodů) na snižování chudoby(4)	43,6	42,3	40,5	42,4	38,5	:
Děti mladší tří let ve formální péči o děti	4,4	2,9	4,7	6,5	9,0	:
Subjektivně neuspokojená potřeba zdravotní péče	1,1	0,8	0,7	0,5	0,3	:
Osoby, jež mají základní nebo vyšší než základní celkové digitální dovednosti (% obyvatelstva ve věku 16–74 let)	:	57,0	54,0	60,0	:	:

(1) Osoby ohrožené chudobou či sociálním vyloučením (AROPE): Jedinci, kteří jsou ohroženi chudobou („at-risk-of poverty“ neboli AROP) a/nebo trpí silnou materiální deprivací a/nebo žijí v domácnosti s nulovou nebo velmi nízkou intenzitou práce.
(2) Nezaměstnané osoby jsou všechny osoby, které nejsou zaměstnané, aktivně hledaly práci a byly připraveny pracovat ihned nebo do dvou týdnů.
(3) Hrubý disponibilní příjem domácností je definován v neupraveném vyjádření podle návrhu společné zprávy o zaměstnanosti z roku 2019.
(4) Snížení procentní míry ohrožení chudobou z důvodu sociálních transferů (vypočteno porovnáním míry ohrožení chudobou před sociálními transfery a po nich; důchody se ve výpočtu za sociální transfery nepovažují).
(5) U míry zaměstnanosti, míry dlouhodobé nezaměstnanosti a rozdílu v zaměstnanosti žen a mužů jde o průměr za první tři čtvrtletí roku 2019.
Zdroje: Eurostat

Tabulka C.3: **Ukazatele trhu práce a vzdělávání**

Ukazatele trhu práce	**2014**	**2015**	**2016**	**2017**	**2018**	**2019** [4]
Míra ekonomické aktivity (věková skupina 15–64 let)	73,5	74,0	75,0	75,9	76,6	76,7
Zaměstnání podle délky současného pracovního poměru						
Od 0 do 11 měsíců	9,7	10,0	10,1	10,5	9,9	:
Od 12 do 23 měsíců	7,0	7,5	8,5	8,1	8,6	:
Od 24 do 59 měsíců	16,1	15,1	15,4	16,7	18,2	:
60 měsíců nebo více	67,1	67,3	65,9	64,5	63,2	:
Růst zaměstnanosti* (% změna oproti předchozímu roku)	0,6	1,4	1,6	1,6	1,3	0,9
Míra zaměstnanosti žen (% populace žen ve věku 20–64 let)	64,7	66,4	68,6	70,5	72,2	72,6
Míra zaměstnanosti mužů (% populace mužů ve věku 20–64 let)	82,2	83,0	84,6	86,3	87,4	87,6
Míra zaměstnanosti starších pracovníků* (% populace ve věku 55-64 let)	54,0	55,5	58,5	62,1	65,1	66,5
Zaměstnání na částečný úvazek* (% celkové zaměstnanosti, věková skupina 15–64 let)	5,5	5,3	5,7	6,2	6,3	6,4
Zaměstnání na dobu určitou* (% zaměstnanců se smlouvou na dobu určitou, věková skupina 15–64 let)	9,7	10,0	9,7	9,6	8,4	7,8
Míra přechodu z dočasného na stálé zaměstnání (3letý průměr)	33,5	35,1	36,5	39,6	42,9	:
Míra nezaměstnanosti mladých lidí (% aktivního obyvatelstva ve věku 15–24 let)	15,9	12,6	10,5	7,9	6,7	6,0
Rozdíly v zaměstnanosti žen a mužů na částečný úvazek	7,0	7,1	7,6	8,5	8,2	7,8
Rozdíly v odměňování žen a mužů[1] (neočištěné)	22,5	22,5	21,5	21,1	:	:
Ukazatele vzdělávání a odborné přípravy	**2014**	**2015**	**2016**	**2017**	**2018**	**2019**
Účast dospělých osob v učení (% populace ve věku 25–64 let účastnící se vzdělávání a odborné přípravy)	9,6	8,5	8,8	9,8	8,5	:
Slabé výsledky ve vzdělávání[2]	:	21,7	:	:	20,4	:
Dosažení terciárního vzdělání (% obyvatelstva ve věku 30–34 let, které úspěšně dokončilo terciární vzdělávání)	28,2	30,1	32,8	34,2	33,7	:
Rozdíly ve výsledcích vyplývající ze sociálně-ekonomického statusu studentů[3]	:	:	:	:	16,5	:

* Ukazatel nezahrnutý do srovnávacího přehledu.
(1) Rozdíl mezi průměrným hrubým hodinovým výdělkem placených zaměstnanců a placených zaměstnankyň vyjádřený jako procento průměrného hrubého hodinového výdělku placených zaměstnanců (mužů). Je definován jako „neočištěný“, neboť není opraven o rozdělení individuálních charakteristik (a podává tedy celkový obraz o genderových rozdílech, pokud jde o výdělky). Zahrnuti jsou všichni zaměstnanci pracující v podnicích s deseti nebo více zaměstnanci, bez ohledu na věk a počet odpracovaných hodin.
(2) Výsledky PISA (OECD) v případě nedostatečných dovedností v matematice u osob ve věku 15 let.
(3) Dopad sociálně-ekonomického statusu na výsledky PISA (OECD). Hodnoty za rok 2018 se vztahují ke čtení.
(4) Průměr za první tři čtvrtletí 2019. Údaje o míře nezaměstnanosti mladých lidí jsou očištěny od sezónních vlivů.

Zdroje: Eurostat, OECD

Tabulka C.4: **Ukazatele v oblasti sociálního začlenění a zdraví**

	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Výdaje na dávky sociálního zabezpečení* (% HDP)						
Nemocenská / zdravotní péče	6,0	6,0	5,8	5,9	5,9	:
zdravotní postižení	1,3	1,3	1,2	1,2	1,1	:
starobní a pozůstalostní důchody	9,3	9,0	8,7	8,6	8,5	:
rodina/děti	1,8	1,7	1,6	1,6	1,6	:
nezaměstnanost	0,7	0,6	0,5	0,5	0,5	:
bydlení	0,3	0,3	0,3	0,3	0,2	:
sociální vyloučení jinde nezařazené	0,3	0,3	0,3	0,3	0,2	:
Celkem	19,6	19,1	18,4	18,3	18,0	:
z toho: dávky s průzkumem majetkových poměrů	0,5	0,5	0,5	0,5	0,4	:
Výdaje vládních institucí podle účelu (% HDP)						
sociální ochrana	13,5	13,1	12,5	12,3	12,0	:
zdraví	7,6	7,6	7,6	7,4	7,5	:
vzdělávání	5,1	5,1	4,9	4,5	4,6	:
Soukromé výdaje na zdravotní péči	13,6	14,1	14,8	15,0	14,8	:
Děti ohrožené chudobou či sociálním vyloučením (% osob ve věku 0–17 let)*	16,4	19,5	18,5	17,4	14,2	13,2
Míra ohrožení chudobou(1)(% celkového počtu obyvatel)	8,6	9,7	9,7	9,7	9,1	9,6
Míra pracujících osob ohrožených chudobou (% zaměstnaných osob)	4,0	3,6	4,0	3,8	3,5	3,4
Míra silné materiální deprivace(2) (% celkového počtu obyvatel)	6,6	6,7	5,6	4,8	3,7	2,8
Míra závažné deprivace v oblasti bydlení(3), podle právního důvodu užívání						
Vlastník, s hypotékou nebo úvěrem	3,3	2,2	1,7	2,3	2,1	2,3
Nájemník, tržní nájemné	10,6	8,9	8,8	9,2	7,0	7,3
Podíl osob žijících v domácnostech s nízkou intenzitou práce(4) (% osob ve věku 0–59)	6,9	7,6	6,8	6,7	5,5	4,5
Prahové hodnoty chudoby, vyjádřené v národní měně za stálých cen*	98 561	99 553	102 238	106 735	110 989	115 847
Střední délka života prožitá ve zdraví						
Ženy	8,9	9,3	8,6	8,9	8,5	:
Muži	8,5	8,5	8,0	8,4	7,6	:
Agregovaný náhradový poměr u důchodů(5)	0,6	0,6	0,5	0,5	0,5	0,5
Index digitální ekonomiky a společnosti (DESI) – aspekt konektivity(6)	:	44,8	56,3	61,4	62,3	:
Giniho koeficient před zdaněním a transfery*	46,0	46,9	46,2	46,1	44,7	:
Giniho koeficient po zdanění a transferech*	24,6	25,1	25,0	25,1	24,5	:

* Ukazatel nezahrnutý do srovnávacího přehledu.
(1) Míra ohrožení chudobou (AROP): podíl osob s ekvivalizovaným disponibilním příjmem nižším než 60 % národního ekvivalizovaného mediánového příjmu.
(2) Podíl osob, které trpí alespoň čtyřmi z následujících druhů deprivací: nemohou si dovolit i) platit nájem nebo účty za domácnost, ii) přiměřeně vytápět svou domácnost, iii) hradit neočekávané výdaje, iv) jíst každý druhý den maso, ryby nebo ekvivalent proteinů, v) strávit jednou za rok týden dovolené mimo domov, vi) vlastnit automobil, vii) vlastnit pračku, viii) vlastnit barevnou televizi nebo ix) vlastnit telefon.
(3) Procentní podíl celkové populace žijící v přelidněných domácnostech a postižené deprivací v oblasti bydlení.
(4) Osoby žijící v domácnostech s velmi nízkou intenzitou práce: podíl osob ve věku 0–59 let žijících v domácnostech, kde dospělí (vyjma nezaopatřených dětí) pracovali v průběhu předchozích 12 měsíců méně než 20 % své celkové potenciální pracovní doby.
(5) Poměr mediánu hrubých důchodů jednotlivců ve věku 65–74 let vůči mediánu hrubých výdělků jednotlivců ve věku 50–59 let.
(6) Využívání pevného vysokorychlostního připojení (33 %), využívání mobilního vysokorychlostního připojení (22 %), rychlost (33 %) a finanční dostupnost (11 %) ze srovnávacího přehledu Digitální agendy.
Zdroje: Eurostat, OECD

Tabulka C.5: **Ukazatele výkonnosti produktových trhů a politiky**

Ukazatele výkonnosti	**2013**	**2014**	**2015**	**2016**	**2017**	**2018**
Růst produktivity práce na[1] osobu (t/t-1) v %						
Růst produktivity práce v průmyslu	-4,32	3,69	0,89	-0,43	7,72	0,00
Růst produktivity práce ve stavebnictví	3,73	6,84	4,40	-2,04	-2,66	3,26
Růst produktivity práce v tržních službách	1,15	2,42	5,42	1,98	1,98	2,83
Růst indexu jednotkových nákladů[2] práce (t/t-1) v %						
Růst jednotkových nákladů práce v průmyslu	5,39	-0,64	1,94	4,48	-0,64	7,00
Růst jednotkových nákladů práce ve stavebnictví	-8,31	-4,32	-0,26	5,62	6,84	4,62
Růst jednotkových nákladů práce v tržních službách	-1,32	0,11	-1,74	2,57	4,62	4,25
Podnikatelské prostředí	**2013**	**2014**	**2015**	**2016**	**2017**	**2018**
Doba potřebná na vymáhání smluv[3] (dny)	678	678	678	678	678	678
Doba potřebná na založení podniku[3] (dny)	30,5	30,5	30,5	24,5	24,5	24,5
Výsledky žádostí MSP o bankovní úvěry[4]	0,73	0,33	0,43	0,19	0,13	0,29
Výzkum a inovace	**2013**	**2014**	**2015**	**2016**	**2017**	**2018**
Intenzita výzkumu a vývoje	1,90	1,97	1,93	1,68	1,79	1,93
Celkové veřejné výdaje na vzdělávání jako % HDP	5,10	5,10	4,90	4,50	4,60	:
Podíl zaměstnaných osob s terciárním vzděláním a/nebo osob zaměstnaných ve vědě a technice jako % celkové zaměstnanosti	37	38	37	38	39	39
Obyvatelstvo s dokončeným terciárním vzděláním[5]	18	19	20	21	21	22
Mladí lidé s dokončeným vyšším sekundárním vzděláním[6]	91	91	90	90	89	90
Obchodní bilance produktů vyspělých technologií jako % HDP	0,40	0,26	-0,91	-0,03	-0,44	-0,44
Trhy produktů a služeb a hospodářská soutěž	**2003**	**2008**	**2013**			**2018***
Regulace produktových trhů OECD[7], celkem	1,88	1,50	1,39			1,30
Regulace produktových trhů OECD[7], maloobchod	1,03	1,23	1,56			1,24
Regulace produktových trhů OECD[7], odborné služby[8]	2,77	2,48	2,36			2,42
Regulace produktových trhů OECD[7], síťová odvětví[9]	2,96	2,45	2,01			1,23

*Přestože hodnoty ukazatelů od roku 2003 do roku 2013 jsou srovnatelné, metodika se v roce 2018 výrazně změnila. Minulé ročníkové soubory údajů nelze tudíž porovnávat s ukazateli regulace trhu výrobků z roku 2018.
(1) Přidaná hodnota ve stálých cenách děleno počtem zaměstnaných osob.
(2) Náhrady zaměstnancům v běžných cenách děleno přidanou hodnotou ve stálých cenách.
(3) Metodiky pro tento ukazatel včetně předpokladů jsou podrobně popsány na adrese: http://www.doingbusiness.org/methodology.
(4) Průměr odpovědí na otázku Q7B_a. „[Bankovní úvěr]: Pokud jste o tento druh financování během uplynulých šesti měsíců požádali a vyjednávali o něm, jaký byl výsledek?“ Odpovědím byly přiřazeny následující kódy: nula, když žádající subjekt získal veškeré prostředky, jedna, když získal 75 % prostředků a více, dva, když získal méně než 75 % prostředků, tři, když byla žádost zamítnuta, a chybějící hodnota, jestliže se žádost stále vyřizuje nebo výsledek není znám.
(5) Procento obyvatelstva ve věku 15–64 let s dokončeným terciárním vzděláním.
(6) Procento obyvatelstva ve věku 20–24 let alespoň s dokončeným vyšším sekundárním vzděláním.
(7) Index: 0 = neregulováno, 6 = nejvíce regulováno. Metodiky pro ukazatele regulace produktových trhů OECD jsou podrobně popsány na adrese:
Http://www.oecd.org/competition/reform/indicatorsofproductmarketregulationhomepage.htm
Vezměte prosím na vědomí, že hodnoty ukazatelů od roku 2003 do roku 2013 jsou srovnatelné, avšak metodika se v roce 2018 výrazně změnila, a proto nelze minulé ročníkové soubory údajů porovnávat s ukazateli regulace trhu výrobků z roku 2018.
(8) Jednoduchý průměr ukazatelů regulace pro advokáty, účetní, architekty a inženýry.
(9) Agregované ukazatele OECD pro regulaci v odvětví energetiky, dopravy a komunikací (ETCR).
Zdroje: Evropská komise, Světová banka – Zpráva o podnikání (vymáhání smluv a doba na založení podniku), OECD (pro ukazatele regulace trhu výrobků), zpráva SAFE (výsledky žádostí MSP o bankovní úvěry).

Tabulka C.6: **Zelený růst**

Výsledky zeleného růstu		2013	2014	2015	2016	2017	2018
Makroekonomické							
Energetická náročnost	kgoe/EUR	0,28	0,26	0,25	0,24	0,24	0,23
Uhlíková náročnost	kg/EUR	0,82	0,78	0,75	0,74	0,71	–
Náročnost na zdroje (reciproční k produktivitě zdrojů)	kg/EUR	0,99	0,99	0,98	0,95	0,91	0,92
Odpadová náročnost	kg/EUR	–	0,14	–	0,15	–	–
Energetická bilance obchodu	% HDP	-4,8	-4,0	-2,4	-2,1	-2,6	-2,9
Váha energie v HICP	%	14,06	14,36	14,42	13,71	13,09	12,78
Rozdíl mezi změnou cen energie a inflací	p. b.	-0,1	-5,7	0,8	-1,1	-3,1	0,0
Reálné jednotkové náklady na energii	% přidané hodnoty	21,3	19,8	19,9	20,1	–	–
Poměr environmentálních daní ke zdanění práce	poměr:	0,12	0,12	0,12	0,12	0,12	–
Ekologické daně	% HDP	2,1	2,1	2,1	2,1	2,1	2,2
Odvětvové							
Energetická náročnost průmyslu	kgoe/EUR	0,13	0,12	0,12	0,11	0,11	0,11
Reálné jednotkové náklady na energii pro výrobní průmysl vyjma rafinace	% přidané hodnoty	17,7	16,1	16,0	16,0	–	–
Podíl energeticky náročných průmyslových odvětví na ekonomice	% HDP	12,55	12,86	12,74	12,30	12,42	11,77
Ceny elektřiny pro průmyslové uživatele stř. velikosti	EUR/kWh	0,10	0,08	0,08	0,07	0,07	0,07
Ceny plynu pro průmyslové uživatele stř. velikosti	EUR/kWh	0,03	0,03	0,03	0,03	0,02	0,03
Veřejný výzkum a vývoj pro energetiku	% HDP	0,02	0,03	0,03	0,03	0,03	0,03
Veřejný výzkum a vývoj pro ochranu živ. prostředí	% HDP	0,01	0,01	0,01	0,01	0,01	0,02
Míra recyklace komunálního odpadu	%	24,2	25,4	29,7	33,6	34,1	34,5
Podíl emisí skleníkových plynů zahrnutých do ETS*	%	52,4	53,6	52,1	51,8	51,8	51,1
Energetická náročnost dopravy	kgoe/EUR	0,77	0,83	0,84	0,85	0,83	0,78
Uhlíková náročnost dopravy	kg/EUR	0,87	0,94	0,95	1,02	0,99	1,02
Bezpečnost dodávek energie							
Závislost na dovozu energie	%	27,4	30,1	31,9	32,6	37,2	–
Agregovaný index koncentrace dodavatelů	HHI	33,5	27,2	30,4	32,6	33,4	–
Diverzifikace skladby zdrojů energie	HHI	26,3	25,6	25,5	25,7	24,7	24,6

Všechny makro ukazatele náročnosti jsou vyjádřeny jako poměr fyzického množství k HDP (v cenách roku 2010).
Energetická náročnost: hrubá domácí spotřeba energie (v kgoe) děleno HDP (v EUR).
Uhlíková náročnost: emise skleníkových plynů (v kg ekvivalentu CO2) děleno HDP (v EUR)
Náročnost na zdroje: domácí spotřeba materiálů (v kg) děleno HDP (v EUR).
Odpadová náročnost: odpad (v kg) děleno HDP (v EUR).
Energetická bilance obchodu: bilance vývozu a dovozu energie vyjádřená jako % HDP.
váha energie v HISC: podíl „energetických" položek ve spotřebním koši použitém pro sestavení HISC.
Rozdíl mezi změnou cen energie a inflací: energetická složka HISC a celková inflace HISC (roční % změna).
Reálné jednotkové náklady na energii: reálné náklady na energii jako procento celkové přidané hodnoty pro ekonomiku.
Energetická náročnost průmyslu: konečná spotřeba energie v průmyslu (v kgoe) děleno hrubou přidanou hodnotou průmyslu (v EUR z roku 2010).
Reálné jednotkové náklady na energii pro výrobní průmysl vyjma rafinace: reálné náklady jako procento přidané hodnoty pro výrobní odvětví.
Podíl energeticky náročných průmyslových odvětví na ekonomice: podíl hrubé přidané hodnoty energeticky náročných průmyslových odvětví na HDP.
Ceny elektřiny a plynu pro průmyslové uživatele střední velikosti: pásmo spotřeby 500–2 000 MWh a 10 000–100 000 GJ, údaje bez DPH.
Míra recyklace komunálního odpadu: poměr recyklovaného a kompostovaného komunálního odpadu ke komunálnímu odpadu celkem.
Veřejný výzkum a vývoj pro energetiku nebo životní prostředí: veřejné výdaje na výzkum a vývoj pro tyto kategorie jako % HDP.
Podíl emisí skleníkových plynů zahrnutých do systému EU pro obchodování s emisemi (ETS) (vyjma letectví): založeno na emisích skleníkových plynů
(kromě využívání půdy, změny ve využívání půdy a lesnictví), které členské státy vykázaly Evropské agentuře pro životní prostředí.
Energetická náročnost dopravy: konečná spotřeba energie v dopravě včetně mezinárodního letectví (kgoe) děleno hrubou přidanou hodnotou v odvětví dopravy a skladování (v EUR z roku 2010).
Uhlíková náročnost dopravy: emise skleníkových plynů v odvětví v dopravy a skladování (kgoe) děleno hrubou přidanou hodnotou v odvětví dopravy a skladování (v EUR z roku 2010).
Závislost na dovozu energie: čistý dovoz energie děleno hrubou domácí spotřebou energie včetně spotřeby paliv z mezinárodních zásobníků.
Agregovaný index koncentrace dodavatelů: Herfindahlův index vypočítaný z ropy, plynu a černého uhlí. Nižší hodnoty znamenají větší diverzifikaci, a tudíž menší riziko.
Diverzifikace skladby zdrojů energie: Herfindahlův index vypočítaný ze zemního plynu, veškerých ropných produktů, výroby tepla z jaderné energie, energie z obnovitelných zdrojů a tuhých paliv. Nižší hodnoty znamenají větší diverzifikaci.
* Evropská komise a Evropská agentura pro životní prostředí – prozatímní údaje z roku 2018.
Zdroje: Evropská komise a Evropská agentura pro životní prostředí (podíl emisí skleníkových plynů, na něž se vztahuje systém ETS), Evropská komise (environmentální daně vůči zdanění práce a HDP), Eurostat (všechny ostatní ukazatele).

PŘÍLOHA D: INVESTIČNÍ POKYNY K FONDU PRO SPRAVEDLIVOU TRANSFORMACI NA OBDOBÍ 2021–2027 PRO ČESKOU REPUBLIKU

V návaznosti na návrh Komise představuje tato příloha([23]) předběžné stanovisko útvarů Komise k prioritním investičním oblastem a k rámcovým podmínkám pro účinné provádění investic z Fondu pro spravedlivou transformaci na období 2021–2027 v České republice. Tyto prioritní investiční oblasti vycházejí z širší analýzy teritorií v České republice, jež se potýkají s vážnými sociálně-ekonomickými problémy vyplývajícími z procesu transformace na klimaticky neutrální ekonomiku Unie do roku 2050 posuzovanými ve zprávě. Tato příloha poskytuje základ pro jednání mezi Českou republikou a útvary Komise, jakož i relevantní pokyny pro členské státy při vypracovávání jejich územních plánů spravedlivé transformace, které vytvoří základ pro programování Fondu pro spravedlivou transformaci. Investice z Fondu pro spravedlivou transformaci doplňují investice v rámci financování politiky soudržnosti, pro něž byly pokyny ve formě přílohy D uvedeny ve zprávě o zemi za rok 2019 pro Českou republiku([24]).

K uhelným regionům České republiky patří Moravskoslezský kraj a Severozápad (ten zahrnuje Karlovarský a Ústecký kraj). Na těžební činnosti se přímým způsobem podílí přibližně 18 000 osob. Očekává se, že proces transformace se dotkne místních komunit závislých na těžbě uhlí a uhelné energetice; v těchto odvětvích je totiž zaměstnáno více než 21 000 osob a představují více než 19 000 nepřímých pracovních míst v zemi – v regionu Severozápad je to přes 10 000 nepřímých pracovních míst, v Moravskoslezském kraji přibližně 4 000 a dalších více než 5 000 v jiných českých regionech. Dopad transformace by mohl být prohlouben tím, že tyto oblasti se již v současné době řadí mezi nejchudší oblasti v zemi.

Moravskoslezský kraj je krajem s nejrozsáhlejší těžbou černého uhlí v Česku (28 % celkové rozlohy je součástí Ostravsko-karvinské uhelné pánve). Má tři aktivní doly a připadá na něj více než 10 000 přímých pracovních míst v uhelném průmyslu.

V Ústeckém kraji, kde se těží 80 % hnědého uhlí z České republiky (Severočeská uhelná pánev), existuje přes 5 000 pracovních míst souvisejících s uhlím, jsou zde čtyři uhelné doly, největší uhelné elektrárny v České republice (Prunéřov, Tušimice, Ledvice a Počerady) a vysoká koncentrace podniků chemického průmyslu.

V Karlovarském kraji (se dvěma hnědouhelnými doly a nejnižším HDP na obyvatele v České republice) je těžební společnost nacházející se v okrese Sokolov (který vykazuje nejvyšší počet sociálně vyloučených území v České republice) největším zaměstnavatelem s přibližně 3 000 pracovními místy. Dalších více než 1 000 pracovních míst je spojeno s výrobou energie a souvisejícím průmyslem.

Na základě tohoto předběžného posouzení Fond pro spravedlivou transformaci zcela jistě zaměří svou intervenci právě na tyto kraje. Očekává se, že Moravskoslezský, Ústecký a Karlovarský kraj zaznamenají značné ztráty pracovních míst, což by reálně nemuselo být zcela vykompenzováno vytvořením a rozvojem malých a středních podniků. Výjimečně a pokud to bude nezbytné pro provádění územního plánu spravedlivé transformace, by tudíž mohla být zvážena podpora produktivních investic do velkých podniků.

Sociální problémy, které účinná a spravedlivá transformace nastoluje, budou vyžadovat diverzifikaci regionálních ekonomik, vytváření nových obchodních příležitostí, zvyšování kvalifikace pracovníků či jejich rekvalifikaci, jakož i posílenou podporu energie z obnovitelných zdrojů, energetickou účinnost a odstranění ekologické zátěže z kontaminovaných lokalit.

Aby bylo možné řešit tyto problémy spojené s transformací, byly stanoveny vysoce prioritní investiční potřeby. Důležitý rámec pro stanovení priorit pro inovace na podporu hospodářské transformace poskytují strategie pro inteligentní specializaci. Klíčová opatření Fondu pro spravedlivou transformaci by mohla být zaměřena zejména na:

([23]) Tuto přílohu je třeba posoudit ve spojení s návrhem nařízení Evropského parlamentu a Rady o Fondu pro spravedlivou transformaci na období 2021–2027 (COM(2020) 22) od EK a návrhem nařízení Evropského parlamentu a Rady o společných ustanoveních o Evropském fondu pro regionální rozvoj, Evropském sociálním fondu plus, Fondu soudržnosti a Evropském námořním a rybářském fondu a finančních pravidel pro tyto fondy a pro Azylový a migrační fond, Fond pro vnitřní bezpečnost a Nástroj pro správu hranic a víza (COM(2020) 23) od EK.

([24]) Pracovní dokument útvarů Komise SWD(2019) 1002 final.

- investice do zavádění technologií a infrastruktur pro cenově dostupnou čistou energii, do snižování emisí skleníkových plynů, energetické účinnosti a energie z obnovitelných zdrojů;
- investice do zakládání nových podniků, mimo jiné prostřednictvím podnikatelských inkubátorů a poradenských služeb;
- produktivní investice do MSP, včetně začínajících podniků, jež povedou k ekonomické diverzifikaci a rekonverzi;
- zvyšování kvalifikace pracovníků či jejich rekvalifikaci;
- investice do obnovy a dekontaminace lokalit, rekultivace půdy a projektů pro nové využití.

Pro další podporu inteligentního rozvoje na krajské i místní úrovni byly proto rovněž formulovány vysoce prioritní potřeby. Související opatření Fondu pro spravedlivou transformaci by mohla být zaměřena zejména na:

- investice do výzkumu a inovací a podporu přenosu pokročilých technologií;
- investice do digitalizace a digitálního propojení;
- technickou pomoc.

Za účelem zmírnění environmentálních a sociálně-ekonomických nákladů transformace byly dále formulovány potřeby v oblasti investic. Související opatření Fondu pro spravedlivou transformaci by mohla být zaměřena zejména na:

- investice do posílení oběhového hospodářství mimo jiné předcházením vzniku odpadů, snižováním jeho objemu, účinným využíváním zdrojů, opětovným používáním, opravami a recyklací;
- pomoc uchazečům o zaměstnání při hledání zaměstnání;
- aktivní začleňování uchazečů o zaměstnání.

PŘÍLOHA E: POKROK PŘI PLNĚNÍ CÍLŮ UDRŽITELNÉHO ROZVOJE

Posouzení krátkodobého pokroku České republiky v plnění cílů udržitelného rozvoje([25])

Tabulka E.1 uvádí údaje pro Českou republiku a EU-28 pro ukazatele zahrnuté do souboru ukazatelů EU pro cíle udržitelného rozvoje, který použil Eurostat pro sledování pokroku při plnění cílů udržitelného rozvoje v kontextu EU([26]). Jelikož se krátkodobý trend na úrovni EU posuzuje za období 5 let, je uvedena hodnota na začátku období a nejnovější dostupná hodnota. Ukazatele jsou pravidelně aktualizovány v oddíle internetových stránek Eurostatu věnovaném ukazatelům udržitelného rozvoje.

Tabulka E.1: **Ukazatele pro měření pokroku České republiky v plnění cílů udržitelného rozvoje**

Cíle udrž. rozvoje / Podtéma	Ukazatel	Jednotka	Česká republika				EU-28			
			Zahajující		Poslední		Zahajující		Poslední	
			rok	hodnota	rok	hodnota	rok	hodnota	rok	hodnota
Cíl č. 1 – Konec chudoby										
Vícerozměrná chudoba	Osoby ohrožené chudobou nebo sociálním vyloučením	% obyvatel	2013	14,6	2018	12,2	2013	24,6	2018	21,9
	Osoby ohrožené příjmovou chudobou po sociálních transferech	% obyvatel	2013	8,6	2018	9,6	2013	16,7	2018	17,1
	Osoby trpící silnou materiální deprivací	% obyvatel	2013	6,6	2018	2,8	2013	9,6	2018	5,8
	Osoby žijící v domácnostech s velmi nízkou intenzitou práce	% obyvatel ve věku 0 až 59 let	2013	6,9	2018	4,5	2013	11,0	2018	8,8
	Míra ohrožení chudobou pracujících	% obyvatel ve věku 18 nebo více let	2013	4,0	2018	3,4	2013	9,0	2018	9,5
Základní potřeby	Osoby žijící v obydlích s prosakující střechou, vlhkými zdmi, podlahami nebo základy nebo trouchnivějícími okenními rámy nebo podlahou	% obyvatel	2013	10,0	2018	7,7	2013	15,6	2018	13,9
	Subjektivně neuspokojená potřeba zdravotní péče	% obyvatel ve věku 16 nebo více let	2013	1,0	2018	0,3	2013	3,7	2018	2,0
	Osoby, jež v domácnosti nemají vanu, sprchu ani vnitřní splachovací toaletu	% obyvatel	2013	0,4	2018	0,3	2013	2,2	2018	1,7
	Osoby, jež nemohou přiměřeně vytápět domácnost	% obyvatel	2013	6,2	2018	2,7	2013	10,7	2018	7,3
	Míra přelidněnosti	% obyvatel	2013	21,0	2018	15,7	2013	17,0	2018	15,5
Cíl č. 2 – Konec hladu										
Podvýživa	Míra obezity	% obyvatel ve věku 18 nebo více let	2014	19,3	2017	20,5	2014	15,9	2017	15,2
Udržitelná zemědělská produkce	Příjem ze zemědělské činnosti na výrobního činitele na roční pracovní jednotku (AWU)	EUR, zřetězené objemy (2010)	2012	17 325	2017	19 840	2012	14 865	2017	17 304
	Vládní podpora pro zemědělský výzkum a vývoj	v milionech EUR	2014	40,7	2019	55,4	2013	3 048,6	2018	3 242,5
	Plocha využívaná k ekologické produkci	% využívané zemědělské plochy	2013	13,5	2018	14,8	2013	5,7	2018	7,5
	Hrubá bilance dusíku na zemědělské plochy	kg na hektar	2012	88	2017	101	2010	49	2015	51
Dopady zemědělské produkce na životní prostředí	Emise amoniaku ze zemědělství	kg na ha využívané zemědělské plochy	2012	17,9	2017	17,2	2011	19,7	2016	20,3
	Dusičnany v podzemní vodě	mg NO_3 na litr	2012	19,1	2017	17,7	2012	19,2	2017	19,1
	Odhadovaná eroze půdy vodou	km^2	2010	976,1	2016	955,5	2010	207 232,2	2016	205 294,5
	Indikátor běžných druhů ptáků zemědělské krajiny	indikátor 2000 = 100	Nepoužije se	:	Nepoužije se	:	2013	83,9	2018	80,7
Cíl č. 3 – Zdraví a kvalitní život										
Zdravé životy	Střední délka života při narození	roky	2012	78,1	2017	79,1	2012	80,3	2017	80,9
	Podíl osob s dobrým nebo velmi dobrým subjektivním zdravím	% obyvatel ve věku 16 nebo více let	2013	59,7	2018	62,1	2013	67,3	2018	69,2
Faktory ovlivňující zdraví	Prevalence kuřáků	% obyvatel ve věku 15 nebo více let	2012	29	2017	29	2014	26	2017	26
	Míra obezity	% obyvatel ve věku 18 nebo více let	2014	19,3	2017	20,5	2014	15,9	2017	15,2
	Osoby žijící v domácnostech, jež se domnívají, že trpí hlukem	% obyvatel	2013	14,9	2018	14,6	2013	18,8	2018	18,3
	Vystavení ovzduší znečištěnému tuhými znečišťujícími látkami ($PM_{2.5}$)	$\mu g/m^3$	2012	19,2	2017	18,4	2012	16,8	2017	14,1
Příčiny úmrtí	Úmrtnost v důsledku chronických onemocnění	počet na 100 000 osob mladších 65 let	2011	162,9	2016	135,0	2011	132,5	2016	119,0
	Úmrtnost v důsledku tuberkulózy, HIV a žloutenky	počet na 100 000 osob	2011	2,1	2016	0,9	2011	3,4	2016	2,6
	Osoby usmrcené při pracovních úrazech	počet na 100 000 zaměstnaných osob	2012	2,40	2017	1,82	2012	1,91	2017	1,65
	Počet osob usmrcených při silničních nehodách	Počet usmrcených osob	2012	742	2017	577	2012	28 231	2017	25 257
Přístup ke zdravotní péči	Subjektivně neuspokojená potřeba zdravotní péče	% obyvatel ve věku 16 nebo více let	2013	1,0	2018	0,3	2013	3,7	2018	2,0

[pokračování na další straně]

([25]) Údaje získané 9. února 2020 z databáze Eurostatu (oficiální soubor ukazatelů EU v oblasti cílů udržitelného rozvoje; viz https://ec.europa.eu/eurostat/web/sdi/main-tables).

([26]) Soubor ukazatelů EU pro cíle udržitelného rozvoje je v případě potřeby uveden do souladu se seznamem celosvětových ukazatelů OSN, přičemž se bere na vědomí, že ukazatele OSN jsou vybírány pro podávání zpráv na celosvětové úrovni, a nejsou tudíž vždy relevantní v kontextu EU. Ukazatele EU pro cíle udržitelného rozvoje mají silné vazby na politické iniciativy EU.

Tabulka (pokračování)

Cíle udrž. rozvoje / Podtéma	Ukazatel	Jednotka	Česká republika				EU-28			
			Zahajující		Poslední		Zahajující		Poslední	
			rok	hodnota	rok	hodnota	rok	hodnota	rok	hodnota
Cíl č. 4 – Kvalitní vzdělání										
Základní vzdělání	Osoby předčasně opouštějící vzdělávací systém	% obyvatel ve věku 18 až 24 let	2013	5,4	2018	6,2	2013	11,9	2018	10,6
	Účast na předškolním vzdělávání	% věkové skupiny ve věku od čtyř let do věku zahájení povinné školní docházky	2012	86,1	2017	92,0	2012	94,0	2017	95,4
	Nedostatečné dovednosti ve čtení	% 15letých studentů	2015	22,0	2018	20,7	2015	19,7	2018	21,7
	Mladí lidé, kteří nejsou zaměstnáni ani se neúčastní vzdělávání a odborné přípravy	% obyvatel ve věku 15 až 29 let	2013	12,8	2018	9,5	2013	15,9	2018	12,9
terciární vzdělávání	Dosažené terciární vzdělání	% obyvatel ve věku 30 až 34 let	2013	26,7	2018	33,7	2013	37,1	2018	40,7
	Míra zaměstnanosti čerstvých absolventů	% obyvatel ve věku 20 až 34 let	2013	80,4	2018	89,6	2013	75,4	2018	81,7
Vzdělávání dospělých	Účast na vzdělávání dospělých	% obyvatel ve věku 25 až 64 let	2013	10,0	2018	8,5	2013	10,7	2018	11,1
Cíl č. 5 – Rovnost žen a mužů										
Násilí na základě pohlaví	Fyzické a sexuální násilí na ženách prožité během 12 měsíců před pohovorem	% žen	Nepoužije se	:	2012	8	Nepoužije se	:	2012	8
Vzdělávání	Genderové rozdíly u osob předčasně opouštějících vzdělávací systém	procentních bodů, osoby ve věku 18–24 let	2013	0,1	2018	0,3	2013	3,4	2018	3,3
	Genderové rozdíly u dosaženého terciárního vzdělání	procentních bodů, osoby ve věku 30–34 let	2013	5,6	2018	13,3	2013	8,5	2018	10,1
	Genderové rozdíly u míry zaměstnanosti čerstvých absolventů	procentních bodů, osoby ve věku 20–34 let	2013	14,4	2018	12,6	2013	4,4	2018	3,4
Zaměstnanost	Neočištěné rozdíly v odměňování žen a mužů	% průměrného hrubého hodinového výdělku mužů	2012	22,5	2017	21,1	2012	17,4	2017	16,0
	Rozdíl mezi zaměstnaností žen a mužů	procentních bodů, osoby ve věku 20-64 let	2013	17,2	2018	15,2	2013	11,7	2018	11,6
	Genderové rozdíly v neaktivní populaci v důsledku nesení odpovědnosti	procentních bodů, osoby ve věku 20-64 let	2013	31,2	2018	37,0	2013	25,5	2018	27,1
Vedoucí pozice	Místa zastávaná ženami ve vnitrostátních parlamentech a vládních institucích	% míst	2014	19,2	2019	20,6	2014	27,2	2019	31,5
	Místa zastávaná ženami ve vrcholném vedení	% členů správních rad	2014	3,5	2019	18,5	2014	20,2	2019	27,8
Cíl č. 6 – Pitná voda, kanalizace										
Sanitační zařízení	Osoby, jež v domácnosti nemají vanu, sprchu ani vnitřní splachovací toaletu	% obyvatel	2013	0,4	2018	0,3	2013	2,2	2018	1,7
	Obyvatelstvo napojené alespoň na sekundární čištění odpadních vod	% obyvatel	2012	78,0	2017	82,3	Nepoužije se	:	Nepoužije se	:
Kvalita vody	Biochemická spotřeba kyslíku v řekách	mg O_2 na litr	2012	2,79	2017	2,71	2012	2,06	2017	2,00
	Dusičnany v podzemní vodě	mg NO_3 na litr	2012	19,1	2017	17,7	2012	19,2	2017	19,1
	Fosfáty v řekách	mg PO_4 na litr	2012	0,131	2017	0,131	2012	0,096	2017	0,093
	Vnitrozemská koupaliště s vynikající kvalitou vody	% koupališť s vynikající kvalitou vody	2013	76,4	2018	81,7	2013	76,5	2018	80,8
Účinné využívání vody	Indikátor spotřeby vody	% dlouhodobě průměrně dostupné vody (LTAA)	2012	11,5	2017	10,2	Nepoužije se	:	Nepoužije se	:
Cíl č. 7 – Dostupná a čistá energie										
Spotřeba energie	Spotřeba primární energie	milionů tun ropného ekvivalentu (Mtoe)	2013	40,9	2018	40,4	2013	1 577,4	2018	1 551,9
	Konečná spotřeba energie	milionů tun ropného ekvivalentu (Mtoe)	2013	24,2	2018	25,3	2013	1 115,5	2018	1 124,1
	Konečná spotřeba energie v domácnostech na obyvatele	kgoe	2013	691	2018	663	2013	605	2018	552
	Energetická produktivita	EUR na kgoe	2013	3,6	2018	4,3	2013	7,6	2018	8,5
	Intenzita emisí skleníkových plynů ze spotřebované energie	indikátor 2000 = 100	2012	82,4	2017	76,9	2012	91,5	2017	86,5
Dodávka energie	Podíl energie z obnovitelných zdrojů v hrubé konečné spotřebě energie	%	2013	13,9	2018	15,2	2013	15,4	2018	18,0
	Závislost na dovozu energie	% dovozu v hrubé dostupné energii	2013	27,4	2018	36,8	2013	53,2	2018	55,7
Přístup k cenově dostupné energii	Osoby, jež nemohou přiměřeně vytápět domácnost	% obyvatel	2013	6,2	2018	2,7	2013	10,7	2018	7,3

[pokračování na další straně]

Tabulka (pokračování)

Cíle udrž. rozvoje / Podtéma	Ukazatel	Jednotka	Česká republika				EU-28			
			Zahajující		Poslední		Zahajující		Poslední	
			rok	hodnota	rok	hodnota	rok	hodnota	rok	hodnota
Cíl č. 8 – Důstojná práce a hospodářský růst										
Udržitelný hospodářský růst	Reálný HDP na obyvatele	EUR na obyvatele, zřetězené objemy (2010)	2013	14 980	2018	17 620	2013	25 750	2018	28 280
	Podíl investic na HDP	% HDP	2013	25,1	2018	25,6	2013	19,5	2018	20,9
	Produktivita zdrojů	EUR na kg, zřetězené objemy (2010)	2013	1,02	2018	1,09	2013	1,98	2018	2,04
Zaměstnanost	Mladí lidé, kteří nejsou zaměstnáni ani se neúčastní vzdělávání a odborné přípravy	% obyvatel ve věku 15 až 29 let	2013	12,8	2018	9,5	2013	15,9	2018	12,9
	Míra zaměstnanosti	% obyvatel ve věku 20 až 64 let	2013	72,5	2018	79,9	2013	68,4	2018	73,2
	Míra dlouhodobé nezaměstnanosti	% ekonomicky aktivního obyvatelstva	2013	3,0	2018	0,7	2013	5,1	2018	2,9
	Genderové rozdíly v neaktivní populaci v důsledku nesení odpovědnosti	procentních bodů, osoby ve věku 20-64 let	2013	31,2	2018	37,0	2013	25,5	2018	27,1
Důstojná práce	Osoby usmrcené při pracovních úrazech	počet na 100 000 zaměstnaných osob	2012	2,40	2017	1,82	2012	1,91	2017	1,65
	Míra ohrožení chudobou pracujících	% obyvatel	2013	4	2018	3,4	2013	9	2018	9,5
Cíl č. 9 – Průmysl, inovace a infrastruktura										
Výzkum a vývoj a inovace	Hrubé vnitrostátní výdaje na výzkum a vývoj	% HDP	2013	1,90	2018	1,93	2013	2,01	2018	2,12
	Zaměstnanost ve výrobě založené na vysoce a středně vyspělých technologiích a ve službách náročných na znalosti	% celkové zaměstnanosti	2013	43,1	2018	44,6	2013	45,0	2018	46,1
	pracovníci ve výzkumu a vývoji	% ekonomicky aktivního obyvatelstva	2013	1,19	2018	1,42	2013	1,15	2018	1,36
	Patentové přihlášky u Evropského patentového úřadu (EPO)	počet	2012	232	2017	357	2012	56 772	2017	54 649
Udržitelná doprava	Podíl autobusů a vlaků v celkové osobní dopravě	% osobokilometrů v pozemní dopravě celkově	2012	26,0	2017	26,7	2012	17,2	2017	16,7
	Podíl železnice a vnitrozemských vodních cest na celkové přepravě zboží	% tunokilometrů v celkové přepravě zboží	2012	30,6	2017	26,9	2012	25,4	2017	23,3
	Průměrné emise CO2 na km z nových osobních automobilů	g CO_2 na km	2013	134,6	2018	125,6	2014	123,4	2018	120,4
Cíl č. 10 – Méně nerovností										
Nerovnosti uvnitř zemí	Relativní propad příjmů	% vzdálenosti od hranice chudoby	2013	16,6	2018	15,0	2013	23,8	2018	24,6
	Distribuce příjmů	koeficient příjmové nerovnosti	2013	3,4	2018	3,3	2013	5,0	2018	5,2
	Podíl 40 % obyvatel nacházejících se na spodní příjmové hladině	% příjmu	2013	25,1	2018	25,1	2013	21,1	2018	21,0
	Osoby ohrožené příjmovou chudobou po sociálních transferech	% obyvatel	2013	8,6	2018	9,6	2013	16,7	2018	17,1
Nerovnosti mezi zeměmi	HDP na obyvatele upravená s ohledem na kupní sílu	Reálné výdaje na obyvatele (ve standardu kupní síly)	2013	22 400	2018	28 000	2013	26 800	2018	31 000
	Upravený hrubý disponibilní příjem domácností na obyvatele	Standard kupní síly (PPS) na obyvatele	2013	15 465	2018	18 857	2013	20 392	2018	22 824
	Financování pro rozvojové země	v milionech EUR, v běžných cenách	2012	171	2017	109	2012	147 962	2017	155 224
	Dovoz z rozvojových zemí	v milionech EUR, v běžných cenách	2013	12 005	2018	21 336	2013	817 475	2018	1 013 981
Migrace a sociální začlenění	Žádosti o azyl	Kladná prvoinstanční rozhodnutí, na milion obyvatel	2013	33	2018	15	2013	213	2018	424
Cíl č. 11 – Trvale udržitelná města a obce										
Kvalita života v městech a obcích	Míra přelidněnosti	% obyvatel	2013	21,0	2018	15,7	2013	17,0	2018	15,5
	Osoby žijící v domácnostech, jež se domnívají, že trpí hlukem	% obyvatel	2013	14,9	2018	14,6	2013	18,8	2018	18,3
	Vystavení ovzduší znečištěnému tuhými znečišťujícími látkami ($PM_{2.5}$)	$\mu g/m^3$	2012	19,2	2017	18,4	2012	16,8	2017	14,1
	Osoby žijící v obydlích s prosakující střechou, vlhkými zdmi, podlahami nebo základy nebo trouchnivějícími okenními rámy nebo podlahou	% obyvatel	2013	10,0	2018	7,7	2013	15,6	2018	13,9
	Obyvatelstvo, které ve své oblasti hlásí skutky zločinu, násilí nebo vandalismu	% obyvatel	2013	13,9	2018	7,9	2013	14,5	2018	12,7
Udržitelná mobilita	Počet osob usmrcených při silničních nehodách	Počet usmrcených osob	2012	742	2017	577	2012	28 231	2017	25 257
	Podíl autobusů a vlaků v celkové osobní dopravě	% osobokilometrů v pozemní dopravě celkově	2012	26,0	2017	26,7	2012	17,2	2017	16,7
Negativní dopady na životní prostředí	Oblast osídlení na obyvatele	m^2	2009	623,6	2015	616,1	2012	625,0	2015	653,7
	Míra recyklace komunálního odpadu	% celkem vytvořeného odpadu	2013	24,2	2018	34,5	2013	41,7	2018	47,0
	Obyvatelstvo napojené alespoň na sekundární čištění odpadních vod	% obyvatel	2012	78,0	2017	82,3	Nepoužije se	:	Nepoužije se	:

[pokračování na další straně]

Tabulka (pokračování)

Cíle udrž. rozvoje / Podtéma	Ukazatel	Jednotka	Česká republika				EU-28			
			Zahajující		Poslední		Zahajující		Poslední	
			rok	hodnota	rok	hodnota	rok	hodnota	rok	hodnota
Cíl č. 12 – Odpovědná spotřeba a výroba										
Oddělení dopadů na životní prostředí od hospodářského růstu	Spotřeba toxických chemických látek	v milionech tun	Nepoužije se	:	Nepoužije se	:	2013	300,3	2018	313,9
	Produktivita zdrojů	EUR na kg, zřetězené objemy (2010)	2013	1,02	2018	1,09	2013	1,98	2018	2,04
	Průměrné emise CO2 na km z nových osobních automobilů	g CO_2 na km	2013	134,6	2018	125,6	2014	123,4	2018	120,4
	Energetická produktivita	EUR na kgoe	2013	3,6	2018	4,3	2013	7,6	2018	8,5
Spotřeba energie	Spotřeba primární energie	milionů tun ropného ekvivalentu (Mtoe)	2013	40,9	2018	40,4	2013	1 577,4	2018	1 551,9
	Konečná spotřeba energie	milionů tun ropného ekvivalentu (Mtoe)	2013	24,2	2018	25,3	2013	1 115,5	2018	1 124,1
	Podíl energie z obnovitelných zdrojů v hrubé konečné spotřebě energie	%	2013	13,9	2018	15,2	2013	15,4	2018	18,0
Vznik odpadů a nakládání s nimi	Míra využití oběhového materiálu	% materiálového vstupu pro domácí použití	2012	6,3	2017	8,1	2012	11,5	2017	11,7
	Vznik odpadů vyjma hlavních druhů minerálního odpadu	kg na obyvatele	2012	1 197	2016	1 214	2012	1 716	2016	1 772
	Míra recyklace odpadů vyjma hlavních druhů minerálního odpadu	% celkem zpracovaného odpadu	2012	58	2016	60	2012	55	2016	57
Cíl č. 13 – Opatření v oblasti klimatu										
Zmírňování změny klimatu	Emise skleníkových plynů	indikátor 1990 = 100	2012	67,8	2017	65,3	2012	82,1	2017	78,3
	Intenzita emisí skleníkových plynů ze spotřebované energie	indikátor 2000 = 100	2012	82,4	2017	76,9	2012	91,5	2017	86,5
	Spotřeba primární energie	milionů tun ropného ekvivalentu (Mtoe)	2013	40,9	2018	40,4	2013	1 577,4	2018	1 551,9
	Konečná spotřeba energie	milionů tun ropného ekvivalentu (Mtoe)	2013	24,2	2018	25,3	2013	1 115,5	2018	1 124,1
	Podíl energie z obnovitelných zdrojů v hrubé konečné spotřebě energie	%	2013	13,9	2018	15,2	2013	15,4	2018	18,0
	Průměrné emise CO2 na km z nových osobních automobilů	g CO_2 na km	2013	134,6	2018	125,6	2014	123,4	2018	120,4
Dopady (změny) klimatu	Střední odchylka povrchové teploty v Evropě	Odchylka teploty v °C, porovnáno s průměrem z let 1850–1899	Nepoužije se	:	Nepoužije se	:	2013	1,4	2018	2,1
	Hospodářské ztráty související s klimatem	v miliardách EUR, v hodnotách z roku 2017	Nepoužije se	:	Nepoužije se	:	2012	2 719	2017	2 649
	Střední hodnota kyselosti oceánů	hodnota pH	Nepoužije se	:	Nepoužije se	:	2013	8,06	2018	8,06
Podpora opatření v oblasti klimatu	Příspěvek k mezinárodnímu závazku 100 miliard USD na výdaje související s klimatem	v milionech EUR, v běžných cenách	Nepoužije se	:	2017	7,1	Nepoužije se	:	2017	20 388,7
Cíl č. 14 – Život ve vodě										
Zdraví oceánů	Pobřežní koupaliště s vynikající kvalitou vody	% koupališť s vynikající kvalitou vody	Nepoužije se	:	Nepoužije se	:	2013	85,5	2018	87,1
	Střední hodnota kyselosti oceánů	hodnota pH	Nepoužije se	:	Nepoužije se	:	2013	8,06	2018	8,06
Zachování mořského prostředí	Rozloha mořských lokalit sítě NATURA 2000	km^2	Nepoužije se	:	Nepoužije se	:	2013	251 566	2018	551 899
Udržitelný rybolov	Odhadované trendy v biomase rybích populací	indikátor 2003 = 100	Nepoužije se	:	Nepoužije se	:	2012	110,0	2017	136,0
	Posouzené rybí populace přesahující míru úmrtnosti způsobenou rybolovem při maximálním udržitelném výnosu (FMSY)	% rybích populací přesahujících míru úmrtnosti způsobenou rybolovem při maximálním udržitelném výnosu ($F>F_{MSY}$)	Nepoužije se	:	Nepoužije se	:	2012	52,9	2017	42,7
Cíl č. 15 – Život na souši										
Status ekosystémů	Podíl plochy lesa	% celkové rozlohy souše	2009	37,0	2015	37,7	2012	40,3	2015	41,6
	Biochemická spotřeba kyslíku v řekách	mg O_2 na litr	2012	2,79	2017	2,71	2012	2,06	2017	2,00
	Dusičnany v podzemní vodě	mg NO_3 na litr	2012	19,1	2017	17,7	2012	19,2	2017	19,1
	Fosfáty v řekách	mg PO_4 na litr	2012	0,131	2017	0,131	2012	0,096	2017	0,093
Znehodnocování půdy	Indikátor zakrytí půdy	indikátor 2006 = 100	2009	101,6	2015	103,4	2009	101,7	2015	104,2
	Odhadovaná eroze půdy vodou	km^2	2010	976,1	2016	955,5	2010	207 232,2	2016	205 294,5
	Oblast osídlení na obyvatele	m^2	2009	623,6	2015	616,1	2012	625,0	2015	653,7
Biologická rozmanitost	Rozloha suchozemských lokalit sítě NATURA 2000	km^2	2013	11 062	2018	11 148	2013	787 766	2018	784 252
	Indikátor běžných druhů ptáků	indikátor 2000 = 100	Nepoužije se	:	Nepoužije se	:	2013	94,7	2018	93,5
	Indikátor motýlů v travních porostech	indikátor 2000 = 100	Nepoužije se	:	Nepoužije se	:	2012	72,2	2017	74,1

[pokračování na další straně]

Tabulka (pokračování)

Cíle udrž. rozvoje / Podtéma	Ukazatel	Jednotka	Česká republika				EU-28			
			Zahajující		Poslední		Zahajující		Poslední	
			rok	hodnota	rok	hodnota	rok	hodnota	rok	hodnota
Cíl č. 16 – Mír, spravedlnost a silné instituce										
Mír a osobní bezpečnost	Úmrtnost v důsledku zabití	počet na 100 000 osob	2011	0,9	2016	0,5	2011	0,9	2016	0,6
	Obyvatelstvo, které ve své oblasti hlásí skutky zločinu, násilí nebo vandalismu	% obyvatel	2013	13,9	2018	7,9	2013	14,5	2018	12,7
	Fyzické a sexuální násilí na ženách prožité během 12 měsíců před pohovorem	% žen	Nepoužije se	:	2012	8	Nepoužije se	:	2012	8
Přístup ke spravedlnosti	Výdaje vládních institucí na soudní spory celkem	v milionech EUR	2012	462	2017	579	2012	48 381	2017	51 027
	Vnímaná nezávislost soudního systému	% obyvatel	2016	47	2019	51	2016	52	2019	56
Důvěra v instituce	Indikátor vnímání korupce	bodová stupnice od 0 (vysoce korupční) do 100 (velmi čisté)	2013	48	2018	59	Nepoužije se	:	Nepoužije se	:
	Obyvatelstvo s důvěrou v Parlament EU	% obyvatel	2013	45	2018	38	2013	39	2018	48
Cíl č. 17 – Partnerství ke splnění cílů										
Globální partnerství	Oficiální rozvojová pomoc jako podíl na hrubém národním důchodu	% HND	2013	0,11	2018	0,14	2013	0,43	2018	0,48
	Financování EU pro rozvojové země	v milionech EUR, v běžných cenách	2012	171	2017	109	2012	147 962	2017	155 224
	Dovoz EU z rozvojových zemí	v milionech EUR, v běžných cenách	2013	12 005	2018	21 336	2013	817 475	2018	1 013 981
Správa ve finanční oblasti uvnitř EU	Hrubý veřejný dluh	% HDP	2013	44,9	2018	32,6	2013	86,3	2018	80,4
	Podíly environmentálních daní a zdanění práce v celkových daňových příjmech	% celkových daňových příjmů	2013	6,1	2018	6,0	2013	6,4	2018	6,1

Zdroje: Eurostat

ODKAZY

Alves Dias P., Kanellopoulos K., Medarac H., Kapetaki Z., Miranda Barbosa E., Shortall R., Czako V., Telsnig T., Vazquez Hernandez C., Lacal Arantegui R., Nijs W., Gonzalez Aparicio I., Trombetti M., Mandras G., Peteves E., a Tzimas E. (2018) 'EU coal regions: opportunities and challenges ahead' („Uhelné regiony EU: budoucí příležitosti a problémy"), JRC Science for Policy Report (http://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/bitstream/JRC112593/kjna29292enn.pdf)

Andrle, M. a Plašil, M. (2019), 'Assessing house prices with prudential and valuation measures' („Odhady cen rezidenčních nemovitostí na základě obezřetnostního a valuačního přístupu"), *IMF working papers* No WP/19/59I, March, International Monetary Fund (https://www.imf.org/en/Publications/WP/Issues/2019/03/18/Assessing-House-Prices-with-Prudential-and-Valuation-Measures-46664).

Bauer, P., Fedotenkov, I., Genty, A., Hallak, I., Harasztosi, P., Martinez Turegano, D., Nguyen, D., Preziosi, N., Rincon-Aznar, A., a Sanchez Martinez, M. (2020), *Productivity in Europe: trends and drivers in a service-based economy (Produktivita v Evropě: trendy a hnací síly v hospodářstvím založeném na službách)*, JRC Technical Report, Joint Research Centre, Brusel.

Cedefop (připravuje se), *Developments in vocational education and training policy in 2015-19: Czechia*, (Vývoj v oblasti politiky odborného vzdělávání a přípravy v období 2015–19: Česká republika), Cedefop monitoring and analysis of VET policies.

Center for Social and Economic Research (CASE) (2019), 'Study and reports on the VAT gap in the EU-28 Member States (Studie a zprávy o výpadku příjmů z DPH v členských státech EU-28): 2019 final report (závěrečná zpráva za rok 2019), *Case Reports No. 500 (2019)*, Warsaw (https://www.case-research.eu/files/?id_plik=6251).

Coutinho, L., Turrini, A., a Zeugner, S. (2018), 'Methodologies for the Assessment of Current Account Benchmarks' („Metodiky pro posuzování referenčních hodnot běžných účtů"), *European Commission Discussion Paper 86* (https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/economy-finance/dp086_en.pdf).

Cukrowska-Torzewska, E. a Lovasz, A. (2019), 'The role of parenthood in shaping the gender wage gap – A comparative analysis of 26 European countries' („Úloha rodičovství při vytváření rozdílů v odměňování žen a mužů – srovnávací analýza 26 evropských zemí"), *Social Science Research, Volume 85* (https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0049089X19302686).

Český Nejvyšší kontrolní úřad (NKÚ) (2019), *Podpora environmentální politiky v oblasti příjmů veřejných rozpočtů* (https://www.nku.cz/assets/kon-zavery/k18022.pdf).

Davies, E. a kol. (připravuje se), *Productivity and innovation in Czechia (Produktivita a inovace v České republice)*, World Bank.

Deloitte (2019), 'Property index, overview of European residential markets, Where does residential price growth end?' („Index cen nemovitostí, přehled evropských trhů s obytnými nemovitostmi, Kde končí růst cen obytných nemovitostí?"), *Property index (Index cen nemovitostí)*, 8th Edition, July 2019, Deloitte Czechia, (https://www2.deloitte.com/content/dam/Deloitte/lu/Documents/realestate/lu-property-index-2019.pdf).

Deloitte (2019b), *Made in the world – an analysis of the Czech foreign trade and its positon in global value chains (Vyrobeno ve světě – analýza českého zahraničního obchodu a jeho postavení v globálních hodnotových řetězcích)* (https://www2.deloitte.com/content/dam/Deloitte/cz/Documents/about-deloitte/made-in-world.pdf).

Economic and Social Research Institute (ESRI) (2019) 'The performance of the Single Market for goods after 25 years' („Výkonnost jednotného trhu se zbožím po 25 letech") (https://www.esri.ie/system/files/publications/BKMNEXT388.pdf)

Evropská komise (2017), *Benchmarks for the assessment of private debt (Referenční hodnoty pro posouzení soukromého dluhu)*, European Commission Note to the Economic Policy Committee, (poznámka Evropské komise určená Výboru pro hospodářskou politiku), říjen.

Evropská komise (2018), *Fundamentals-based private debt benchmarks (Doporučené hodnoty pro snižování soukromého dluhu, jež vycházejí z fundamentálních veličin): enhanced sample and robustness checks (posílené kontroly vzorků a robustnosti)*, European Commission note to LIME (poznámka Evropské komise určená LIME), červen.

Evropská komise (2018b), 'The 2018 ageing report, economic and budgetary projections for the 28 EU Member States (2016-2070)' („Zpráva o stárnutí obyvatelstva 2018: hospodářské a rozpočtové projekce pro 28 členských států EU (2016–2070)"), *European Economy, institutional paper 079, May* (European Economy, institutional paper č. 079, květen), Úřad pro publikace Evropské unie, Lucemburk (https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/economy-finance/ip079_en.pdf).

Evropská komise (2018c), *Impacts of circular economy policies on the labour market, final report and Annexes (Dopady politik v oblasti oběhového hospodářství na trh práce, závěrečná zpráva a přílohy)*, Úřad pro publikace Evropské unie, Lucemburk (https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/fc373862-704d-11e8-9483-01aa75ed71a1/language-en).

Evropská komise (2018d) 'Public administration characteristics and performance in EU28: The Czech Republic' („Charakteristiky veřejné správy a výkonnost v EU-28: Česká republika") (https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/251c368a-960c-11e8-8bc1-01aa75ed71a1/language-en)

Evropská komise (2019a), *Labour market and wage developments in Europe, Annual review 2019 (Vývoj na trhu práce a vývoj mezd v Evropě, výroční přehled z roku 2019)*, Úřad pro publikace Evropské unie, Lucemburk (https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=738&langId=en&pubId=8257&furtherPubs=yes).

Evropská komise (2019b), *Employment and social developments in Europe, sustainable growth for all (Zaměstnanost a sociální vývoj v Evropě, udržitelný růst pro všechny): choices for the future of Social Europe, Annual review 2019* (Výběr pro budoucnost sociální Evropy, roční přehled z roku 2019, Úřad pro publikace Evropské unie, Lucemburk (https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=738&langId=en&pubId=8219&furtherPubs=yes).

Evropská komise (2019c), *Education and training monitor 2019 – country analysis (Monitor vzdělávání a odborné přípravy z roku 2019 – analýza jednotlivých zemí)* (https://ec.europa.eu/education/resources-and-tools/document-library/education-and-training-monitor-2019-czech-republic-report_en).

Evropská unie (2019d), *Transport in the European Union: current trends and issues (Doprava v Evropské unii: aktuální trendy a problémy*, Úřad pro publikace Evropské unie, Lucemburk (https://ec.europa.eu/transport/sites/transport/files/2019-transport-in-the-eu-current-trends-and-issues.pdf).

Evropská komise (2019e) 'Survey on the access to finance of enterprises (SAFE)' („Průzkum o přístupu podniků k financování (SAFE)"). Analytická zpráva z roku 2019 (https://ec.europa.eu/docsroom/documents/38462/attachments/1/translations/en/renditions/native)

Evropská komise (2019f) '2019 SBA Fact Sheet & Scoreboard' (informativní a srovnávací přehled o „Small Business Act" z roku 2019) https://ec.europa.eu/growth/smes/business-friendly-environment/performance-review_en#annual-report)

Evropská komise (2019g), 'In-work poverty in the Czech Republic' („Chudoba pracujících v České republice„) (https://ec.europa.eu/social/BlobServlet?docId=21117&langId=en)

Evropská agentura pro životní prostředí (EEA) (2019) *Country profiles - greenhouse gases and energy 2019 (Profily zemí – skleníkové plyny a energetika z roku 2019),* (https://www.eea.europa.eu/themes/climate/trends-and-projections-in-europe/climate-and-energy-country-profiles/copy_of_country-profiles-greenhouse-gases-and).

European Federation of National Organisations Working with the Homeless (Evropská federace národních organizací pracujících s bezdomovci) (FEANTSA) (2018) *Country fiche for Czechia (informační přehled pro Českou republiku)* (https://www.feantsa.org/download/cz-country-profile-2018473397835719963696.pdf).

Evropská investiční banka (EIB) (2019) 'EIB Investment Survey (EIBIS)' (https://www.eib.org/attachments/efs/eibis_2019_european_union_en.pdf)

European Systemic Risk Board (ESRB) (2019), *Waring of the European Systemic Risk Board of 27 June 2019 on medium-term vulnerabilities in the residential real estate sector in Czechia (Upozornění Evropské rady pro systémová rizika ze dne 27. června 2019 o střednědobé zranitelnosti v odvětví obytných nemovitostí v České republice)(ESRB/2019/10) (2019/C 366/07)*, Úřední věstník Evropské unie (https://www.esrb.europa.eu/pub/pdf/warnings/esrb.warning190923_cz_warning~bd479e5cb1.en.pdf).

European Union Agency for Fundamental Rights (Agentura Evropské unie pro základní práva) (FRA) (2016), *EU-Midis II — second European Union minorities and discrimination survey Roma (EU-Midis II – druhé šetření o menšinách a diskriminaci v Evropské unii – Romové).* (http://fra.europa.eu/en/publication/2016/eumidis-ii-roma-selected-findings).

Eurostat (2019), *Sustainable development in the European Union — Monitoring report on progress towards the SDGs in an EU context — 2019 edition (Udržitelný rozvoj v Evropské unii – Monitorovací zpráva o pokroku při plnění cílů udržitelného rozvoje v kontextu EU – vydání z roku 2019)*, Úřad pro publikace Evropské unie, Lucemburk (https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-statistical-books/-/KS-02-19-165)

Flachenecker, F., Gavigan, J., P., Goenaga, X., Pasi, G., Preziosi, N., Stamenov, B., Testa, G., (2020), *High Growth Enterprises: demographics, financing & policy measures (Podniky s vysokým růstem: demografie, financování a politická opatření)*, JRC Technical Report, Joint Research Centre (Technická zpráva Společného výzkumného střediska), Brusel, Belgie.

Grossmann, J., Jurajda, Š. a Smolka, V. (2019), *Employment effects of the minimum wage increases in Czechia (Dopady zvyšování minimální mzdy na zaměstnanost v České republice)*, Institut pro demokracii a ekonomickou analýzu (IDEA), Ekonomický institut České akademie věd, Praha (https://idea-en.cerge-ei.cz/files/IDEA_Study_04_2019_Minimum_wage.pdf).

Hallak, I. a Harasztosi, P. (2019), *Job creation in Europe: a firm-level analysis* (Vytváření pracovních míst v Evropě: analýza na úrovni podniků), JRC Science for policy report (zpráva Společného výzkumného střediska „Science for policy"), Úřad pro publikace Evropské unie, Lucemburk (https://ec.europa.eu/jrc/en/publication/eur-scientific-and-technical-research-reports/job-creation-europe-firm-level-analysis).

IMF (2018), 'Staff Report for the 2018 article IV consultation' („Hodnoticí zpráva pro konzultaci 2018 podle článku IV)", *Country Report No. 18/187 (Zpráva o zemi č. 18/187)*, Washington DC.

IMF (2019), 'Staff Report for the 2019 article IV consultation' („Hodnoticí zpráva pro konzultaci 2018 podle článku IV)", *Country Report No. 19/160 (Zpráva o zemi č. 18/187)*, Washington DC.

International Energy Agency (Mezinárodní energetická agentura) (IEA) (2019), *Energy technology RD&D budgets 2019: overview* (Rozpočty na výzkum a vývoj v oblasti energetických technologií z roku 2019: přehled) (https://webstore.iea.org/energy-technology-rdd-budgets-2019-overview)

Květoň, V. a Benedetti-Fasil, C. (2020), *RIO Country Report 2019 (zpráva RIO pro jednotlivé země): Czech Republic (Česká republika)*, Společné výzkumné středisko, Brusel, dostupné na portálu vědeckých poznatků Společného vědeckého střediska

Ministerstvo školství (2019), Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy (2019), *Hlavní výstupy z Mimořádného šetření ke stavu zajištění výuky učiteli v MŠ, ZŠ, SŠ a VOŠ*. (http://www.msmt.cz/file/50371_1_1/).

Ministerstvo práce a sociálních věcí (2015), *Národní strategie rozvoje sociálních služeb na rok 2015* , Praha (https://www.mpsv.cz/documents/20142/225517/III.pdf/43a14079-b2e1-ae19-ae85-6641f32f7857).

Münich, D. (2017), *Institute for Democracy and Economic Analysis (Institut pro demokracii a ekonomickou analýzu), IDEA-CERGE-EI, Low teacher salaries (Nízké platy učitelů)*. (https://idea.cergeei.cz/files/IDEA_Studie_10_2017_Platy_ucitelu/mobile/index.html#p=21).

OECD (2016) OECD Economic Surveys: Czech Republic 2016 (Ekonomické průzkumy: Česká republika 2016), OECD Publishing, Paříž. http://dx.doi.org/10.1787/eco_surveys-cze-2016-en).

OECD (2018a), *Czech Republic*, in *Education at a Glance 2018 (Česká republika, v příručce Stručný přehled vzdělávání z roku 2018): OECD Indicators (Ukazatele OECD)*, OECD Publishing, Paříž (https://doi.org/10.1787/eag-2018-42-en).

OECD (2018b), *Effective carbon rates 2018 (Efektivní uhlíkové sazby): Pricing carbon emissions through taxes and emissions trading (Oceňování uhlíkových emisí zdaněním a obchodováním s emisemi)*, OECD Publishing, Paříž (https://doi.org/10.1787/9789264305304-en).

OECD (2019a), *TALIS 2018 Results (Volume I): teachers and school leaders as lifelong learners (Učitelé a vedoucí pracovníci škol jako celoživotní studenti)*, TALIS. (http://www.oecd.org/education/talis/).

OECD (2019b), *Education at a glance 2019 (Stručný přehled vzdělávání z roku 2019): OECD indicators (Ukazatele OECD)*, OECD Publishing, Paříž, (https://doi.org/10.1787/f8d7880d-en).

OECD (2020), *PISA 2018 Results, Combined executive summaries (Kombinovaná shrnutí), Volume I, II & III*, , PISA, OECD Publishing, Paříž (https://www.oecd.org/pisa/Combined_Executive_Summaries_PISA_2018.pdf), table II.B1.4.2.

Polish Economic Institute (2019), *The automotive industry in the Visegrad group countries (Automobilový průmysl v zemích Visegrádské skupiny)* (http://pie.net.pl/wp-content/uploads/2019/08/PIE-Raport_Automotive.pdf).

Samoili S., Righi R., López-Cobo M., Vázquez-Prada Baillet M., Cardona M., a De Prato G. (připravuje se), "TES analysis of AI Worldwide Ecosystem in 2009-2018" („Analýza TES celosvětového ekosystému UI v období 2009–2018"), Úřad pro publikace Evropské unie, Lucemburk

Stöllinger, R., Hanzl-Weiss, D., Leitner, S., a Stehrer, R. (2018) *Global and Regional Value Chains (Globální a regionální hodnotové řetězce): How Important, How Different? (Jak jsou významné, jak se liší?),* Vienna Institute for International Economic Studies Research Report 427 (Vídeňský institut pro mezinárodní ekonomická studia, výzkumná zpráva č. 427).

Szabo, S. (připravuje se). Transition to Industry 4.0 in the Visegrad countries (Přechod na průmysl 4.0 v zemích Visegrádské skupiny), *European Commission Economic Briefs (Krátké zprávy Evropské komise týkající se ekonomiky)*

Technologická agentura České republiky (TACR) (2019), INKA 2 – Analýza makroekonomických a mikroekonomických dat – mapování inovační kapacity. Praha (https://inkaviz.tacr.cz/data/INKA-2--Anal%C3%BDza-makroekonomick%C3%BDch-a-mikroekonomick%C3%BDch-dat.pdf).

The Academic Network of European Disability Experts (Akademická síť evropských odborníků na zdravotní postižení) (ANED) (2018), *Evropský semestr 2018/2019: zpráva pro zemi týkající se zdravotního postižení, Česká republika* (https://www.disability-europe.net/country/czech-republic).

Světová banka (2019a), *Doing business 2019, training for reform (příprava na reformu)* (https://www.doingbusiness.org/content/dam/doingBusiness/media/Profiles/Regional/DB2019/OECD-High-Income.pdf).

Světová banka 2019b), *Czech Republic (Česká republika): Assessment of the SME policy mix (Posouzení kombinace politik v oblasti MSP)*, The World Bank Group (Skupina Světové banky), Washington (http://documents.worldbank.org/curated/pt/961371576709159872/pdf/Czech-Republic-Assessment-of-the-SME-Policy-Mix.pdf).